

colecția "războiul din umbră"

Gh Brătescu

UN VOIAJOR CIUDAT PARACELSTUS

FORUM

colecția "războiul din umbră"

UN VOIAJOR CIUDAT

Lei 48

ISBN 973-9065-04-X

Colecția
MAGIA NEAGRA

GH. BRĂTESCU

UN
VOIAJOR
CIUDAT
PARACELSUS

Editura
FORUM — 1991

CAPITOLUL I

1. Contele Jakob Fugger II, bancher din Augsburg, socotit cel mai bogat om din lume, prietenul și cămătarul împăratului Maximilian, rege roman, arhiduce al Austriei și monarh al germanilor, își inspecta întinsul său domeniu din Huttenberg. Sosise vara, anotimp care aici în Carinthia vine târziu, izbucnind nestăvilit, după o lungă așteptare, făcînd să strălucească, în depărtare, coroana aspră de piatră a Alpilor, pe ale cărei cîste, zăpada stăruie îndărăt-nică, orbitoare. Era în anul 1502.

S-a întîmplat tocmai atunci ca un biet salahor să-și frîngă picioarele, căzînd într-un puț al minei de plumb din partea locului. Jakob Fugger, proprietarul minei, impresionat de nenorocirea omului, porunci să alerge careva după un medic.

— Este la Vilach un doctor nou și se aude că-i priceput, propuse contramaistrul minei.

— Ei, ce mai stăm. Să ducem omul acolo, porunci bancherul.

Casa medicului, o clădire de piatră, cu un cat, se afla chiar la marginea tîrgului, aproape de pădurea deasă de brazi care înconjura localitatea, ca un zid.

— Dumneata ești doctorul cel nou, începu bancherul, când acesta, alergînd din casă s-a oprit lingă sărmanul accidentat, ce gema sfîrșit.

— Da domnule, eu sînt, doctorul Wilhelm Bombast von Hohenheim von Wirtenberg.

— Cum ai spus? întrebă surprins Jakob, n-oi fi cumva rudă cu cavalerul Jörg Bombast Hohenheim, amicul meu? Continuă curios acesta, în timp ce medicul își vedea preocupat de treabă, ajutat cu îndemînare de un băiețaș subțirel, cu fața prelungă și palidă, apărut pe negîndite din casă, încercînd chiar acolo în drum să pună la locul lor oasele frînte, fără a se sinchisi cîtuși de puțin de urletele înfricoșătoare ale salahorului.

— Da, a fost tatăl meu, domnule, dar s-a prăpădit sărmanul, cu zile, în iarna aceea geroasă din 1496, alunecînd cu calul pe gheață.

— Mare păcat, exclamă sincer Jakob. Întotdeauna m-am întrebat de ce mor atît de devreme oamenii cumsecade, în timp ce ticăloșii se bucură de o viață nemeritat de lungă, chinuînd pe cei virtuoși.

— Ehei, domnule, cine știe ce regulă divină o mai fi și aceasta. Poate că asemenea netrebnici sînt doar uneltele prin care pronia pune la încercare pe cei drept credincioși.

Bancherul tăcu, gîndind că medicul ar putea să aibă dreptate, urmărind atent mai ales pe copilașul care se dovedea tot atît de priceput ca și maestrul său.

— Ucenicul dumitale, doctore? reîncepu el, arătînd cu degetul pe micul ortoped.

Doctorul se ridică de lingă targă, lăsîndu-l pe copil să înfășoare feșele de in în jurul atelelor cu care fixase solid picioarele accidentatului, ce gema ușurel acum, semn că durerile slăbiseră.

— Într-adevăr, domnule, eu l-am învățat cite ceva din arta medicală.

— Și cum te cheamă, picuile, insistă bancherul.

— Phillippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim, domnule, răspunse prompt acesta.

— Nu cumva ești fiul doctorului și nepotul bietului Jörg?

— Într-adevăr, cu voia dumneavoastră, făcu medicul în locul băiatului.

— Așa deci! Dar la școală învață?

— Bineînțeles, l-am dat la școala din Hutenberg.

— Ei, nu spune. Mă bucură nespun. Îl văd tare isteț. Prin urmare, cred că nu ai nimic împotrivă dacă am să-l iau sub ocrotirea mea. Sînt Jakob Fugger din Augsburg, eforul școlii din Hutenberg, adăugă bancherul, oferînd onorariul convenit medicului și, urcînd în caretă, dispăru iute într-un nor de praf, lăsîndu-l pe bolnav în îngrijirea medicului, extrem de surprins de o asemenea întîmplare care-l adusese în fața celui mai vestit proprietar din regiune.

2. Jakob Fugger s-a ținut de cuvînt. Căci, prevăzător cum era, el racola tineri inteligenți și destoinici pentru serviciile sale, pregătindu-i a deveni funcționari de bancă, administratori de domenii și factorii. Pe cei mai dotați îi destina însă serviciilor sale de spionaj politic, militar și economic, răspîndite pe întregul continent, camuflate sub masca unui oficiu pentru vînzarea informațiilor, denumit banal „Ordinari Zeitungen“. Agenții lui colectau știri de oriunde, pe care le predau în scris băncilor lui Fugger aflate mai pretutindeni. Toate misivele ajungeau la Augsburg, unde erau citite întîi de Jakob, folosindu-le în interesul afacerilor lui, împiedicîndu-și concurenții să acționeze în vre-un fel, iar veștile bune pentru el le împrăștia rapid,

descurajînd concurența, ca mijlocitori folosind pe autorii de gazete manuscris, cărora le vindea noutățile la un preț de nimic. În fine, informațiile de culise politice și militare le plasa împăratului, care-l luase consilier sau le păstra sub cheie spre a le utiliza cu folos la momentul oportun dacă un nobil sau monarh îi cereau împrumuturi. Căci, în acele vremuri tulburi, cînd capetele încoronate, ca și frontierele prea repede se schimbau, se cereau temeinice garanții de viitor pentru orice pungă de florini, dacă doreai să o mai vezi cîndva înapoi, ba chiar cu dobîndă. În ce privește pe flăcăul din Villach, Jakob îi rezervase un loc special, tocmind pentru el dascălii cei mai renumiți, printre care patru episcopi și pe abatele Johannes Trithemius von Sponheim, care va fi mai tîrziu sfîntul Jakob din Würtzburg.

Plăpîndul Theophrastus, crescut sub oblăduirea bogatului său protector și îndrumarea eclesiastilor, vîrîse în mintea lui isteată tot ce putuse citi prin mînăstirile unde fusese trimis de Jakob Fugger să învețe. Știa tot atîta teologie ca un versat preot și tot atîta filosofie precum un erudit gînditor. Se părea că firavul învățacel, lăudat de fețele bisericești, avea deschisă calea spre cîrja episcopală. Însă acolo, la Augsburg, de unde soseau cu regularitate simbriile pentru iluștrii săi dascăli, altfel se hotărîse soarta băiatului, ale cărui progrese, ba chiar și gesturi și toane, ajungeau să fie repede cunoscute din rapoartele conștiincioase trimise de prelați.

Socotind că sosise sorocul de a-l folosi, în sfîrșit, pe cel educat cu atîta atenție, bancherul l-a chemat la Augsburg.

Theophrastus a fost primit de Jakob Fugger imediat ce a sosit. Acesta tocmai sfîrșise de ronțait o costiță rumenă de purcel de lapte, al cărei parfum apetisant stăruia încă în cameră.

— Ia spune cîți ani ai, flăcăule. Văd că te-ai împlinit binișor de cînd te-am văzut în Carinthia, la Vilach, așa-i ?

— Desigur, domnule conte, răspunse cu complezență, Theophrastus. Merg pe șaptesprezece ani, adăugă, conformîndu-se întrebării. Sînt gata să vă servesc cu recunoștință, pe dumneavoastră, binefăcătorul meu, căci cine altul mi-ar fi dat puțința să am ca dascăli prinți ai Bisericii, cum doar marii nobili ai imperiului își pot permite pentru copiii lor. Știu bine că bietul meu tată, cu cîștigul lui de medic, nu și-ar fi permis o asemenea risipă. Iar în ce privește pe mama, ea nu s-ar fi ocupat de mine mai mult decît altă femeie de la țară.

— Bancherul făcu ochii mici, privindu-l printre gene, ca o felină care-și supraveghează odrasla.

— Mda, mormăi el, vrînd să pară nepăsător, deși vorbele istețului băiat din fața lui îl făceau să-l compare pe Theophrastus cu nepotul său Anton, amîndoi de o vîrstă.

Căci, deși aparențele lăsau să se întrevadă că Jakob Fugger, încărcat de bogăție și onoruri, favoritul împăratului, era cel mai fericit dintre muritori, el se zbătea în grijiile lui care-i chinuiau nopțile. Și cea mai apăsătoare dintre acestea, el însuși și-o mărturisea, i se părea lipsa unui urmaș direct, capabil să moștenească uriașele averi strînse cu atîta trudă de familia Fuggerilor vreme de peste o sută de ani. Iată, împlinise cincizeci de ani și speranțele de a avea un copil le pierduse de mult, o dată cu bărbăția zdrobită odinioară într-un accident stupid de vînătoare, care-l lăsase infirm pe restul vieții. Se simțea prea singur și înfricoșat de propria-i putere, pe care acum nu știa cui să o lase, căci fratele Ulrich zăcea suferind și zilele-i păreau numărate, iar George murise încă în 1506. Raymund, nepotul cel mare se apropia de douăzeci de ani, însă era atît de plăpînd și crescut în scutecele maicăsii, încît cine

s-ar fi încumetat să-i încredințeze afacerile familiei, întinse din Indii pînă în Europa? Iar lui Anton, mezinul, îi ardea mai mult de călărie și arme, de parcă ar fi trebuit să devină oștean, nu bancher. În plus, în loc să-și asculte dascălii, îi înfrunța adesea cu obraznicie și-i sfida, făcîndu-i să renunțe a-l mai dădăci. Bineînțeles nefericitul Jakob, căruia i se aducea la cunoștință aroganța nepotului, pregătit spre a-l moșteni, fierbea de furie, cu atît mai mult cu cît dojenile sale erau departe de a-și îndrepta urmașul, care continua metehnele sale de copil răsfățat. Prin urmare, comparîndu-l pe Anton cu băiatul din Villach, căruia îi hărăzise o atît de aleasă instrucție, poate și din compasiune, căci auzise despre Theophrastus că, asemenea lui, își pierduse, nefericitul, șansa bărbăției, după ce fusese atacat de un mistreț, cînd încă era de o șchioapă, își găsea inferior nepotul. Prin urmare acum, cuprins de ciudă, dorea să-și dovedească lui însuși că putea fi chiar mai generos cu protejatul său și, dintr-un calcul instinctiv găsi nimerit să folosească prilejul pentru a-l da drept pildă nestrunitului Anton. Trimise deci un servitor după el. Foarte curînd iată-l înfățișîndu-se în fața unchiului care-l primi rece, lăsîndu-l să stea în picioare.

— Privește, nepoate, un băiat de vîrsta ta, Theophrastus Bombastus von Hohenheim, așa îl cheamă, începui direct Jakob, prezentîndu-și tînărul oaspete.

— Îmi pare bine, mormăi sec Anton, fără să se învrednicească a-și spune numele, găsindu-l inferior pe necunoscut, așa cum arăta acesta în hainele lui simple, prăfuite, de tîrgoveț scăpătat.

Bancherul sesiză lipsa voită de politețe a nepotului, hotărînd pe loc să-i dea o lecție.

— Von Hohenheim este nepotul unui viteaz cavalier, avînd toate motivele să fie mîndru de numele său, ca și tine,

de altfel, de al tău. Însă el, spre deosebire de persoana ta preocupată de fleacuri, a adunat în minte, cu sîrguință și ascultare față de profesori, tot ce poate cunoaște din cărți și experiența bătrînilor. Ia-l de exemplu, Antoane și fă ca din-sul, băiatule. Privește-l cu atenție, nu te uita la straiele de pe el, căci le-a uzat asudînd pentru noi a ne fi folositor nouă, deci și pentru tine care, în loc să faci voia noastră, te porți aidoma unor neciopliți de ofițerași scandalagii și bătauși, aducînd de ocară blazonul neîntinat al familiei.

Anton strînse buzele de furie, auzind dojana bătrînului său unchi, neîndrăznind totuși să riposteze violent, cum îi era obiceiul, răzbunîndu-se mut și neputincios printr-o privire plină de ură aruncată asupra necunoscutului ce-i era opus atît de categoric și înjositor, după părerea lui.

Jakob, simțînd că vorbele sale îl atinseseră pe nepot, continuă calm, pe un ton neschimbat.

— Acestui tînăr pe care ți l-am prezentat acum i-am hotărît un viitor fără griji, deși nu mi-e rudă, cum ești tu. Îl voi trimite la Viena, la universitate și sînt sigur că, așa cuminte, ascultător și deștept cum este, va face că numele său să strălucească mai puternic decît al tău, viitor conte de Augsburg, sublinie apăsător și profetic, bancherul.

Anton se prefăcu impasibil la dojana ce-i fusese adresată, cu toate că simțea cum îl cuprindea ura contra celui ce era atît de laudat, văzînd instinctiv în acesta un vrăjmaș.

— Voia dumitale, unchiule, găsi el de cuviință să răspundă, rămînînd drept ca o stană, cu obraji palizi de furie.

Găsind că lecția de morală își atinsese scopul, Jakob schiță un semn scurt și autoritar, concediîndu-și nepotul care, țeapăn, părăsi camera, fără a-și lua rămas bun.

— Deci ai auzit care-mi este voia, băiete, reluă bancherul. Am să te ajut să studiezi la cele mai renumite universi-

tați din Europa. Ei, ce spui ? îl iscodi pe Theophrastus, care nu știa ce să zică la auzul unei asemenea neașteptate propuneri.

— Vă mulțumesc, stăpînul meu, zise, făcînd o plecăciune reverențioasă, profund emoționat.

— Uite ce ai să faci. Îți dau o scrisoare către rectorul universității din Basel și pleci acolo să-ți iei diploma de doctor în medicină. Ne-am înțeles ?

Theophrastus, din ce în ce mai uimit, nu putea fi în dezacord cu o astfel de extraordinară aventură în care îl arunca bancherul Fugger, cu atît mai mult cu cît el însuși își dorea din tot sufletul a ajunge medic ca și tatăl său de la care aflate multe din secretele acestei profesiuni nobile și dificile. Își exprimă încă o dată recunoștința și, luînd scrisoarea promisă de bancher, plecă. Nu bănuia atunci proiectele ascunse ale șiretului Jakob care, ajutîndu-l să ajungă doctor în medicină, spera să-l folosească drept iscoadă în cercurile cele mai sus puse, unde de sigur îi va facilita să pătrundă mai tîrziu, ca medic.

3. Theophrastus a început studiile imediat ce a ajuns la Basel, plătînd copiști spre a-i face rost de cursurile profesorilor ce nu le audiase, urmărind cu atenție și sîrg lecțiile altora. Dar totul i se părea desuet și fără conținut, un fel de pierdere de vreme, găsind că acolo, la Basel, nicicînd nu va putea căpăta cunoștințele dorite, știința de a descoperi leacuri pentru orice boală, așa cum dorea. Căci era conștient că doar astfel, stăpîn deplin pe arta medicală, va putea face să strălucească numele său, așa cum îl stîrnise bancherul Jakob Fugger. Își considera profesorii drept niște sărmani ignoranți, prăfuiți, lipsiți de cea mai elementară experiență practică, pe care el de mic o deprinsese de la tatăl său, prinzînd mereu prilejul de a-i contrazice cu argumente imbatibile, care-i enervau. Lui Theophrastus iritarea acestor

întîrziati adepți ai medicinei antice îl lăsa rece, găsind timp suficient să mediteze asupra necesității experimentului în medicină, ca singură posibilitate de a dobîndi adevărata cunoaștere, căutînd cauzele care determină realmente bolile, dincolo de influențele astrilor, blestemelor și fatalității, deși nu se îndoia și de puterea acestora asupra omului. Și nici nu putea gîndi altfel, de vreme ce el însuși învățase de la vrednicul abate din Würtzburg misterele astrologiei, alchimiei și cabalei, forța gîndirii magice.

— Omul cuprinde toate, spunea el, fără sfială, magiștrilor și studenților. În el intră lumea sensibilă și materială, astrele, cerul. Omul este regula. În el se găsesc reunite toate virtuțile astrologiei și alchimiei.

Profesorii îl contraziceau ironic și zgomotos.

— Domnii mei, nu cunoașteți nimic, îi înfrunta Theophrastus, imperturbabil. Oare sînteți atît de miopi încît să nu observați că digestia este alchimie, un proces al naturii foarte subtil care reunește toată arta magiei, adică sublimare, transmutație, putrefacție și evacuarea deșeurilor cagastice ? Nu vedeți că din alimente sînt separate toate elementele vieții ? Iar gîndirea omului nu este și ea o forță magică, putînd să ne facă să călătorim în lumea astrilor, asemenea zeilor, aducîndu-ne visuri profetice și voință asupra unor acțiuni ce trebuie întreprinse ? Ei bine, aceasta nu este astrologie ?

— Eroare, strigau profesorii, în timp ce studenții, entuziasmați de o asemenea îndrăzneală din partea unui coleg de-al lor aplaudau frenetic.

— Vă înșelați, domnilor, continua Theophrastus. Gîndirea și sufletul sînt o sursă a forței care conduce prin ea însăși și poate realiza cu imaginația orice.

Obosit de asemenea dialoguri, se retrăgea înfuriat în chilia întunecoasă, mobilată doar cu un pat amărît, o masă

și un scaun, unde își găsisse adăpost, lăsându-se pradă unei furii a studiului ce nu o cunoscuse pînă atunci, dar care îi va reveni apoi, în decursul anilor, cu tot mai multă intensitate. Începu să lipsească de la universitate, rămînînd închis în casă, meditănd la încercările sale în alchimie, observînd că, aidoma proceselor chimice se comporta și corpul omenesc, defecțiunile intervenite în desfășurarea fenomenelor fiind cauza eșecurilor în experiențele de laborator, același lucru fiind valabil și la om, unde întreruperea cursului normal al proceselor vieții nu putea duce decît la rateu, adică la boală.

Spre iarnă, convins că nu avea ce învăța la Basel, a renunțat definitiv la cursurile ce-l agasau și-l plictiseau, consacrîndu-se perfecționării unei scrieri secrete, alcătuită din semne convenționale, meditănd, totodată, și la posibilitatea transmiterii gîndurilor de la om la om, după dorință, indiferent de distanță. Cînd a găsit suficient de bună scrierea inventată de el, a compus o misivă către proteguitorul său, în germană și latină, adăugînd și un text alcătuit în manieră secretă, a cărui cheie nu a uitat să o noteze cît mai inteligibil, rugîndu-l să-i permită schimbarea universității.

Bancherul Jakob Fugger, cînd a primit misiva, era preocupat de cu totul alte treburi, încît a lăsat nedeschisă scrisoarea protejatului său, rătăcind-o pînă la urmă printre vrafurile de hîrtii de pe masa lui de lucru. Căci papa Iuliu al II-lea îi cerea bani și Maximilian, de asemenea. Iar datoriile creșteau, deoarece impozitul general cerut de neoboșitul Max era sabotat de principii din Camera imperială, ce-și vedeau știrbite astfel propriile lor venituri. Și, cu toate eforturile Camerei aulice, care veghea asupra finanțelor țării, nu se prea întrezăreau căi de ieșire din impas. Apoi, Italia era dezbinată, Franța nu se lăsa învinsă și pe deasupra la tronul Angliei venise Henric al VIII-lea, despre care nu știa

mai nimic. Ce să caute el amestecat printre regi și împărați, în această situație tulbure? Circumspect, a găsit soluții de tergiversare, promițînd tuturor bani, însă fără a se angaja ferm în afaceri dubioase, mai ales cu papa, pe care-l știa foarte șiret, iar pe deasupra periculos de impulsiv și rău platnic, precum toți principii meridionali, lipsiți de scrupule.

Abia după o săptămînă a dat de misiva lui Theophrastus. „O astfel de minte îmi trebuie“, conchise el, după ce a terminat de citit și a examinat cu atenție scrierea secretă propusă de protejatul său. „Are stofă de spion, băiatul.“ După care chemă secretarul și-i dictă o scrisorică paternală către Theophrastus, lăudîndu-l pentru invenția sa și invîtîndu-l la Augsburg.

— Îmi plac oamenii îndrăzneți ca tine, băiete, l-a încurajat, cînd Theophrastus s-a înapoiat. Noi doi o să facem treabă bună, ține minte. Acum te vei duce la Viena, la universitate, unde te va sprijini rectorul Joachim Vadian, prietenul nostru, căruia i-am și scris cîte ceva despre tine.

4. Theophrastus a plecat deci la Viena, conformîndu-se dorinței protectorului său, hotărît să termine oricum studiile începute. Citea cu sîrg tomuri de medicină și alchimie, învățatura anticilor cuprinsă în manuscrise soioase, pe care le rumea pe nerăsuflăte în ceasuri lungi la universitate. Știa pe de rost pasajii întregi din textele lui Heraclit din Efes, Thales, Anaximandru, Anaximene, Empedocle. Opera lui Galen îl contraria, îl irita, prin rigiditatea ei, păzită cu atîta vehemență de toți profesorii care-și obligau studenții să memorizeze integral, ca niște păpuși mecanice purtate prin bilciuri de comedianți.

— Nu, hotărît, nu, acest ilustru medic roman trebuie reformat, dacă dorim să progresăm, căci erorile cuprinse în cărțile lui sînt prea numeroase, se revoltă Theophrastus,

încercînd să-l convingă de aceasta pe colegul său Wolfgang Thalhauser, din Augsburg, unul dintre puținii care îl înțelegeau.

Wolfgang îl asculta tăcut și blînd, dar fără a-l aproba în vreun fel, căci el știa că a te revolta împotriva închinărilor magiștri era ca și cum te-ai împotrivi propriului tău destin, deoarece nicicînd aceștia n-ar fi acordat o diplomă de medic unui student atît de recalcitrant și incomod precum se arăta colegul său.

Theophrastus era totuși un sînguincios singuratic, preferînd să-și petreacă timpul mai mult în tovărășia instrumentelor sale de alchimie și în preajma micului cuptor pe care și-l construise singur într-un colț al odăii, bineînțeles cu consimțămîntul gazdei, convinsă de cei cîțiva bănuți oferiți în plus la chirie. Îl chinuia o dorință aprigă de a ști, de a fi stăpîn pe tainele naturii. Îi plăcea, mai ales să distileze, căutînd să surprindă spiritele invizibile care, credea el, făceau să clocotească fierturile lui. „Am să dau eu de voi, blestematelor de animalicule și atunci veți fi ale mele“, bombănea el.

— Ascultă Theophrastus, ce cauți tu, în definitiv, asu-dînd lîngă acest mizerabil cuptor, îl întreba adesea Wolfgang. Poate apa vieții ?

— Da, poate și elixirul tinereții veșnice, curiosule. Însă eu sînt mag și vrăjitor.

— Taci, îl întrerupsese speriat Wolfgang, să nu mai spui aceasta. Sau ți s-a urît cu viața și ai poftă de rug ? Inchiziția este peste tot, nebunule și nu iartă pe nimeni, nici chiar pe un zănatec ca tine.

— Ce-mi pasă mie de Inchiziție, strigă înfuriat Theophrastus, știindu-se apărat de contele Jakob care, la rîndul lui, avea spatele asigurat de însuși papa de la Roma. Eu caut și am să găsesc principiul transformării esenței care cred că

trebuie să fie tinctura concentrată. Fii atent. Dacă adaugi unei materii bine preparate, cum s-ar spune purificată și lichefiată, această tinctură, ea acționează, capătă viață și transformă. O picătură de oțet aruncată în apă dulce, nu-i așa că o face să devină și pe aceasta acră ? Ei bine, cînd voi supune animaliculele care zac strînse în tincturi, am să stăpînesc viața. Voi picura un strop din tinctura mea și am să dau sănătate veșnică. Ba chiar nemurirea.

— După cîte socot, aceasta-i magie, prietene, nu medicină, conchise Wolfgang, care-l urmărea contrariat. Ți-am mai spus omule, ai să sfîrșești pe rug. În ce mă privește, nu pot să mă căiesc cu nimic, deoarece te-am sfătuit să încetezi cu asemenea scorneli.

— Eu sînt alchimist și medic, iar dacă ce fac, tu numești magie, ei bine, atunci nu mă sfiesc să afirm că sînt și vrăjitor.

— Doamne, iartă-l, i-ai luat mințile, se închină repede studentul, făcîndu-se livid, speriat cumplit de perspectiva unei acuzații care l-ar fi adus în fața tribunalului inchi-zitorial, căci acesta nu ierta pe nimeni.

— Dar, spre deosebire de vrăjitori, adăugă Theophrastus, observînd spaima colegului său, nu fac apel la diavoli, ci la aînci. L-ai citit pe Heraclit din Efes ? El spune că viața este totul, că viața înseamnă devenire, transformare, prin urmare că neîncetat se devine altceva. Vechii filosofi ionieni ne învață că materia este în același timp însuflețită și în mișcare. Pentru ce să îi contrazicem ? Are dreptate Democrit cînd afirmă că, în realitate, nu există decît corpuri materiale extrem de mici, invizibile, cu forme și poziții diferite în spațiu care alcătuiesc baza lumii. Prin urmare, atomii fac și corpul, dar și sufletul.

— Filosofii greci erau păgîni, Theophrastus. Ei nu știau că viața vine de la Dumnezeu și tot ce vedem este dumnezeiesc. Citește Biblia, omule. În ea stă scris adevărul.

— Adevărul zici? Dar ce cunoaștem noi despre adevăr? Iar, în fond, cu ce ne ajută acest adevăr al tău în fața morții? Iată de ce mă interesează mai întâi principiul, apoi Biblia pe care o cunosc capitol după capitol, pe de rost, aproape, dar n-am descoperit acolo decît povești sfinte și precepte: să nu furi, să nu ucizi, să nu rîvnești la femeia altuia. Mă conformez lor. Însă ia spune-mi, ce legătură au toate acestea cu esența vieții pe care o cauți?

— Nu știu, recunosc Wolfgang, învins.

— Eu sînt convins că toate corpurile provin dintr-o singură rădăcină, din același izvor, fiecare din acestea reprezentînd grade diferite de evoluție și de organizare ale naturii. Ba, mai mult, că ele se transformă unele în altele. În acest proces, transmutația metalelor nu poate fi decît un moment particular.

— Theophrastus, îmi este teamă de tine. Vorbești ca un eretic. Nu îți dai seama că hulești Biblia cu ideile tale de neînțeles?

— Hulesc Biblia? Te înșeli, băiete. Biblia nu este altceva decît un manual de fizică a naturii, pe care evreii, neînțelegîndu-l niciodată, l-au declarat text sacru. În natură este tot, paradis și infern, Dumnezeu și Satan. Meditează la ce-ți spun eu. Un Dumnezeu fără natură, fără oameni, nu poate exista, căci noi oamenii l-am creat.

— Iartă-l doamne, că nu știe ce spune, făcu speriat de-a binelea Wolfgang, repetînd mașinal o frază auzită în biserică, grăbindu-se să-și părăsească prietenul, pe care acum era sigur, nu-l putea considera decît pierdut, candidat precis la rugurile Inchiziției.

Theophrastus rîse zgomotos, urmărindu-l cu privirea prin ușa lăsată larg deschisă.

— Hei, amice, ai grijă să fugi pînă la Roma. Spune-i venerabilului nostru papă ce ai auzit aici la Viena, de la un biet student în medicină, strigă după el.

Zicînd aceste cuvinte zeflemitoare, lui nici prin minte nu-i trecea faptul că vreodată el însuși va ajunge la Roma sau măcar în Italia.

5. La sfîrșitul anului 1510, cînd se desfășura acest dialog între cei doi viitori medici, contele Jakob Fugger tocmai livra împăratului Maximilian un milion și jumătate de florini renani. Sigur, era nevoit să facă acest împrumut exorbitant, căci papa Iuliu al II-lea îl conjura să formeze o Ligă Sfîntă împotriva Franței și el, care avea atîta ranchiună împotriva lui Ludovic al XII-lea, nu numai că nu-l putea refuza, dar simțea rugămîntea Sfîntului Scaun ca o ușurare și un pretext în același timp de a transforma motivele sale strict personale și familiare într-o cauză a creștinătății catolice. Căci el, ca soț al unei Sforza, nu-i putea ierta regelui Franței imixtiunea atît de brutală în ordinea statelor italiice și mai cu seamă asupra Milanului, orașul natal al frumoasei sale soții Blanche. Cu banii Fuggerilor, Maximilian intenționa să echi-peze o oaste cum nu fusese alta, spre a da o replică nimicitoare francezilor, bizuindu-se pe aprobarea Dietei, Camerei imperiale și celei aulice.

În asemenea condiții, Jakob Fugger nu avea nici un dubiu că uriașul împrumut îi va fi restituit nu de împărat, ci direct din vistieria țării, ceea ce era cu totul altceva, iar în plus și-l obliga și mai mult pe orgoliosul Max. Jakob spera că împăratul va termina repede cu rivalul său francez. Intuiția lui de om versat în afaceri îi spunea că Ludovic, deși victorios în bătălia de la Agnadello, nici pe departe nu cîștigase războiul împotriva puternicei Veneții, cită vreme însuși papa se hotărîse să patroneze o forță militară atît de puternică precum o reprezentau armatele reunite ale imperiului, Spaniei și Veneției. Apoi cîțiva agenți ai săi din Franța mai scriau și despre o anumită boală lumească ce măcina sănătatea regelui, care deși nu împlinise încă cincizeci de ani

arăta destul de jalnic. Bineînțeles pentru el, ca bancher, ambițiosul Ludovic reprezenta un fel de capital căci, cu cît persevera în nebuneasca lui încercare de a stăpîni Italia, cu atît afacerile casei Fugerr prosperau. Pentru simplul fapt că războiul cerea bani, iar banii el îi împrumuta, cu dobîndă, împăratului, regilor și papei. „Dar dacă zvonurile nu sînt întemeiate?” se trezi Jakob murmurînd. Da, trebuia să se convingă asupra adevărului, trimițînd acolo, în Franța, un om de nădejde, care să afle tot ce îl interesa. Însă pe cine oare? Reflectă o vreme și gîndul îl purtă la tînărul Theophrastus, a cărui abilitate o încercase deja.

CAPITOLUL II

1. Iată-l pe studentul vienez pornind în grabă spre Franța. La Paris s-a instalat într-un han de mîna a doua. În aceea zi chiar, înarmat cu scrisori de recomandare ale bunului rector Joachim Vadian și vicarului catedralei Sfîntul Ștefan din Viena, către directorul de studii al Sorbonei, de care se îngrijise să le aibă însuși contele Jakob Fugger, se prezentă la universitate, fiind primit ca student.

S-a aciuat pe lîngă doctorul Lefèvre d'Etaples, un tînăr profesor, al cărui barbișon bine îngrijit îi dădea un aer aristocratic. De altfel, și era nobil, drept care devenise preferat la Curte. Profesorul, flatat de dovezile permanente de admirație arătate de discipolul său vienez, îl simpatiza. Nici n-ar fi bănuit că Theophrastus dinadins îl alesese mentor, urmărind să afle cite ceva din secretele nu atît ale profesiunii, ci, firește, ale membrilor familiei regale, tratați de Lefèvre d'Etaples.

— Magistre, oare dumneata crezi că oamenii pot fi vindecați prin forța credinței, îl provocă o dată Theophrastus, continuînd un dialog început cu o zi înainte.

Profesorul, ușor iritat de o asemenea întrebare, se stăpîni, răspunzînd calm.

— Bineînțeles. Am văzut cazuri în care bolnavi grav s-au însănătoșit, rugându-se permanent.

— Cum, fără a urma nici o prescripție medicală ? Atunci arta vindecării constă doar în a apela la pronia cerească ?

— Ah, n-am vrut să se creadă aceasta, dragul meu, însă eu sînt sigur că oricîte prafuri, licori și cataplasme vom da unui suferind, acesta nu se va însănătoși fără rugăciuni.

— Ciudat, făcu pe naivul Theophrastus. Și eu eram convins că stelele sînt acelea care guvernează soarta omului.

— Da și stelele, căzu în plasă profesorul, care habar nu avea despre astrologie, domeniu unde discipolul său de mult era introdus.

— Atunci trebuie să recunoști că stelele fac parte din natură.

— Desigur, aprobă profesorul.

— Prin urmare, omul, care face parte din natură, este comparabil cu aceasta. Așadar, tot ce sîntem, ce vedem, ce gîndim, ce dorim, ce combatem, ce iubim chiar în fundul sufletului nostru este natură. Ba, mai mult, magistre, chiar și sufletul trebuie să fie natură, deoarece el ține de om. Natura este veșnic vie și tot ce a fost, este și va fi, sînt produsele ei, fructele ei. Am dreptate ?

Lefèbre d'Etaples ezită.

— Nu cred, izbucni el. Natura a fost creată de Dumnezeu. Am scris aceasta și în cartea mea „Comentarea celor patru evanghelii”.

— Dumnezeu ? Ce amestec are el aici. Natura, domnule, se creează prin ea însăși. Privește în jur iarba, copacii, totul cum înverzește primăvara. Natura este forța vitală și magică ce produce și aruncă în lume copiii săi. Ea poate totul deoarece este totul. Iar tot ce se află și se creează în lume tot natură este. **Universul**, natura deci, este o carte în care putem citi, căci ea exprimă o realitate astrală.

— Să zicem ca tine, Theophrastus. Dar dacă omul este natura, atunci cine poate vindeca natura ?

— Tot natura, răspunse prompt Theophrastus. De fapt așa se și întîmplă. Nu dăm noi oare bolnavilor ceaiuri și tincturi din plante ? Ce oare sînt acestea decît natură ?

— Firește, însă Biblia ne spune că natura a fost concepută de Dumnezeu. Deci, prescriind leacuri din plante, Dumnezeu vindecă prin natură, el fiind natura.

— Hm, bombăni nemulțumit Theophrastus. Dacă, așa cum zici, natura este Dumnezeu, atunci omul tocmai prin gîndire este superior naturii care nu gîndește.

La auzul unui asemenea raționament, profesorul se închină cucernic.

— Ce-i cu tine Theophrastus ? Nu cumva te domină Satan ?

— Dar de unde. Mă joc și eu cu vorbele, îl liniști, văzîndu-l atît de speriat, dîndu-și seama că întrecuse puterea de înțelegere a magistrului.

De la această furtunoasă confruntare intelectuală, Lefèbre d'Etaples își privea cu alți ochi discipolul, descoperind în el o minte îndrăzneată și limpede cum încă nu întîlnise. Încercase apoi să reînnoade conversația pe tema naturii, însă Theophrastus evita subtil a se mai angaja în discuții filosofice, preferînd temele medicale și mai ales cancanurile.

— Se zvonește prin oraș că regele se va bate chiar cu papa, îl stîrni Theophrastus într-una din nesfîrșitele sale dialoguri nocturne, desfășurate de regulă în chilia lui, în jurul unei căni cu vin aspru de Burgundia.

Lefèbre d'Etaples, care nu intuia ce urmărea el, se arată bine informat.

— Așa este. Și mai află că nu se teme de acest Iuliu al II-lea, nicidecum. Să-ți spun un secret. Oastea bunului Ludovic va fi condusă chiar de nepotul său, Gaston de Foix. Ai auzit de el, firește.

— Cine nu știe câte ceva despre vitejiile acestuia ?
— Iar în plus, Franța mai are un sprijin, căci nu uita, acolo în Italia va lupta în fruntea cavaleriei însuși Bayard.

— Cavalerul fără teamă și fără reproș ? întrebă Theophrastus, pronunțînd porecla neînfricacului războinic, ajunsă refren într-un cîntec pe care-l auzea repetat prin circiumile pline de militari, unde-și pierdea vremea adesea, ciulind urechile după noutăți.

— Exact. Se spune că în bătălia de la Napole a fost văzut luptîndu-se singur cu două sute de spanioli din armata lui Gonzalo de Cordoba, pe care, în cele din urmă, i-a pus pe fugă.

— Grozav bărbat. Dar, spune-mi, regele nu va participa la lupte ?

— Asta-i bună. Se vede că tu ai rămas singurul parizian care nu a aflat că bietul Ludovic o duce tare prost cu sănătatea. Are boala franțuzească. În cîtiva ani, gata. S-a dus ! Însă acesta-i secretul nostru, adăugă Lefèvre d'Etaples, punînd degetul arătător pe buze, în semn de tainică tăcere.

Era tocmai informația pe care o aștepta. Iar aceasta venea chiar de la persoana cea mai competentă. Theophrastus s-a grăbit deci să o transmită, prin cei mai rapizi curieri, la Augsburg.

2. Conte Jakob Fugger și-a frecat mulțumit mîinile, ca oricare burghez cinstit care-și vede afacerile mergînd bine. Prin urmare, cîtiva ani războiul va continua și drept consecință banca lui va prospera de pe urma împrumuturilor. Nu urma decît să-și cheme acasă protejatul, care și de această dată îl servise ireproșabil.

Bancherul, liniștit din partea lui Ludovic al XII-lea, era frămîntat acum de alte gînduri. Tocmai primise vestea că bătrînul papă Iuliu al II-lea reînoise cererile sale de

împrumut către bancherii romani care, la rîndul lor, luau bani cu camătă de la Fuggeri ca să poată acoperi nevoile pontifului înglodat în datorii. Căci Iuliu al II-lea își băgase în cap să facă din Sfîntul Scaun prima putere în Italia, nu spirituală cum se cuvenea, ci militară, ceea ce era cu totul straniu pentru gîndirea unui bărbat ce se intitula urmașul apostolului Petru și părinte al creștinătății apusene. Călare pe cai focosi, el se făcea urmat în alai de trupe înarmate pînă în dinți, pornind în lupte singeroase cînd împotriva barbarilor, cum îi numea el pe francezi, cînd a micilor state din peninsulă, dar mai ales a încăpățînaților venețieni, ce-i stăteau proptă întreprinderii sale ambițioase și deșarte. Războaiele cereau aur, iar cum papa nu avea, apela firește la bancheri. Și, peste toate acestea, Iuliu al II-lea, înconjurat de o curte fastuoasă, care scandalizase pe cucernicul Luther cu un an înainte, cînd venise la Roma să se închine Sfîntului părinte, cheltuia nebunește, ca un mare mecena, risipind ducații de aur pentru decorarea Căpelei Sixtine și sculptarea propriului său cavou încredințate lui Michelangelo Buonarroti, construcției catedralei Sfîntul Petru dată în seamă lui Bramante, pictării Vaticanului de către Perugio, Pinturicchio, Signorelli și Raphaël, artiști costisitori și capricioși.

3. La Augsburg, Jakob Fugger cunoștea bine toate acestea, rețeaua lui de informatori funcționînd perfect. Însă el mai aflase ceva, anume că bătaiosul papă era foarte bolnav, dar — mîndru — își ascundea suferința care părea că totuși îl va duce în cavoul încă neterminat de Michelangelo. Bineînțeles, bancherul era îngrijorat căci, dacă papa murea, cu greu sau poate niciodată nu-și mai putea recupera ducații împrumutați. Prin urmare, trebuia să o ia înaintea timpului, sondînd discret șansele de a-și recupera onorabil împrumuturile date pontifului, dar și situația

de culise de la Vatican, căci a cunoaște la vreme succesorul potențial al lui Iuliu al II-lea echivala cu o afacere bine încheiată. Jakob Fugger avea un plan. A dat ordin să i se pregătească de drum caleașca și nu s-a oprit decît la Viena, chemînd imediat la el pe Theophrastus, care abia sosise de la Paris.

— Mîine pleci la Ferrara, băiete, făcu el autoritar, încît protejatul său a înțeles că trebuie să se supună ordinului fără obiecții.

De altfel, își cunoștea prea bine omul ca să știe cu cine avea de-a face.

Îndrăznesc să vă întreb totuși cu ce mă voi ocupa în acest minunat oraș, înălțimea voastră.

— Ha, ha ! rise amuzat bancherul. În principal ai să ciulești urechea în dreapta și în stînga. În rest te vei înscrie la universitate, la cursurile de medicină ale doctorului Johanes Menard, căruia am să i te recomand printr-o scrisoare. Noi trebuie să fim de folos Sfîntului Scaun. Ai înțeles ?

Theophrastus a priceput prea bine cam ce dorea bancherul, pentru care lucra în secret.

Conversația a continuat o vreme, bancherul instruindu-și pe îndelete spionul cum să-și procure informațiile, mai ales militare.

— Mă voi strădui să aflu tot ce vă interesează, înălțimea voastră. Bineînțeles am să vă informez cu promptitudine.

— Să nu faci imprudența să-mi scri. În Ferrara există o filială a băncii mele. Tot ce ai a-mi transmite, pune pe hîrtie, notînd textul în alfabetul tău secret, pe care noi doi îl cunoaștem și predă scrisorile acolo. Le vom primi negreșit. Acum ia aceasta, o aă-ți prindă bine la drum,

mai spuse bancherul, aruncînd neglijent pe masă o pungă cu galbeni, gest care trebuia să arate mărînimia, dar și dorința de a i se executa întocmai ordinele.

4. A ajuns la Ferrara, găsind lumea în plină fierbere. Se zvonise că trupele papei Iuliu al II-lea se pregăteau să impresoare orașul. Și-a găsit o odaie într-un han prăpădit și cam rău famat de pe strada Vecchio după care s-a înscris la cursurile vestitului profesor Johannes Menard.

Menard, un bărbat cam fragil, cu un aer serafic, abea împlinise cincizeci de ani. Cu toate acestea, deși nu avea nici un motiv vizibil, nu contenea să spună, cui dorea să-l asculte, cît de bătrîn este, lamentîndu-se că albise din cauza simbriei de mizerie pe care o căpăta de la universitate și prostiei corpului profesoral.

— Auzi, făcea el adesea, ce fel de profesori pot fi acești vraci, care încă mai cred, ca pe vremea barbarilor, în puterea tămăduitoare a stelelor ?

Bineînțeles, asemenea considerații, făcute în gura mare, oriunde, nu erau în măsură să-l facă iubit pe revoltatul Menard, care deprinsese felul lui de a fi de la maestrul său Nicolas Léonicène, profesor luminat, al cărui nume îl pomenea adesea cînd își făcea prelegerile.

Domnul Menard își ținea lecțiile de anatomie cam pe ascuns, în criptele mănăstirii benedictinilor, al cărei abate, cu vederi deschise, se considera rudă cu Benedict de Nursia, fondatorul ordinului său călugăresc, cu o mie de ani în urmă, la Monte Cassino. Avînd o asemenea obîrșie, abatele își permitea să-i sfideze pe dominicanii care vîneau pete negre și în Soare, căutînd ereticii, și spre a dovedi că nu-i pasă, invitase pe Menard să facă disecții pe trupurile vagabonzilor găsiți morți prin oraș, înainte ca acestea să fie îngropate în cimitirul mănăstirii.

Theophrastus urmărea cu atenție cursurile lui Menard, găsindu-l cel mai interesant dintre toate cele predate la universitate, dar își găsea timp și spre a da o raită prin jurul orașului, unde se făceau zorite pregătiri de luptă, trăgînd cu urechea la ce mai spuneau soldații, deveniți guralivi la un pahar de vin roșu de Romagna. Mai toți zbieau, cît puteau, că Ferrara este invincibilă. Așa credea și hangiul de pe strada Vecchio.

— Ce ai să te faci meștere, cînd or năvăli elvețienii în oraș. Nu ți-e teamă că-ți vor prăda pivnițele, lăsîndu-te pe drumuri? îl întrebă, făcînd o figură de mucalit, Theophrastus.

— Elvețienii în Ferrara? rîse extrem de amuzat hangiul. Află băiete că nu vor ajunge aici. Nici nu se vor bate cu noi, asta o știu precis de la ginerele meu, care-i consilier municipal. Fiecărui elvețian i s-a promis o soldă dublă față de cea primită de la papă, dacă se vor întoarce cu toții acasă, fără să ne atace.

— Grozavă afacere, meștere, mai cu seamă pentru elvețieni. Cu alte cuvinte, Sfîntul părinte va fi tras pe sfoară.

— Hi, hi, rîse subțirel hangiul, ștergîndu-și palmele de șorțul aspru strîns la brîu. Și încă pe ce sfoară, băiete.

Theophrastus, bucuos că aflase asemenea vești, nu întîrzie să trimită la Augsburg, chiar în aceeași zi, o scrisoare, printr-un curier special, ce aștepta gata de drum la factoria Fuggerilor din Piazza Laurenzio.

Închis în odaia sa de lucru, bancherul Jakob Fugger a descifrat textul pe îndelete, rămînînd o vreme pe gînduri. Situația îi convenea de minune. Acum era sigur că papă, trădat de elvețieni, va suferi o înfrîngere rușinoasă la Ferrara. Sigur, ar fi putut să-l avertizeze din timp asupra întregii conspirații care se pregătea. Dar nu avea nici un interes. Căci el știa că Sfîntul părinte, cu firea lui

necruțătoare, nu se va lăsa umilit de elvețieni și va căuta răzbunarea. Dar răzbunarea cerea bani. Iar banii îi va solicita bancherului Chigi. Or bancherul Chigi era asociatul lui secret. „Prin urmare, mormăi Jakob, să-l lăsăm pe bătrînul Iuliu să se joace de-a războiul“.

După care rupse neglijent scrisoarea primită de la Ferrara, socotind sumele ce le va încasa prin dobînzii, de la Chigi, pentru banii destinați papei.

5. Calculele lui Jakob s-au dovedit corecte. Asediul Ferrarei a devenit pentru orgoliosul papă, un dezastru. Pierduse tot, armată, bani, ba chiar și prestigiul. S-a întors la Roma, el care se credea stăpînul lumii, distrus, amarnic rănit în amorul propriu, intrînd în Cetatea Eternă pe furiș.

Trebuia să-i pedepsească pe trădători chiar și pe nobilii romani care cutezaseră să i se împotrivească. Dădu poruncă să i se înfățișeze cardinalul Giovanni de' Medici.

— Te vei duce la Bologna ca trimis al nostru, cardinalule, spre a face o armată și a supune Toscana puterii Vaticanului, începu fără nici o introducere papă, cum îl văzu pe înalțul prelat.

Florentinul, cu trupul lui greoi, burduhănos, care nu se așteptase la o asemenea misiune ce-l scotea din tabieturile sale, tăcu fără a schița nici un gest. Papă îl măsură încet, de jos în sus, căutînd să-i descopere gîndurile.

— Giovanni, trebuie să-ți mărturisesc un adevăr greu. Vaticanul nu mai are bani spre a continua lupta împotriva barbarilor. Am să arunc interdicția asupra lui Ludovic și a regatului Franței. Îl voi detrona și voi transfera toate veniturile lui aici, în Italia.

— Măsuri înțelepte, sanctitatea voastră, făcu viclean cardinalul, care știa că tot ce spunea papă rămîneau vorbe în vînt, atîta timp cît Ludovic al XII-lea, principalul inamic al lui Iuliu, erau suficient de puternic.

— Da, însă ne trebuiesc bani, Giovanni pentru toate aceste proiecte ale noastre. Mă gîndesc să facem o reorganizare. De pildă, să arondăm din nou imperiul Bisericii. După socotelile mele vor ieși în plus opt funcții noi de cardinal. Le vom da cu 10 000 de ducăți fiecare și visteria se va reîntregi. Apoi indulgențele, a căror vînzare merge bine, vor ridica veniturile. Ei, ce spui?

Giovanni de' Medici ar fi vrut să-i răspundă că rearendarea va cuprinde Franța și Italia unde lucrurile erau tulburi, iar candidații pentru posturile nou create nu prea erau. Apoi că indulgențele inventate de Iuliu stîrneau mai mult nemulțumire, decît venituri pentru întreținerea armatei Vaticanului. Dar se abținu.

— Ce să spun decît că gîndurile sanctității voastre sînt bune, zise el, abținîndu-se să adauge că de la proiect la fapte era o cale uriașă.

— Pînă una, alta, să cerem jumătate din sumă, adică vreo 40 000 de ducăți, ca împrumut, de la bancherul Chigi. Voi merge eu însumi la el să-l conving, hotări papa.

Bancherul Chigi l-a primit ceremonios pe Iuliu, în palatul său enorm din Roma, unde organizase un festin în cinstea înaltului prelat. Era doar un pretext, un paravan de convenție pentru a ascunde adevăratul scop al vizitei înaltului prelat, dinainte convenit.

— Iată Chigi, zălogul cerut, zise papa, oftînd, punînd pe masa din cămaruța în care s-au retras, în liniște, după prînz, o cutie meticolos împachetată.

Chigi desfăcu agale legăturile, scoțînd în cele din urmă din cutia îmbrăcată în catifea purpurie, tiara papală, pe care Iuliu nu se sfia să o lase ca gaj pentru banii ceruți.

— Da, sfinte părinte, creștinătatea va avea banii promiși, așa cum ne-am înțeles, zise bancherul cu cinism în glas, scîrțîind cu pana un ordin pentru eliberarea a 40 000 de ducăți din contul său.

— Cînd vom avea banii? întrebă Iuliu, nerăbdător să intre în posesia aurului, văzîndu-se din nou stăpîn pe situație.

— În cel mult două săptămîni, răspunse Chigi, socotînd cam cît îi trebuia pînă a transporta aurul de la băncile Fuggerilor din Ferrara și Augsburg, la Roma.

Într-adevăr, ducății s-au adunat în visteria Vaticanului, precum fusese prevăzut, firele afacerii fiind conduse cu abilitate, din umbră, de versatul Jakob Fugger, care urzise plasa fir cu fir, avîndu-l ca docil complice pe bancherul Chigi, omul lui.

6. Iarna anului 1512 a început apăsătoare sub norii războiului, desfășurat dramatic și cu peripeții. Bolnav și temător, papa încredințase comanda armatei sale spaniolului Cordoba de Napole, care se opintea să intre în Bologna, împreună cu trimisul pontifului, cardinalul Giovanni de' Medici. Însă francezii întăriți în oraș, nu se lăsau învinși. Ba mai mult, agresivității papale ei îi răspundeau cu contraatacuri furioase, conduse de Gaston de Foix care, întocmai precum auzise Theophrastus la Paris, se dovedea, prin curajul și iscusința sa, geniul militar capabil să răstoarne toate socotelile Ligii Sfinte.

În Bologna asediată se afla și Theophrastus, sosit prin octombrie ca din senin, să frecventeze cursurile celebre de medicină ale lui Jacopo Berengario de Carpi.

— Domnul conte vă roagă să-l cunoașteți pe doctorul Jacopo, i-a transmis mesajul din partea bancherului Fugger, un curier sosit de la Augsburg, călare, dîndu-i în același timp o pungă din piele neagră plină cu monede.

Theophrastus s-a lăsat convins nu atît de gologanii, care de altfel nu-i prisoseau, ci din dorința schimbării decorului. Apoi, perspectiva de a cunoaște și a urmări prelegerile unui profesor atît de renumit, cum era Berengario de Carpi, îi dădu un fior de plăcere.

— Domnul conte vă mai roagă, adăogă trimisul, a lua bine seama cum vindecă doctorul Jacopo pe bolnavii de boala franțuzească.

— De boala franțuzească? se miră Theophrastus, neînțelegînd ce interese putea avea bancherul cu această maladie la modă în întreaga Europă.

— Chiar așa, întări curierul.

Theophrastus nu mai întrebă nimic, găsind că Fugger avea în mod sigur o rațiune suficient de puternică spre a-l trimite tocmai la Bologna, pe bani grei, spre a-l spiona pe Berengario de Carpi.

Într-adevăr, Jakob Fugger dorea în mod deosebit să afle prin ce mijloace vindeca bolnavii acel vestit medic bolognez, nu prin faptul că el însuși ar fi căpătat boala franțuzească sau sifilis cum îi va spune în 1530 Girolamo Fracastoro, a cărei epidemie izbucnise prin 1495 la asediul Napolelui, spre a se răspîndi repede în Franța și Italia, ci datorită unicului motiv că investise o sumă fabuloasă spre a căpăta de la spanioli monopolul importului din Indiile abia descoperite de Columb, a lemnului de gaiac din care se preparau substanțe medicale utilizate pentru combaterea maladiei adusă de marinarii din acele îndepărtate țărîmuri. Într-o asemenea situație, modificarea tratamentului nu putea fi decît spre paguba lui. De aceea trebuia să știe tot și mai ales să acționeze ferm în cazul în care afacerile sale i-ar fi fost amenințate.

Profesorul îl captivase pe Theophrastus cu prelegerile sale savante, rămînînd ore întregi fermecat în preajma maestrului care descria scheletul uman, organele, mușchii, într-un mod cu totul diferit decît știa el din cărțile lui Galen, izvorul preferat al științei medicale a timpului.

— Magistre, mă bucur să aud de la dumneata, ceea ce am crezut și eu dintotdeauna, anume că știința își are

originea în natură, nu în cărți, precum susțin teologii și filosofii, îi spunea Theophrastus, fericit că, în sfîrșit, găsea o minte luminată cu care să comunice.

— Natura trebuie cunoscută în amănunt ca să o înțelegi, colega, tot astfel și corpul omenesc. Apoi, natura nu este nici ea perfectă, precum și omul care face parte din natură. Sînt unii aici, la universitate, gata să susțină că boala poate fi vindecată de medic, fără ca acesta să examineze trupul suferindului. Ce prostie! Este ca și cum te-ai avînta pe mare, într-o barcă, fără să scrutezi orizontul spre a te încredința dacă va veni sau nu furtuna. Iar cînd moare pacientul, datorită nepriceperii medicului, se spune cu seninătate: „Așa a vrut Dumnezeu!“

— Cîtă ignoranță! Cred că fiecare medic trebuie să-și clădească știința pe observația atentă a naturii. Iar, așa cum natura se ajută pe sine, el este obligat să dea bolnavului ceea ce se găsește în natură.

— Ai dreptate, așa am descoperit eu virtuțile mercurului.

— Ale mercurului? se arată uimit Theophrastus, încercînd să-l tragă de limbă pe onestul profesor, în speranța că poate va reuși să afle ceea ce căuta la Bologna.

Căci trebuie spus, deși își petrecea mai tot timpul în preajma maestrului, nu observase nimic deosebit care să-l poată duce la dezlegarea problemei sale. Pur și simplu, Berengario de Carpi nu trata boala franțuzească sau poate nu făcea aceasta în mod public, păzindu-și cu strășnicie taina.

— Da, chiar ale mercurului.

— Dar acestea sînt prea bine cunoscute de alchimști, căci piatra filosofală, doar utilizînd mercurul, poate fi realizată.

— Ești cumva alchimist?

— Oh, desigur. Alchimia a fost prima mea dragoste, încă de când eram adolescent.

— Ia te uită. Prin urmare cunoști bine această substanță magică.

— Bineînțeles, însă ard de nerăbdare să aflu la ce poate fi utilizat mercurul în medicină.

— Ah, da, m-am luat cu vorba, iartă-mă. Ce să spun. Cu doi ani în urmă am tratat două calfe de argintari de oglinzi, intoxicați cu mercur, cum li se întâmplă adesea acestor breslași. Le-am prescris ceaiuri, purgative și mult lapte, sfătuindu-i să se lase de meserie. M-au ascultat. Însă, după o lună, ambii s-au întors la mine spunându-mi că s-au îmbolnăvit de boala franțuzească. Așa și era. Le-am prescris ce se dă în asemenea cazuri.

— Gaiac, nu?

— Sigur, gaiac, ce altceva puteam să le dau. Apoi, ce să vezi? Cam la un an după această istorie, mă întâlnesc cu unul dintre ei. M-a salutat respectuos și când l-am întrebat cum îi merge, ce crezi? Mi-a spus că se apucase de vechea-i meserie, că nu luase nici gaiac și nici altceva și se vindecase de boala franțuzească numai prin rugăciuni. În schimb, celălalt client al meu, care se făcuse pînzar între timp, îl măcinase suferința, cu toate că încercase toate leacurile.

— Să aibe rugăciunile o asemenea putere? se miră sincer Theophrastus.

— Da de unde. Cîteva zile m-am tot frămîntat, întrebindu-mă care să fie cauza unei asemenea ciudate întâmplări, pînă când mi-a licărit un gând. Nu cumva vaporii de mercur sînt aceia care ajută la vindecarea bolii franțuzești? mi-am spus.

— Ei, și ce-a urmat?

— Nimic mai simplu. Ca să mă conving am făcut o pomadă cu sare de mercur și am uns bucele bolnavilor.

— Și ce s-a întîmplat.

— S-au vindecat toate rănilile.

— Bine, dar acesta-i un miracol. Pentru ce nu spunei tuturor remediul descoperit?

— Ascultă Theophrastus. Eu am dezvăluit acum acest secret nu ca să-l aflu toată lumea, ci numai tu, deoarece te iubesc, socotindu-te prietenul și discipolul meu.

„Discipolul“ zîmbi imperceptibil.

— Îți sînt recunoscător magistre. Voi păstra acest secret, ca pe ochii din cap.

Bineînțeles, mințea.

Seara, la lumina unui opaiț, Theophrastus s-a chinuit să scrie contelui Jakob Fugger tot ce auzise de la doctorul Berengario de Carpi, adăugînd că francezii erau atît de numeroși, încît nu mai aveau loc în oraș.

Bancherul, citind misiva, ajunsă la el pe căi misterioase, răzbătînd printre francezii ce se opuneau dirz armatelor Sfîntului Scaun, surîse în parte satisfăcut. Deocamdată, din partea lui Berengario de Carpi nu avea a se teme, fiind sigur că nici un medic care ținea la veniturile sale nu și-ar fi dezvăluit secretele profesionale. Era convins că Berengario îl păcălise pe Theophrastus. Se înșela, însă. Eroare gravă, care avea să-și arate efectele peste ani, cu consecințe dramatice pentru destinele Fuggerilor și acolitului lor. Prin urmare, vînzarea gaiacului rămînea neamenințată. Ceea ce îl neliniștea erau însă neputința papei și mai ales boala pe care o ascundea. Căci dacă Iuliu murea, succesorul său oare mai era dispus să achite la termen scadențele datoriilor făcute în numele Ligii Sfinte?

Evenimentele s-au succedat în sarabandă de-a lungul lunilor reci și umede ale iernii și veștile nu au avut darul să-l prea bucure pe Jakob Fugger. De două ori trupele pontifului ținuit de suferință la Vatican au luat cu asalt

zidurile Bolognei și tot de atâtea ori au suferit înfrângeri umiltoare. Francezii erau stăpîni pe situație și, în primăvară, urmărind armata lui Iuliu, i-au dat lovitura de grație la Ravenna, chiar în ziua de Paște, pe cîmpul bătăliei rămînînd douăsprezece mii de morți, oșteni plătiți cu galbenii primiți de la Fuggeri. Dezastrul era complet, însuși trimisul papei, cardinalul Giovanni de' Medici căzînd prizonier la francezii care înaintau spre Roma.

Cu toate acestea, armata învingătoare nici pe departe nu era atît de periculoasă precum o considera Iuliu care, speriat de tragedia Ravennei, își făcuse repede bagajele, fugind pe furiș din Cetatea Eternă, spre a se fereca în fortăreața Sant' Angelo, socotită inexpugnabilă. Măcinați de oboseală și de boală, francezii mășăluiau fără vlagă și fără o conducere fermă căci, spre ghinionul lor și în același timp spre șansa papei, teribilul comandant Gaston de Foix pierise pe cîmpul de luptă.

Tot alergînd după armata Sfîntului Scaun, fără nici un rezultat, dezorientați, francezii sfîrșiră prin a se încăiera între ei, situație de care a profitat istețul cardinal Giovanni de' Medici spre a scăpa din mîinile inamicului, grăbindu-se să-i dea de veste pontifului.

— Așa deci, răsuflă ușurat papa, auzind despre starea reală a francezilor. Cu cinci mii de ducați îi cumpăr pe elvețieni și-i zdrobesc pe barbari.

— De unde acest bănet? oftă Giovanni de' Medici, știind că visteria Vaticanului era sleită.

— Ce întrebare este aceasta? Nu-l avem pe Chigi? Să ne facă rost de bani.

Ducații au sosit curînd, după ce însuși Giovanni de' Medici a garantat cu propria-i avere întreaga sumă. Elvețienii au sosit în Lombardia și, conform așteptărilor, i-au căsăpit pe francezii, bolnavi și oboșiți. Liniștit, papa și-a făcut din nou bagajele, înapoiindu-se la Roma. Jubila.

Și nu mai puțin Jakob Fugger, care-și vedea afacerile aranjate. Dar dacă bancherul a avut posibilitatea să-și continue treburile, foarte liniștit din punctul de vedere al succesiunii evenimentelor la Vatican, Iuliu n-a mai apucat să sărbătorească victoria sa deplină asupra francezilor căci, la puțin timp, învins de boală, a murit.

7. Norocul îl urmărea pe Jakob, căci noul papă a fost ales însuși Giovanni de' Medici, vechiul său client. Fostul cardinal era un om tăcut, modest și bun la suflet, ceea ce îl deosebea profund de predecesorul său. Singura lui preocupare, pînă cînd murise Iuliu al II-lea, fusese aceea de a-și vindeca în liniște rănile căpătate în încăierările la care îl împinsese suveranul pontif, ale cărui apucături se vedeau mai curînd potrivite nepotoliților conchistadori, decît preoțimii.

Foarte curînd vestea a ajuns la Augsburg. Jakob Fugger, stăpîn acum pe situație în ce-l priveau datoriile papalității, nu era totuși suficient de liniștit asupra cursului evenimentelor în turbulenta Italie, rămasă totuși teatru de lupte aprige între Ludovic al XII-lea, Maximilian de Austria și Ferdinand Catolicul, ca să nu mai fie pus la socoteală Leon al X-lea pe care îl vedea nu numai succesorul lui Iuliu al II-lea, într-ale Bisericii, dar și pe tărîmul armelor.

Agenții Fuggerilor mișunau în întreaga Europă, semnalînd cu conștiinciozitate toate evenimentele, ce se adunau grămadă la Augsburg, făcînd din Jakob omul cel mai informat din lume. Știa tot, inclusiv birfele, zvonurile cele mai nevinovate. Theophrastus, plasat în acest joc, continua să circule prin Italia în chip de student rătăcitor, niciodată mulțumit de profesori, după spusele sale.

Procesiunea grandioasă a înscăunării papei l-a găsit la Roma, în drum spre Salerno, unde Fuggerii îl zoreau, căutînd vești despre sănătatea lui Ferdinand, pe care papa

însuși îl poreclise „Catolicul“, poate într-o subită ironie, dînd a înțelege că regele era mai catolic decît el. Căci Ferdinand, încoronat la șaptesprezece ani ca rege al Siciliei și mai tîrziu al Aragonului era socotit creatorul acelor tribunale ale Inchiziției care, din 1480, umpleau de groază pe necredincioși, dar mai mult pe bieții credincioși, ce prea lesne puteau deveni victime sigure ale călugărilor inchi-zitori, sub învinuirea de eretici, vrăjitori sau unelte ale diavolului, făcută printr-o simplă scrisoare anonimă. Sicilia, Castilia, Aragonul, apoi Napole, cînd Ferdinand a devenit rege și al acestei țărișoare italice, tremurau de teama rugurilor aprinse în piețe, unde erau azvîrliti, fără deosebire, nobili și cerșetori. Însăpăimîntați, tîrgoveții își părăseau gospodăriile, la cel mai mic semn că sînt urmăriți de Inchiziție, vagabondînd din oraș în oraș, din sat în sat, fără căpătîi, pe ascuns.

8. Îmbătrînit înaintea de vreme, Ferdinand era în 1513 aproape un moșneag. Își tîra cizmele, abia ridicîndu-și tălpile pe pardoselile de marmură, cocîrjat, slab ca o arătare, cu ochii pierduți sub fruntea-i îngustă, pe care nasul ascuțit și lung o făcea și mai subțire. Din obrajii bucălați și roz, de copil, de odinioară, rămăseseră doar pielea zbîrcită și flască, atîrnînd de bărbia colțuroasă.

Era duminică și, ca de obicei, se odihnea, printre chiparoși, în umbroasa grădină a vechiului palat maur de la Zaragoza, după care-și făcea rugăciunea în catedrala San Salvador.

Căldura soarelui de amiază îl moleșea, amortîndu-i gîndurile care nu-l slăbeau. Și el, suveranul absolut al Spaniei, care domesticise marea nobilime cu forța sabiei și potolise turbulenta liotă de cavaleri dornici de scandal, trimițîndu-i pe toți să-și înece setea de bătaie în Italia și

Africa de Nord, iar după aventura genovezului Cristofor Columb, în fabulosul continent de peste ocean, se lăsa învins de toropeală, moțîind ca un biet moșneag. L-a trezit tusea discretă a cardinalului Cisneros.

— Tu erai Jiemenez, mormăi familiar regele, recunoscîndu-și confesorul.

Franciscanul, Marele inchi-zitor al Castiliei, sfătui-torul de taină al monarhului, se apropie tiptil, cu pași de felină, fără a reuși, totuși, să înăbușe foșnetul sutanei sale roșii din mătase grea brodată fin.

— Sire, vești bune din Italia, zise înaltul prelat, mîngîind crucea imensă de aur, încrustată cu safire și perle, ce-i atîrna la gît. Am învins la Milano!

Ferdinand s-a înviorat la auzul unei asemenea știri, așteptată de mult, căci acum abia i se realizau toate ambi-țiile sale din tinerețe. Unise Castilia cu Aragonul, zdrobise pe mauri, trupele sale ocupaseră Napole în 1504, Oranul în 1509, Bejaia în 1510, Tripoli în 1551 și Navarra în 1512. Venise, în fine, rîndul Milanului.

— Să ne rugăm Domnului, Jiemenez, se arătă dispus monarhul, împreunînd mîinile la piept, într-un gest mecanic. Sper, cardinale, că supușii milanezi nu sînt asemenea necre-dincioșilor moriscos, pe care însuși sfinția ta a trebuit să-i arzi la Granada și în Alpujarra pentru îndrăzneala de a se răzvrăti împotriva crucii și a noastră.

— Don Gonzalo Fernandez de Cordoba ne scrie că Italia își așteaptă suveranul să-l aclame, ocoli prelatul răspunsul.

— Adevărat, iată încă o veste bună! Dar, prea sfin-țite părinte, se cade să lăsăm tronul chiar acum, cînd erezia își arată pretutindeni fața trădătoare?

Franciscanul căută să apere Sfîntul Oficiu, ale cărui tribunale trimeteau la moarte cu ghiotura inamicii regelui, sub acuzația de eretism.

— În curînd necredincioşii vor dispărea, sire. Inchizitorii sînt intransigenţi şi-şi fac bine datoria.

— Hm ! se arată neîncrezător Ferdinand, care căuta repede argumente spre a refuza cît mai diplomatic atît pe cardinal, cît şi pe generalul castilian, învingătorul francezilor în Italia, nefiind capabil să suporte, nici în gînd, o călătorie atît de anevoioasă în Italia, pe mare. Să nu pierdem din vedere că noi am trebuit să înfiinţăm chiar acum un tribunal inchizitorial în Navarra, iar la Valladolid, Leon şi Barcelona mocneşte revolta ereticilor. Şi în Galicia, cardinale, oare stăm mai liniştiţi ? Eşti atît de sigur că un alt Diego de Susan nu se pregăteşte în întuneric să înlăunţeze pumnalul pe la spate în inima noastră, prea sfînte ?

Regele se încruntă, teatral, invocînd pe acel nefericit organizator al asasinării inchizitorului Saragozei, Pedro Arbues, gest al deznădejzii care cuprinsese pe evreii convertiţi cu forţa la creştinism în faţa valului de oprimări dezlănţuit împotriva lor, socotiţieretici şi tîrîţi pe rug.

Cardinalul l-a privit pieziş, lovit în orgoliul său de păzitor al credinţei. Îl înfuria atît încercarea regală de eschivare a îndatoririi monarhice de a-şi lăsa supuşii să-l salute, măcar o dată în viaţă, cît şi argumentul atît de perfid al monarhului, bazat pe fapte de mult petrecute. Sigur, el deţinea probe, adunate de inchizitorii săi, că însuşi Ferdinand, cît era el de rege, purta în venele sale sînge evreesc, căci în Aragon aproape întreaga aristocraţie, inclusiv familia Henriquez, din care descindea monarhul, după mamă, avea legături directe de rubedenie cu neamuri de evrei bogaţi. Însă ce rost avea să se înfrunte cu coroana ? O astfel de îndrăzneală nesăbuită nu i-ar fi adus decît dizgraţia, în cel mai bun caz sau moartea. De fapt, ce-i păsa ? Era bogat şi temut ca nimeni altul în Spania, iar Inchiziţia îi sporea necontenit veniturile,

căci o parte din bunurile confiscate de la eretici, lui îi reveneau. Iar judecătorii tribunalelor se pricepeau de minune să caute printre moriscos, familiile cele mai avute, spre a le acuza, fără scrupule, de călcarea dreptei credinţe. Deveni deci calm. Se aplecă ceremonios în faţa suveranului, surîzînd ipocrit.

— Sire, ca întotdeauna aveţi dreptate şi mă înclin în faţa înţelepciunii voastre, făcu el mîrios, ascunzîndu-şi reflecţiile. Într-adevăr trebuie să vegheaţi aici, în Spania, la întărirea sfintei credinţe creştine, a catolicismului, apărînd liniştea supuşilor. Am să scriu generalului despre hotărîrea luată, adăugă slugarnic.

Ferdinand, mulţumit că scăpase, îl concedie printr-un gest scurt, rămînînd din nou singur, solitudine căutată, în care se lăsa mai tot timpul cufundat, după moartea Isabellei, căci cei nouă ani trecuţi de cînd îşi pierduse soţia, îl împovăraseră. Avea totul, îşi putea dori orice. Dar nu era fericit. El, căruia i se închinau popoare, înconjurat de strălucirea unor curţi fastuoase, glorificat, plin de puterea suficientă spre a distruge regi şi regate, se zbătea neputincios, doborît de amărăciune şi neputinţă sufletească. Căci Isabella, care o iubise cu pasiune, tocmai ea ce-i dăduse lui, pe ascuns, filtre de amor, spre revigorarea simţurilor adormite şi alungarea plictisului, pierise fulgerată de boală, cînd încă mai era dornică de viaţă. Fără ea, călăuzitoarea întreprinderilor sale, se vedea stingher, într-o lume ce-i era străină.

Părăsit şi de propria-i fiică, Ioana, poreclită de toţi nebuna, căci ea îl socotea uzurpatorul mamei sale, duşmănindu-l, deoarece vedea în Ferdinand doar un zăpăcit bigot, avid de putere, nu un bun părinte. Ioana se temea de rege, sentiment devenit mai puternic după moartea soţului său Filip cel Frumos, nu atît pentru ea, ci pentru băiatul său Carol, pe care bunicul nu-l dorea moştenitor. Toată nobili-

mea vorbea că Ferdinand plănuia chiar dezmembrarea Spaniei, desfăcînd Aragonul lui, de Castilia Ioanei, numai ca nepotul, „micul neamț” cum îi spunea el batjocoritor, să nu capete tronul Spaniei. Cuprins de spaimă, imediat după moartea Isabellei, și-a făcut planul unor noi căsătorii, sperînd la mîna principesei portugheze Betranej, cu drepturi și ea asupra Castiliei, de la care, avînd poate un băiat, problema s-ar fi rezolvat de la sine. Însă Betranej a primit cu răceală pețitorii, refuzînd propunerea unui bărbat socotit de ea terminat. Ferdinand, dorind mai curînd să-și dovedească lui însuși potența și-a îndreptat ochii către micuța contesă Germaine de Foix, nepoata lui Ludovic al XII-lea, regele Franței. Germaine, care nu împlinise șaptesprezece ani, n-a ezitat, devenind curînd soția monarhului spaniol. Frumușică, dar ștearsă, cam nătîngă și naivă, Germaine îi era supusă. Nepăsătoare la avansurile amoroase, oferite destul de rar de soțul ei încoronat, Germaine se mulțumea doar cu opulența regală și veselul ei anturaj, care scandaliza adesea pe posacul cardinal Cisneros.

Ferdinand se lăsă greoi în fotoliul elegant din lemn aurit, oftînd. O durere ascuțită îi înjunghia pîntecele, străbătîndu-l pînă în spate. Gemu înfundat. „Să fie semnul morții apropiate?” îi răsări un gînd. „Isabella, voi veni la tine”, șopti aproape bucuros, căutînd a-și înfrînge junghiul nemilos. Însă boala era mai puternică decît suveranul spaniol și el, augustul, se prăbuși neputincios.

A căzut la pat. Profesorul Jaime Torres, chemat de grabă, și-a pronunțat verdictul. Boala era gravă și va avansa periculos, dacă pacientul nu se lăsa operat. Căci, apăsîndu-l pe pîntece, el dibuise o tumoră, cît un pumn, alunecînd vicleană.

Cardinalul Cisneros a fost primul care a aflat diagnosticul.

— Ai spus ceva regelui? îl întrebă grijuliu pe medic. Jaime Torres, ușor inciudat de o asemenea întrebare, îl asigură că nu divulgase nimic augustului său pacient.

— Foarte bine! Te conjur să păstrezi secretul, cu cea mai aprigă strășnicie, altfel vei plăti cu viața limbuția ta. Ai înțeles?

Profesorul păli, știind ce puteau însemna avertismentele marelui inchișitor.

Atitudinea cardinalului avea tîlcul său, căci deconspirarea secretului ar fi adus prejudicii teribile regatului, determinînd ambițioase lupte pentru succesiune și fărîmițarea puterii spaniole. Ferdinand, urît de marea nobilime, nu avea partizani credincioși. Iar moartea lui cu siguranță ar fi adus haosul, căci puberul nepot Carol era prea slab spre a revendica el singur tronul bunicului său. Apoi însuși Ferdinand îl socotea un străin, deoarece copilul, părăsit de mamă, fusese luat în grijă de mătușa Margareta, sora împăratului Maximilian de Austria, care-l creștea în cel mai auster spirit german, departe, în Flandra.

Prin urmare, pentru Cisneros, taina bolii lui Ferdinand era esențială, atîta vreme cît treburile succesiunii nu se aranjau în liniște.

9. La Salerno, Theophrastus care-l așteptase pe Ferdinand zadarnic, nu avea cum să bănuiască măcar aceste întunecate aranjamente. Însă la Augsburg, ceva începuse a se afla. Lipseau însă certitudinile. De acestea avea nevoie Fugger, deoarece știa că succesiunea la tronul Spaniei era incertă, atîta vreme cît Ferdinand încă dușmănea pe micul Carol și zvonurile despre intențiile suveranului aragonez nu erau deloc liniștitoare pentru habsburgi. Bancherul trebuia să lucreze numai pentru Maximilian, clientul lui cel mai onest și mai solvabil. Firește și pentru nepotul Carol, ale cărui pretenții la tron le găsea perfect întemeiate. Ca om de

afaceri și de acțiune era conștient că simpla așteptare a desfășurării evenimentelor nu aducea adesea nimic bun. Prin urmare, evenimentele se cereau forțate. Și rețeaua sa de informații a fost pusă pe treabă. Iată-l deci pe Theophrastus, studentul rătăcitor, aspirînd la titlul de medic, s-a văzut îndemnat, printr-o scrisoare tainică, să pornească de grabă la drum spre Granada, ca să dibuie acolo, în Spania, adevărul despre starea lui Ferdinand.

Îmbarcat pe o caravelă spaniolă, cu marinari fioresi, soioși și leneși, Theophrastus a ajuns anevoie în Spania, pe un drum ferit de pirății crudului Uruk, Barbă Roșie, supranumit „Braț-de-Argint“, care bintuiau coastele Mediteranei, debarcînd istovit în micul port pescăresc Velez Malaga. A pornit pe dată, călare pe un biet catîr, cumpărat cu greu de la sărmanii moriscos, înverșunîndu-l pe drumul pieptiș, peste dealurile acoperite cu nesfîrșite podgorii, spre Granada.

Orașul se desfășura alb, în trepte largi, strălucind în soarele iberic, cu acoperișurile sale de olane roșcate, ascunse unele în spatele altora, după moda maură. Panorama era dominată de clădirile masive, mascate de zidurile lungi și grele de piatră tencuită ale unui superb palat inecat în verdeață. Theophrastus coborî alene, urmînd drumul pietruit, în trapul mărunt al catîrului, obosit de călătorie. De altfel, nici el nu era mai odihnit și abia aștepta să-și întindă picioarele-i amorțite pe un pat, fie el cît de tare.

A tras la primul han întîlnit, o cocioabă dărăpănată, cu pereți coșcoviți, de la marginea tîrgului, frecventată de indivizi dubioși, murdari și scandalagii, care-și iroseau vremea în jurul unei căni cu vin dulceag, spre a-și sfîrși taifasul în încăierări singeroase, potolite doar după ce cădea vreunul dintre ei sfîrtecat de pumnalele scoase din brîiele roșii. Haniul l-a primit mai mult slugarnic decît ceremonios, oferindu-i camera cea mai bună, o odaie mizerabilă cu pereții înne-

griți de fumul opaițului cu ulei de măsline, singurul obiect de pe masa grosolană. Era la amiază și gazda, cunoscîndu-și meseria, i-a trimis de mîncare o pulpă rumenă de berbec. Însă Theophrastus nici nu s-a atins de carne, zdrobit cum era după lungul drum, căzînd frînt pe patul nenorocit, așa îmbrăcat și prăfuit cum era. A dormit greu, ore în șir, fără vise, pînă spre seară, cînd ușa odăii s-a deschis zgomotos, lăsînd să se vadă în cadrul ei silueta unui călugăr.

— Hei tu, care dormi acolo, trezește-te imediat, a strigat fața bisericească, cu glas aspru, ca și cum ar fi vorbit cu un delicvent.

Buimăcit de o asemenea apariție neașteptată, Theophrastus s-a trezit brusc, sărînd drept în picioare.

— Ia ascultă, cine ești dumneata, de îndrăznești să dai buzna peste drumeții cinstiți. Călugăr sau vagabond adunat de pe drumuri? l-a apostrofat el, iritat, vorbind în germană, uitînd că se afla pe pămînt spaniol.

De fapt aceasta l-a și salvat, deoarece călugărul nu cunoștea limba germană. Theophrastus și-a dat seama că omul bisericii era, după rasa ce-o purta, un dominican. Dar nu știa că, de fapt, se afla în fața celui mai temut comisar al Sfîntului Oficiu din Granada, sosit de grabă la han, în urma sesizării patronului, familiares secret sau, mai pe limba poporului, denunțator al Inchiziției, un prăpădit care nu făcea altceva decît să-și pîrască clienții considerați de el suspecti, treabă dezonorantă, dar care îi aducea ceva gologi, căci celor învinuiți tribunalul le confisca bunurile, din care o parte revenea de drept informatorului.

Călugărul-comisar l-a măsurat crunt, înțelegînd după gesturi că străinul îi era ostil.

— Mie să-mi vorbești în limba spaniolă, domnule, nu păsărește. Ai priceput? se rățoi omul Inchiziției.

Theophrastus își reveni și fiindcă se afla în fața unui slujitor al Bisericii găsi de cuviință să i se adreseze în latinește.

— Sfinția ta, sînt medic, sosit de curînd de la Roma, unde am fost pelerin la înscăunarea Sfîntului părinte, papa Leon al zecelea, minți el, încercînd să-i intre în voie.

Stratagema îi reuși de minune, căci comisarul inchizitorial auzindu-l vorbind în limba latină și mai ales aflînd că străinul fusese martor la ceremonia pontificală, se înmuie pe dată dîndu-și seama că avea de-a face nu cu un eretic, ci cu un creștin drept credincios și pe deasupra om de curte.

— Cu ce treburi pe la noi, domnule, insistă călugărul-comisar, curios.

— Vedeți, eu doresc să învăț, căutînd din universitate în universitate cei mai buni profesori, de la care să aflu tainele vindecării suferințelor omenești. Nu de mult am auzit, la Padova, că aici la Granada, la Valencia și Barcelona s-ar afla acei oameni luminați pe care îi caut.

— Poate că-i așa, domnule și vă credem pe cuvînt. Însă datoria alguacilului adus de mine este de a controla actele dumneavoastră, spuse călugărul, făcînd semn unui bărbat negricios și îndesat, împopoțonat cu o pălărie roșie cu boruri mari și pene verzi, care se zărea pe culoar.

Alguacilul intră tănoș în cameră, zornăindu-și pintenii și sabia lungă de Toledo, ce-i atîrna de mijloc.

Theophrastus deschise tăcut cufărul mic de piele în care-și ținea cîteva obiecte de îmbrăcăminte, cărți și suluri de hîrtie, scoțînd de acolo o scrisoare de recomandare a rectorului universității din Viena, procurată din vreme pentru el de Jakob Fugger.

Omul legii încercă să priceapă textul în latinește, silabisind caraghios cuvintele, înghițindu-și limba.

— Lasă Jose, asta nu-i pentru tine, zîmbi călugărul, luîndu-i hîrtia din mînă.

— Polițistul oftă ușurat că i se luase teribila povară, ștergîndu-și cu palma fruntea asudată.

— Dar în hîrțiile acelea ce-i scris, domnule? întrebă călugărul iscoditor, dorînd să afle totul.

— Ce să fie? Însemnările mele de la cursurile universităților pe unde am umblat. Uite aici am niște gînduri de ale mele despre tincturi și săruri.

— Le vom lua cu noi să le citim, hotărî scurt emisarul Sfîntului Oficiu, prin ale cărui mîini trecuseră sute de texte și nu de puține ori găsise în ele afirmații eretice, suficient de grave pentru ca autorii lor să ajungă la închisoare sau pe rug. Pînă nu îți vom permite noi, dumneata va trebui să rămii aici, la dispoziția noastră, ca oaspete al mănăstirii dominicane.

Theophrastus înțelese că nu mai era nimic de făcut. Își strînse lucrurile și se lăsă condus, tăcut, spre noua-i locuință, nu înainte de a-i adresa o privire plină de ură nemernicului de hangiu, care-și cerea impertinent chiria.

Mănăstirea dominicanilor, o clădire proaspăt zidită, era plasată chiar în centrul orașului, care părea pustiu la vremea înseratului. Starețul, un bărbat între două vîrste, ai cărui ochi negri și strălucitori trădau o inteligență vie, l-a ascultat cu vădit interes, aflînd mai ales că noul lui oaspete fusese cîndva novice la mănăstirea din Würtzburg.

— Ce întîmplare, exclamă acesta, vorbind deodată în limba germană. Domnule, înseamnă că sîntem cumva conec-tățeni, deoarece am fost călugărit chiar acolo, la Würtzburg. Eu sînt fratele Antonius din Wirtenberg, se recomandă ritos starețul, ca și cum ar fi trebuit să fie cunoscut de toți locuitorii Suabiei, inclusiv, firește, de studentul din fața sa.

— Apoi din Wirttemberg era și bunicul meu. Bineînțeles, trebuie că ne aflăm în fața unui semn al lui Dumnezeu, părinte, dacă nu chiar al unui miracol, să ne întâlnim tocmai aici, doi suabi, insinuă șireț Theophrastus, prefăcându-se copleșit de întimplare și căutînd a trage cele mai bune foloase din toată povestea.

Starețul Antonius se înclină evlavios, îndreptîndu-și ochii către crucifixul imens care străjuia încăperea, aninat pe peretele alb și rece din dreapta sa.

— Amen, făcu ceremonios. Adevărată minune, nu alta, o asemenea întîlnire, sublinie și el, prinzîndu-se în lațul întins de istețul oaspete, după care își conduse musafirul în odaia rezervată vizitatorilor de vază ai mănăstirii.

A dat ordin să se pună un așternut proaspăt, deși cel de pe pat era netins, rămînînd acolo pînă ce treaba a fost încheiată.

După o noapte liniștită, ca la mănăstire, Theophrastus tocmai își făcea planul cum să procedeze spre a dibui firele afacerii pe care era trimis să o rezolve, folosindu-se de sursele sale îndelung verificate, studenții, medicii, farmaciștii, alchimiștii și profesorii, cu care se putea înțelege ca între confrăți. Dar dacă acum l-ar ajuta însuși fratele Antonius ? Ideea îl surprinse prin simplitatea ei, căci starețul dominicanilor din Granada era de bună seamă un personaj absolut special, pus la curent cu desfășurarea evenimentelor, atîta vreme cît majoritatea închizitorilor aparțineau ordinului său călugăresc.

— Părinte, l-ai văzut vreodată pe bunul și credinciosul rege Ferdinand ? stăruie Theophrastus un dialog de cum l-a reîntîlnit pe fratele Antonius.

Starețul zîmbi, înfumurat.

— Ehe, ce întrebare ! Regele a fost aici la noi chiar vara trecută. În Granada se simte minunat. Într-atît iubește

orașul acesta, unde a înfrînt pe necredincioșii mauri, încît a hotărît să fie îngropat în catedrala cea nouă, alături de Isabella, soția lui dintîi.

— Numai un rege ar putea gîndi astfel, privind curajos spre viitor. Un monarh atît de puternic, de falnic și de sănătos, cu o soție atît de tînără să-și hotărască de pe acum locul de veci ? Ce tărie de caracter, îl provocă Theophrastus pe călugăr, căutînd să stoarcă o cît mai mică informație de la acesta.

Stratagema îi reuși de îndată.

— Cu toții sîntem muritori, fiule. Și nici regii nu scapă de clipa în care trebuie să-și dea ultima suflare. Iar Ferdinand, trebuie să știi, nu stă chiar atît de bine nici cu tineretea și nici cu sănătatea. Ultima oară cînd l-am văzut arăta tare rău.

— Nu mai spune. De necrezut, nu alta. Te pomenești că îl istovește, doamne iartă, frumoasa regină de-a doua, în nopțile de intimitate.

— Ce gînduri păcătoase îți vîră diavolul în cap, omule ? îl certă iritat starețul. Regele este chiar bolnav, nu un sclav al patimilor carnale. Iar un om suferind și pios ca el, bineînțeles trebuie să-și încheie din vreme toate socotelile pe pămînt.

Theophrastus arboră o figură plină de umilință.

— Iertare, părinte și frate. Vai mie, păcătosul, că mi-a trecut așa ceva prin minte, se smiorcăi, abia ascunzîndu-și bucuria de cele auzite, care îl ajutau de minune în misiunea sa.

Spre prînz, cînd călugării se pregăteau să se înfrupte din bucatele pregătite cu sîrg, ale căror miresme umpleau lungile galerii sprijinite de firave coloane, Theophrastus găsi că momentul era tocmai potrivit pentru o raită prin Granada. Călugărul care veghea la poartă l-a salutat amical,

deși nu schimbaseră niciodată o vorbă, ba mai mult, simțindu-se obligat să mormăie o binecuvîntare, la vederea bănuțului de argint ce i-a fost strecurat în buzunarul larg al sutanei.

— Iartă-mă fiule, spuse acesta, cu un aer misterios. Sfîntul Oficiu se interesează de dumneata.

Theophrastus rămăsese o clipă descumpănit, neștiind dacă vorbele călugărului nu ascundeau cumva o capcană, o viclenie à Inchiziției.

— Pentru ce ar interesa Sfîntul Oficiu un biet student în medicină ? încercă el a se informa.

— Inchizitorii vor să cerceteze ce ai dorit să spui prin însemnările găsite în manuscrisele dumitale, anume că materia are și o parte spirituală. Așa am auzit.

— Asta era, deci ? Ce să spun altceva, frate, decît că toate spiritele, cîte există ele, tot materie sînt.

— Vai, vai, fiule, mare păcat făptuiești, rostind astfel de cuvinte. Uîți că Dumnezeu l-a făcut din țărîină pe omul viu, asemănător lui, suflindu-i în față și că acest om nu poate fi o materie ordinară ?

— Frate, singur spui că omul a fost plămădit din pămînt. Dacă-i așa, pămîntul ce-i oare ? Spirit sau materie ? Trebuie să recunoști că țăranul nu ară duhuri, altfel n-ar culege roade, ci himere. Or, cu duhuri, nimeni nu trăiește.

— Bine, fiule, însă Biblia așa ne învață, se încăpățîină călugărul să arunce un argument în favoarea sa, din ce în ce mai încurcat.

— Biblia spui ? Toți o citiți, însă cîți înțeleg această grozavă culegere de învățături atît de puțin religioase ale vechilor ebrei ? Frate, lasă Biblia și gîndește cu mintea dumitale. Apleacă-ți ochii și urechile către natură și vei pricepe mai multe taine decît din foile biblice.

— Hulești misterele sfinte ?

— De loc. Însă marele mister este forța creatoare și materializatoare care se divide, făcînd să apară Sulfurul, Mercurius-ul și Sarea, care constituie lumea și elementele sale. Apoi din acestea se nasc pămîntul, apa, aerul și focul. Iar mai departe se încarnează altele noi, începînd cu metalele, corpurile vii și sfîrșind cu omul. Toate sînt puteri care luptă între ele, predominînd una asupra alteia, ceea ce explică diversitatea naturii. Dar unitatea primitivă nu se pierde niciodată, ea fiind prezentă oriunde. Iar omul, ca produs superior al materiei, o cuprinde pe de-a întregul.

— Vai, ție ! Cu asemenea idei ești pierdut, bietul de tine. Fugi, de grabă, pînă nu ajungi în temnițele Inchiziției, că-ți rămîne cenușa aici.

Theophrastus n-a mai stat la gînduri, fofilîndu-se pe străzile orașului, reușind să răzbată în afară, fără nici un incident, fiind ajuns de un convoi de care grele. Examină cu atenție slugile care îndemnau caii în sudălmii și pe stăpînii lor, socotind în cele din urmă că oamenii nu puteau fi din partea locului, atîta vreme cît erau îmbrăcați cu straie asemănătoare mai curînd corăbierilor arabi, pe care îi cunoștea bine, decît castilienilor, aragonezilor, navarrezilor sau chiar bascilor și francezilor. Într-adevăr, bănuiala lui se adevăra mai tîrziu cînd intra în vorbă cu ei. Erau negustori arabi, convertiți la creștinism, niște moriscos, în drum spre Cordoba, unde duceau mătăsuri și postavuri italiene, cumpărate la Motril, de la corăbierii sicilieni, după spusele lor, însă mai curînd de la pirații algerieni, cu care se înțelegeau de minune.

S-a alăturat negustorilor, făcîndu-și socoteala că Inchiziția, care-l căuta la Granada, pînă să bage de seamă că a dispărut din oraș, îi va da suficient răgaz spre a fi destul de departe. Judecata s-a dovedit corectă, ajungînd la Cordoba, apoi mai departe la Sevilla și, în fine, la Cadiz. S-a

îmbarcat pe furiș într-o corabie și, iată-l, peste câteva luni, acostînd la Lisabona, sperînd să-și refacă trupul chinuit de oboseală și mai ales finanțele secătuite aici, în marele oraș portughez, unde Fugerii se instalaseră de mult cu comp-tuare solide, făcînd negoț.

10. Jakob Fugger a primit scrisoarea lui Theophrastus exact atunci cînd îi era mai necesară căci el, consilierul împăratului, tocmai fusese chemat la Viena pentru o consfă-tuire de taină.

— Prin urmare, conte, prea cuviosul catolic s-a hotărît să ne părăsească după ce și-a făcut mendrele cu micuța franțuzoaică, mîrii bătrînul Max, ascultîndu-l cu atenție pe bancher. Să nu-și închipuie pișicherul de Ferdinand că o să-i îngăduim necuviința de a bate la porțile raiului, lăsînd nedreptățit pe micul Carol, nepotul lui, dar și al meu.

— Aveți dreptate, sire și dacă îmi dați voie am să vă spun la ce mă gîndesc, se înfipse Jakob, cu un ton aproape familial.

— Hai, dă-i drumul, aprobă monarhul.

— Am putea să-i impunem un testament în favoarea altei princiare.

— Ei, ce să zic, grozav sfat ne dai conte. Crezi că Ferdinand este o biată momie care se lasă manevrată cum dorim noi?

— Ce ați spune de un șiretlic mititel?

— Anume?

— De pildă, poate aranjăm cu Sfîntul părinte să-l sfătuiască. Are metodele sale de convingere duhovnicească și mai mult ca sigur, majestatea sa regele Ferdinand îl va asculta, fiind un apostol al catolicismului.

— Ar face Leon aceasta pentru noi? De ce, conte?

— Sfîntul părinte mi-a cerut un împrumut foarte mare, necesar terminării bazilicii Sfîntul Petru din Roma. Nu l-am refuzat, însă am condiționat tranzacția, de garanții. Iar Sfîntul părinte mi le-a promis.

— Ajunge cu vorbăria, conte. Ce legătură au toate acestea cu testamentul în favoarea scumpului nostru Carol?

— Au sire, dacă adăogăm o clauză secretă la tranzacția de împrumut, anume aceea ca papa să-l convingă pe majestatea sa regele Ferdinand că face voia lui Dumnezeu, dacă semnează testamentul dorit de dumneavoastră.

Max se însenină.

— Ești genial, pe cîntea mea, conte. Hai să ciocnim o carafă de vin alb de Burgundia în cîntea testamentului, făcu el înveselit, luîndu-și pe după umeri consilierul.

Începînd din acel moment, istoria a început să se deruleze așa cum o sucise mintea șiretului bancher. Ferdinand a semnat testamentul, lăsînd coroana întregii Spanii nepotului Carol, în pofida aversiunii față de acest „pui de neamț”. Papa Leon al X-lea a primit gologanii de la Fuggeri, completînd cu ei sumele stoarse de la credincioși, în timp ce Maximilian jubila, văzîndu-și reușite încîlcitele lui combinații politice care deschideau habsburgilor drumul spre dominația lumii. Treburile păreau deci aranjate. La Roma, papa Leon se hotărîse să păstorească în pace, iar Cetatea Eternă, ca și întreaga Italie se liniștiseră repede, cum nu fuseseră acestea aproape niciodată de-a lungul pontificate-lor, de la Sfîntul Petru încoace. „Domnul a găsit de cuviință să ne încredințeze misiunea de papă. Să ne bucurăm deci de această divină favoare în folosul creștinătății” obișnuia înal-tul pontif să-și liniștească blind cardinalii îngrijorați că finanțele Vaticanului erau mereu amenințate prin cheltuieli nemăsurate ordonate de Sfîntul părinte. Căci lui Leon îi tre-buiau milioane de ducați, sume exorbitante investite în

distracții, ospete și artă, de câteva ori mai mari decât irosise defunctul Iuliu pentru războaie. Firește, își putea permite orice extravagante, de la prinzurile pantagruelice, interminabile, presărate cu picanteriile bifonilor, acompaniind dansatoarele îmbrăcate sumar și recitalurile de muzică și poezie, pînă la comenzile de opere grandioase de artă, demne de un mare mecenat făcute lui Michelangelo, Raphael, Bramante, Sebastiano și Sangallo, căci aurul curgea în riuri spre Vatican, ca niciodată, zuruind în valurile bănușilor picurați din mîinile creștinilor ce-și răscumpărau păcatele, cumpărînd amăgitoare indulgențe — petece de hîrtie — vîndute de călugării soioși ce vînturau neostoiți Europa. Însă distracția și luxul exorbitante sînt sac fără fund, cînd omul se îndulcește la ele. Leon dormita într-o dulce uitare, fără a-i păsa de unde i se procurau sunătoarele monede aducătoare de încîntătoare plăceri.

11. Pe Maximilian îl îngrijora acum aroganța noului rege al Franței, Francisc I. Ce urmărea el, pacea în Italia sau războiul? Dacă se înverșuna în a-i impune lupta, visurile de refacere a imperiului roman sub sceptrul lui germanic erau amenințate. Cine îi putea da răspunsuri bune decât vechiul lui amic Jakob Fugger?

Agenții acestuia au fost puși la lucru și, bineînțeles, cel mai versat dintre ei, Theophrastus, care a fost trimis la Paris.

Veselul Paris era martorul clevetelilor pe socoteala escapadelor noului rege care, deși își iubea soția, pe micuța Claude de France, ce urma să-i dăruiască primul lor copil, nu se da înlături de a cuceri inimile unor doamne de la Curte, dispuse să-și dăruiască fără fasoane farmecele, monarhului.

Bineînțeles, Theophrastus își vedea astfel misiunea ușurată, căci ce știa și făcea regele, cunoștea întregul Paris, de la prăpădiții de cerșetori din preajma catedralei Notre-

Dame, la sumbrul și vicleanul cancelar Duprat. Mai bine informat se dovedea însă profesorul Lefèvre d'Etaples, medicul curant al cancelarului, dar și al Curții regale, contaminată aproape în întregime de „boala franțuzească“.

— După cîte îmi spui, maestre, regele a scăpat teafăr din molimă, încearcă Theophrastus, la un pahar de cidru, să-l stîrnească în confidențe pe medic.

Lefèvre d'Etaples îl privi absent, fără a bănui interesul care-l anima pe comeseanul său în a pune asemenea întrebări, de altfel obișnuite printre parizieni.

— Slavă domnului, colega. Dar nu pot garanta nimic pentru viitor, după cum bag de seamă că-și schimbă metre-sele, majestatea sa.

— Vezi de treabă, ca mîine pleacă la război în Italia și scapă teafăr. Iar, dacă se va îmbolnăvi, dragul meu, o să-i dăm mercur, căci substanța aceasta este una dintre cele trei forțe principale care constituie lumea. Mercurius, dragul meu, vindecă orice boală, chiar regească.

— Bine, dar mercurul este vătămător, colega. Cum am să îndrăznesc a-l prescrie cuiva și mai cu seamă unui prinț, știind dinainte că aceasta îl va duce direct în mormînt. Ehei, așa ceva n-am să fac, deoarece mă voi trezi în cel mai bun caz la Bastilia. Iar de acolo, nimeni nu scapă.

— Ce tot spui? La Bastilia, ha, ha, dragul meu, ajung numai dușmanii regelui. Criminalii și tilharii rămîn să-și facă meseria liniștiți, printre noi, îl zeflemisi Theophrastus. Sigur, așa în stare pură, argintul viu este ucigător. Dar el trebuie preparat și transformat într-o tinctură.

— Într-o tinctură? Asta ce-o mai fi, bunul meu confrate? întrebă mirat profesorul.

— Nu-ți pot spune, este secretul meu de alchimist, furat de la Berengario da Carpi din Bologna. Dar să știi, după cum sufletul este influențat de gînduri și de forța astrilor,

tot astfel trupul se supune materiilor care vin din pământ. Căci omul, maestre, cuprinde totul și lumea sensibilă și cea insensibilă. El este regula ! De aceea chiar și o mumie adusă din Africa, care-i tot un om, dar mort, păstrează materii vitalizante. Te-ai întrebă de ce-i bună pudra de mumie, ca leac ?

— Niciodată .

— Ei vezi, să-ți spun eu. Deoarece ea cuprinde particule, atomi, într-un cuvânt elementele necesare vieții, căpătate din alimente, din fructe și legume, din carnea de animal și în esență din pământ, din natură. Natura este marele alchimist de la care trebuie să învățăm totul, strigă Theophrastus, agitat, atrăgând, fără voie, atenția mușterilor din han.

— Ai dreptate, ai dreptate, dar nu striga așa, doar simtem medici, nu țirgoveți oarecare, încearcă profesorul să-l potolească.

Theophrastus se liniște brusc, dându-și seama că, în înflăcărea lui, depășise limitele bunei cuviințe.

— Totuși așa este, continuă el. Alchimia-i peste tot. Ne înconjoară și se află și în propriul nostru corp. Facem alchimie chiar și când preparăm mâncarea. Ei bine, dar această alchimie nu se poate pune alături de bieteile încercări ale unora de a prepara aur sau de a extrage esențe. Timpenii, maestre, care nu duc la nimic. Eu am învățat mai multă alchimie de la babe, de la doftoroaie și vrăjitoare, decît de la sărmanul abate Trithenius. Alchimistii, bieții de ei, vor sfîrși în întineric, fără a reuși să fabrice aur, făcu el profetic. Căci aurul poate fi căpătat doar vindecînd oamenii cu pricepere, renunțînd la medicina răsuflată a antichității. Bolile nu vin nici de la zei, nici de la dumnezei și nici de la diavoli. Ele sînt urmarea defectelor de funcționare a organismului sau ale greșelilor omenești.

— Oare așa să fie ? întrebă neîncrezător și mirat profesorul, gîndind că Theophrastus bătea cîmpii cuprins de euforia beției.

Hoinărelile prin Paris și interminabilele conversații cu profesorul, cu hangii și soldații, cu oricine, i-au fost de folos, căci micile amănunte, auzite ici-colo, anecdotele și zvonurile, în fine totul se așezau, se aranjau, se potriveau cu încetul în mintea lui dibace, făcîndu-l să înțeleagă planurile monarhului și ticluelile cancelarului acestuia, Duprat. Iar ce descoperea el cu atîta trudă și perspicacitate, ajungea destul de curînd și la Augsburg, unde Jakob Fugger clocea în liniște proiecte pentru casa lui, mai întîi, apoi pentru împăratul Maximilian și nepotul Carol, să stăpînească Europa.

12. Pentru Europa, anul 1516 a fost la fel de anost și fără speranțe ca și ceilalți anteriori, marcînd evenimente cu semnificație doar în istoria intereselor meschine, absolut personale ale monarhilor aroganți, ignoranți și cruzi, ridicate la rang de politică națională, care se întreceau a transforma crucea iubirii aproapelui într-un stindard al singelui, durerii și lacrimilor.

După cum era de prevăzut, ipocritul Ferdinand Catholic și-a sfîrșit zilele, fiind așezat în cavoul Capelei regale din Granada, plîns politico de Germaine, devenită văduvă după ce încercase zadarnic să revigoreze mădularele sleite de cancer ale soțului regal, administrîndu-i pe furis, în băutură, tot felul de licori vrăjitorești și filtre de amor, fierturi capabile să trezească toate simțurile amorțite, după lăudăroșenia bătrînei vrăcițe care le prepara anume pentru micuța franțuzoaică, în taină. Sigur, însă, cînd două femei cunosc o taină, cu siguranță, pînă la urmă, aceasta sfîrșește a fi știută de toată lumea. Așa se explică și de ce, curînd, întreaga Spanie clevea doar pe seama nepotolitei regine, prea dornică de mîngîierile unui soț bătrîn și istovit, acuzînd-o bineînțeles pe nedrept, la instigarea iezuiților și dominicanilor, de imoralitate. Corul

bîrfitorilor s-a stins însă iute, după ce nepotul Carol s-a încoronat ca rege al Spaniei, conform sfîrșitului trase de vulpoiul Maximilian sfătuit de credinciosul său Jakob Fugger, conformîndu-se prevederilor testamentare lăsate de bigotul său bunic. Bineînțeles, ceilalți pretendenți la tron s-au lăsat păgubași, convinși mai curînd de forța grozavă a oștirilor lui Maximilian care pîndeau în Europa și de autoritatea papei, decît de conștiința că tînărului neamț îi fierbea totuși în trup sînge spaniol. La Viena, bătrînul Max jubila, văzînd Casa de Habsburg domnitoare în Peninsula Iberică, visul lui de o viață. Evenimentele s-au rostuit în continuare după cum era de prevăzut, Țările de Jos fiind repede încorporate Spaniei, ca de altfel și regatele Neapoleului și Siciliei, fără a pune la socoteală imensele colonii din America, puse la picioarele tronului de conchistadori, după ce bietul Columb înfipsea stindardele Castiliei și Aragonului pe pămîntul de peste marele ocean, primind drept răsplată indiferență, spre a sfîrși în 1506, bolnav și nedreptățit, în minăstirea franciscanilor din Valladolid. Papa Leon al X-lea, îndemnat spre trai bun și petreceri lumeste, a făcut pace cu Francisc al Franței, tîrguindu-se în stil italian, ca la piața de pește, pe drepturile bisericești, pe care proaspătul și orgoliosul rege și le dorea. Că Sfîntul părinte a renunțat să mai numească el episcopii în Franța, aceasta însemna în ochii lui Francisc o victorie personală, dar bietul de el n-a realizat niciodată cît fusese de păcălit, căci tot papa era acela care trebuia să încuviințeze contra-cost, printr-o Bulă, fiecare așezare pe scaunul episcopal. Însă nici Leon al X-lea, cît era el de negustor n-a scăpat de jumuleală căci, mereu în pană financiară, l-a trimis pe cardinalul Pucci să împrumute parale de la bancherii Gaddi, Strizzi și Ricasoli, afacere din care a ieșit marele cîștigat Jakob Fugger, iscusitul cămătar de la care primeau bani zarafii italieni.

Pentru Jakob Fugger, asemenea afaceri păreau nimicuri, el țintind o lovitură grandioasă, o lovitură de bancă uluitoare, care trebuia să-l facă cel mai bogat om din lume.

— Anton, îi spuse el nepotului, care împlinise douăzecișitri de ani, tu îmi vei continua opera. Ține minte, banii se strîng ușor pe seama regilor cheltuitori și bătauși, dar și mai lesne de la popi.

— Desigur, desigur, confirmă acesta mecanic, ușor speriat, ca un școlar neatent, încercînd să înțeleagă ce dorea de la el contele.

— Sfinția sa Albert de Brandenburg, arhiepiscopul de Magdenburg și Mainz, mi-a vorbit cu multă rîvnă despre dorința papei de a termina catedrala Sfîntul Petru din Roma, avînd firește mare trebuință de parale. Nu l-am întrebat dacă banii intră numai în ziduri sau și în buzunarele Sfîntului părinte, pentru distracții prea costisitoare. În meseria noastră, nepoate, nu trebuie să te arăți curios, sperînd interlocutorii, care pot deveni oricînd clienți. Dimpotrivă, bine este să pari discret, chiar dacă, pe ascuns, vei cerceta cîte pungi ar putea număra averea lui. Ce-mi vine? Cum am ajuns acasă, pun mîna pe pană și îi scriu papei, arătîndu-mă dispus să-i împrumut orice sumă, pe care ar putea să mi-o achite ușor, mărind doar taxele la parohii și, în plus, vînzînd credincioșilor, bonuri. Adică un fel de diplome care să adeverească dania făcută de oricare la înălțarea lăcașului Sfîntului apostol Petru.

— Bine gîndit, unchiule, negustorește. Cred că l-ai uluit cu ideile dumitale. Așa-i?

— Firește, istețul Leon a prins afacerea din zbor. Eu i-am dat banii ceruți, iar el a umplut Europa cu bonuri, pe care le-a botezat, imediat „indulgențe“.

— Ia te uită ! Și eu care credeam că aceste indulgențe sînt talismane sfințite de papă ca să te apere de păcate și purgatoriu.

Contele izbucni în rîs, înveselit brusc de naivitatea nepotului.

— Ei, băiete, toate acțiunile oamenilor au un dedesubt. Învață să le deslușești la vreme, spre folosul tău. Nu vezi cîtă negustorie este în toată afacerea ? Iertarea păcatelor după tarif. Ești bogat, cumperi mai multe și Dumnezeu nu te trimite la purgatoriu, ba chiar îți face loc în rai. Popa stabilește greutatea în gologani a fiecărei greșeli în parte, potrivit nevoilor parohiei și ale papei.

— Doamne, ce afacere ! Totul mi-e clar, acum. O treabă ca aceasta nu se isprăvește niciodată, unchiule, că doar oamenii, cît ar fi ei de credincioși, tot vor greși cu ceva de la litera Bibliei. Iar atîta vreme cît există păcate și acestea pot fi răscumpărate, prin bonuri, visteria papei nu va duce lipsă de bani. Nemaipomenită chestie. Auzi, popa să se bucure nu de cuvioșenia credincioșilor, ci de păcătoșenia lor.

Țînărul viconte aprecia corect mașinațiile Sfîntului părinte, instigate tocmai de unchiul Jakob, grijuliu să nu piardă nimic din dobînzii. Dar el nu bănuia atunci uriașa amploare și implicațiile teribile pe care le va avea vînzarea de indulgențe, chiar în cursul anului viitor. Întreaga afacere a pornit de la arhiepiscopul Albert de Brandenburg, autorizat de papă să păstreze sumele strînse din vînzarea indulgențelor.

Era înainte de Paște, cînd Albert, din fire cheflui și cheltuitor, a dat buzna peste Jakob Fugger, la Augsburg, cerînd din bani, să-și acopere nesăbuiințele.

— Și cam la ce sumă vă gîndiți, tatonă el, cu un aer nevinovat pe față, forțîndu-l pe arhiepiscop să-și

desfășoare toate cărțile pe masă, comportîndu-se ca un trișor ordinar, deoarece fusese din timp informat prin spionii săi despre proiectele popii.

— Cît mai mulți cu puțință, fiule. Pentru Biserică, fiule, minți cu nerușinare slujitorul altarului. Dumnezeu te va ajuta, dacă mă sprijini, făcu patetic, ridicîndu-și spre tavan ochii spălăciți.

— Monsenoire, pe mine nu mă interesează pentru cine ceri banii și nici dacă Dumnezeu mă va ajuta în tranzacția aceasta, deoarece el nu-și pierde vremea cu hîrtille mele, îl contră prompt Fugger, ușor iritat de atitudinea arhiepiscopului. Să nu mai lungim vorba, continuă el. Dau oricît, chiar dacă dorești să cumperi un regat. Dar cu ce garantezi sfinția ta împrumutul ?

Arhiepiscopul se aștepta la o asemenea întrebare. Răspunse degajat.

— Bine, bine, conte. Ce-ai zice de milosteniile indulgențelor care-mi revin ? Jumătate ajung ?

Jakob Fugger găsi interesantă propunerea.

— De acord, se învoi. Atunci semnăm o hîrtie prin care stabilim ca gaj jumătate din venitul indulgențelor pe un an. Prin urmare, dacă sfinția ta întîrzie să restituie împrumutul și dobînzile, mi se cuvin de drept banii luați de la enoriași. Corect ?

— Corect, confirmă arhiepiscopul, suspinînd, bucuros că treburile s-au aranjat, precum dorise.

De bună seamă, arhiepiscopul știa că un bancher ca Jakob Fugger, cu atît de întinse relații, care servea deopotrivă pe împărat și Sfîntul scaun, nu putea fi dus de nas și cu atît mai puțin amînat la scadență. Prin urmare, de îndată ce a ajuns acasă și-a convocat subalternii, ordonîndu-le să fie mai activi în strîngerea milosteniilor, căci din banii adunați de călugării și preoții care

vindeau prăpăditele bucățele de hîrtie, botezate indulgențe, sfinția sa intenționa să-și tragă partea atît cît să se achite de Fugger și, de ce nu, să rămînă și sfinția sa cu ceva pe deasupra.

— Johannes, tu să mai zăbovești puțin, a oprit el un monah sumbru, a cărui rasă îl arăta că aparține Ordinului dominicanilor sau călugărilor porecliți dojenitori, căci ei se erijau în paznici ai dreptei credințe.

Monahul se înclină respectuos, retrăgîndu-se din gloata fețelor bisericești care se scurgea tăcută pe ușile mari, din stejar masiv, împodobite cu însemnele Vaticanului, ale palatului arhiepiscopal, oprindu-se ferit într-o firidă. Arhiepiscopul nu-l pierdea din ochi și, rămînînd singuri, îi făcu semn să se apropie.

— Sînt supusul plecat al Sfinției tale, monseniore, făcu Johannes, închizînd ochii cu smerenie.

— Bine, bine, scurtă vorba acesta, pe un ton paternal. Fiule, m-am gîndit îndelung la dumneata, hotărîndu-mă să-ți încredințez o misiune de apostolat a credinței noastre catolice. Căci, într-adevăr ești singurul care, cu harul vorbei ce ți l-a dat domnul, fie-i numele lăudat, poți ajuta temeinic Biserica să conducă pe calea cea bună credincioșii, care, vai lor, prea păcătuiesc.

— Așa este, confirmă șoptit, călugărul, ținînd mîinile împreunate, ca la rugăciune, fără a-și ridica ochii, umbriți de gluga aspră ce-i acoperea aproape pe de-a întregul capul.

— Prin urmare, iată a venit vremea să pornești la drum, din catedrală în catedrală, prin toată Germania, din castel în castel, propovăduind în numele lui Dumnezeu și cerînd păcătoșilor să se pocăiască, iertîndu-și călcările pe calea atît de generoasă arătată de Sfîntul părinte, dînd din avutul lor cîte ceva pentru marea catedrală ce se clădește la Roma.

Johannes, copleșit de lingușelile arhiepiscopului, căzu în genunchi, la picioarele acestuia, sărutîndu-i umil pulpana.

— Monseniore, voi sluji cu credință această sfință cauză, bolborosi emoționat călugărul care, deși nu mai era tînăr și nici prea viguros, slăbit de o boală ce-i rodea tainic trupul, era decis să se sacrifice chiar pentru cauza ce-i era dată în mîini.

Johannes Tetzel, căci acesta-i era numele întreg al dominicanului, se apucă fără răgaz de treabă, precum îl îndemnase arhiepiscopul.

13. În același timp, un alt zelos într-ale credinței nu se împăca de fel cu invenția papei, propovăduind epistolele apostolului Pavel, umilînța și credința față de Dumnezeu, arătîndu-și deschis îndoiala că, printr-o simplă hîrtie, chiar semnată de Sfîntul părinte, creștinii s-ar fi putut eschiva de la Judecata de apoi. Omul acesta îndrăzneț, un tînăr profesor de teologie la Universitatea din Wittenberg și vicar al Ordinului augustinilor din Germania, era Martin Luther.

— Trebuie să salvăm Biserica, spunea el adesea, adresîndu-se credincioșilor în catedrala de la Wittenberg. Ce sînt aceste indulgențe? Doar o afacere a prinților Bisericii, își răspundea el, intuind perfect rostul hîrtilor vîndute pentru iertarea păcatelor.

Bineînțeles, asemenea afirmații, întărite mai apoi în ample predici, au ajuns repede la urechea arhiepiscopului, care nu putea tolera împotrivirea unui preot, fie el chiar profesor de teologie la universitate. Johannes Tetzel a fost deci asmuțit împotriva indisciplinatului. Dar cine putea ține piept înfierbîntatului Luther, ale cărui cuvinte se revărsau asupra întregii Germanii ca o ploaie bine-făcătoare ce făcea să încolțească și să crească repede

mugurii unei revolte adînci și vechi împotriva Romei. Era o luptă surdă, instinctivă a tuturor germanilor contra papei, ce dorea să-și afirme puterea asupra întregii moșteniri preluate de la împărații romani, în pofida pretențiilor kaiserilor autoconsiderați succesorii tronului Romei, prin faptul că, spre sfîrșitul secolului al X-lea, Otto, supranumit cel Mare, năvălind în Italia cu armatele lui barbare, s-a proclamat împărat al Romei. Orgoliul Sfîntului imperiu roman de națiune germană, preluat de urmașii acestui caesar, pocit kaiser de limbile aspre ale supușilor săi adunați de prin văile Rinului și Elbei, nu s-au stîns vre-o dată, deși domnia lor romană a durat doar treizecișopt de ani, zbuciumată fiind de războaiele și răscoalele sîngeroase interminabile ale supușilor cu forța, încheiate cu marea insurecție a locuitorilor Cetății Eterne. Kaiserul a fugit din Roma, pierind din istorie, dar nu și visul germanilor de a restaura imperiul roman sub autoritatea lor. Sigur, speranțele moștenirii romane le-au nutrit și alții, ca Henric al II-lea, mulțumit în cele din urmă să mențină coroana regilor franci, cu ochii însă îndreptați spre Italia. În schimb, Henric al III-lea amestecîndu-se în treburile Vaticanului, a reușit să destituie trei papi și să numească în locul lor pe neamțul Suitger, într-un zadarnic efort de a-și subordona Sfîntul scaun, terminat cu actul forte al papei Grigore al VII-lea, el însuși un Hildebrand, care a proclamat autoritatea universală a pontifului roman și l-a excomunicat pe Henric al IV-lea, obligîndu-l să facă penitență la Canossa. Treaba nu s-a încheiat, căci opt ani mai tîrziu, împăratul, ce nu uitase lecția, s-a repezit asupra Romei, cu toată forța, ocupînd orașul și instalîndu-l pe Wilbert de Ravenna ca papă în locul lui Grigore al VII-lea, fugit la normanzi. Însă istoria se repetă. Normanzii sar în ajutorul lui Grigore al VII-lea și-i zdrobesc pe

mercenarii lui Henric al IV-lea. Roata se învîrtește mereu, cînd sub apăsarea împăraților germani, cînd a regilor Franței sau ai Spaniei și ei pretendenți la tronul Romei. Maximilian, Francisc I, Ferdinand Catolicul vor juca și ei aceeași piesă neterminată.

Protestul lui Luther era, în fond, o deghizată revoltă politică, sub haină ecleziastică, a germanilor care doreau să frîngă tirania romană, deghizată în rasă preotească de rit catolic. Ceea ce îi rănea pe nemți nici pe departe nu era Boala Welsche, adică slăbiciunile pontifului de nație latină și nici existența sau inexistența unei vieți spirituale morale prin excelență, în fond posibilă și cu papa și fără papa de la Roma, ci dependența religioasă și politică față de Vatican, căci niciodată germanul nu s-a putut împăca, măcar în parte, cu principiile generate de anticii greco-latini, ce pun cultura, rațiunea și morala deasupra forței și impulsurilor elementare. Evident, din acest protest lăuntric, toate valorile germane se nășteau mereu ca o opoziție împotriva celei latine. Iar Luther însuși nu făcea altceva decît să urmeze destinul poporului său, nu din nevoia eliberării spiritului uman sau a abuzurilor Bisericii romano-catolice, ci pur și simplu dintr-un radicalism polemic, urmărind independența față de Roma și eventual supunerea acesteia față de germani. Întregul lui talent oratoric era, poate, inconștient pus în serviciul unor porniri sentimentale oarbe, inacomodate cu rațiunea spațiului unui habitat real, al libertății adevărate într-un context general uman, de toleranță reciprocă, lipsit de violență și răzbunări.

Deși profund antiroman, Luther a ajuns, la 31 octombrie 1517, să-și scrie totuși în latină cele 95 de teze ale protestului său împotriva papei de la Roma, respingînd primatul papal, purgatoriul și indulgențele ca principiu de iertare a păcatelor, consacrînd dogma justificării omului

prin credință, lăsînd însă soarta acestuia la cheremul lui Dumnezeu. Că mai tîrziu ideile fostului călugăr consemnate pe hîrtie și lipite pe ușa bisericii din Wittenberg vor căpăta nuanțe noi spirituale, folositoare mai cu seamă burgheziei, raționalismului, aceasta va fi o altă poveste. Pînă atunci, însă, Luther își afirma doctrina, publica texte fulminante, se pierdea în discuții teologice controversate, supărîndu-l teribil pe papă, informat în detaliu de scandalul stîrnit în Germania. Firește, spada lui Luther lovea din plin, deoarece ea urmărea nu numai pe papă, ci și pe aliații săi germani, socotiți cu atît mai primejdioși cu cît ei trădau interesele națiunii lor, în frunte fiind arhiepiscopul Albert de Magdenburg și de Mainz, încăpățînatul Tetzl și bancherul Jakob Fugger, găsit țapul ispășitor al nelegiuirilor căci, el, german fiind, împrumuta arginți prinților Bisericii romano-catolice, spre huzurul acestora. Blamat de șovinii adepți ai lui Luther, zaraful a priceput imediat încotro bătea vîntul. Acum știa că începutul mării eliberări era făcut și că, poate curînd, kaiserul va fi din nou la Roma, stăpîn peste cele lumești și bisericesti. Dar dacă se înșela, totuși? Poate Luther era doar un foc de artificii. Iar el nu avea voie să riște. Își aminti de Theophrastus, istețul și neobositul călător care-l putea informa cu temei asupra stării de spirit a Germaniei. Și l-a trimis să colinde nordul țării, spre a afla ce unelteau Marele elector, prințul Frederic de Saxa și noii adepți ai lui Luther.

CAPITOLUL III

1. În Germania se petrecuseră o mulțime de evenimente. După răzvrătirea lui Luther împotriva papei, din 1517, și scandalul stîrnit de afacerea indulgențelor, iată-l mort pe împăratul Maximilian, sprînjitorul Fuggerilor, lăsînd lupta deschisă pentru tronul reclamat în același timp de doi nepoți, regele Franței, Francisc I și regele Spaniei, Carol.

Jakob prevăzuse toată tevatura ce avea să urmeze, fiind perfect informat asupra intențiilor ambilor pretendenți și totodată conștient că monarhii îi vor cere ajutorul bănesc. Bancherul cumpănise îndelung cui să dea împrumut pentru mituirea principilor electori și opțiunea a căzut asupra tînărului Carol, întemeietorul dinastiei de Habsburg în Spania, vlăstarul îndrăgit al bunicului Maximilian, de la care moștenea de drept domeniile Habsburgilor. Prin urmare, Carol era dintr-un foc stăpînul german al Europei, domnind asupra Țărilor de Jos și al Franche-Comté-ului, Stiriei, Carniolei, Carinției, Tirolului, Alsaciei de Sus, apoi al Castiliei și Aragonului, Napolelui, Siciliei, al unor imense colonii în America. Ba mai mult, ca prinț de Burgundia, el se simțea îndreptățit să pretindă și moștenirea

lăsată în Franța de tatăl său, Filip cel frumos și de bunicul din partea acestuia, Carol Temerarul, al cărui nume, de altfel, îl și purta.

Cînd marchizul Mercurio Arborio de Gattinara, mare cancelar și consilierul cel mai influent al Margaretei de Austria, guvernatoarea Țărilor de Jos și-a anunțat vizita la Augsburg, Jakob, care deja avea pregătite condițiile împrumutului, s-a simțit ușurat. Victoria era mai curînd a lui decît a viitorului împărat, pentru care subscria Margareta, fata lui Maximilian și mătușa lui Carol, de a cărui educație se ocupase. Învoielile s-au făcut, ca și cum regele Spaniei nu știa nimic despre toată această afacere. Gattinara, invitîndu-l pe Jakob la Anvers pentru perfectarea tranzacției, Margareta l-a primit pe bancher cu grația unei femei care încă nu împlinise patruzeci de ani. Văduva lui Don Juan apoi a ducelui Filibert de Savoia, ea se consacraseră frumosului, prezidînd o curte de artiști și scriitori, la Bourg-en Bresse, lîngă Malines. Totul a mers repede, timpul presînd, contele Jacob învoindu-se a acredita pe Carol I al Spaniei cu 850 de mii de florini renani, asigurată prin scrisori de schimb la băncile Fugger de oriunde, returnabilă după alegeri. Riscul era mare, însă cine nu riscă, el știa, nu cîștigă niciodată.

— Ducesa, oare la această sumă imensă, care angajează întreaga mea avere, nu credeți că se cuvin unele garanții? întrebă el, făcînd pe naivul.

Margareta surise diplomatic.

— Ei bine, așa este, conte. Alege-ți armele, spuse ea, dînd a înțelege că este dispusă la orice compromis.

Jacob luă pana din călămară și începu să înșire pe hîrtie o mulțime de domenii, păduri, mine de cupru și mercur pe care le pretindea mai întîi ca gaj, apoi ca dobîndă, după victorie.

— Înțeleg, zarafule, că vrei suma îndoită înapoi, socoti ducesa, citind lunga listă de bunuri rîvnită de Fugger.

Gattinara încercă să-l convingă pe bancher că, totuși, valorile erau prea mari.

— Recunosc, spuse Jakob, dar și coroana împăratului este grea, pe tot atît de strălucitoare, căci majestatea sa Carol, iubitul nepot al bunului nostru Maximilian, va stăpîni la nouăsprezece ani un imperiu deasupra căruia soarele nu va apune niciodată.

— Așa să fie, șopti convinsă ducesa, după care se întoarse spre un crucifix uriaș din lemn de trandafir, închinîndu-se cu evlavie.

Au ciocnit cu toții o cupă cu vin de Burgundia, onorînd evenimentul, după care contele și-a luat rămas bun, pornind înapoi la Augsburg, grăbit să pună la punct toate amănuntele marii lui afaceri. Această aventură se petrecea în aprilie 1519.

Două luni mai tîrziu, Carol devenea împărat al Sfîntului imperiu roman de națiune germană, grupînd sub autoritatea sa un teritoriu imens. Francisc I, umilit de hotărîrea electorilor mituiți de arginții lui Fugger, jură răzbunarea, consolidîndu-se deocamdată cu superba contesă de Chateaubriant, Françoise de Foix, care, frivolă, își părăsise soțul, Jean de Montmorency, spre a încălzi patul regelui, nu fără a-l vlăgui pe neînfricatul monarh, care-și ruina sănătatea, dar și visteria, potolindu-și poftele păcătoase. Nechibzuința îl va costa scump, căci Françoise avea „boala franțuzească” de la soțul său, a cărui gelozie era feroce. Băgînd de seamă că era încornorat, contele, turbat de furie, în pragul demenței, și-a sugrumat necredincioasa-i soție.

Sfătuit de mătușa Margareta, Carol, devenit Quintul, își va lua consilier pe marchizul de Gattinara, dar nu va

uita nici pe contele Jakob Fugger, care avea grijă să-i furnizeze toate noutățile continentului, adunate cu migală de agenții săi.

Carol Quintul își dădea seama de obstacolele ce-i erau presărate în drumul său către refacerea imperiului roman, sub cîrmuirea sa. În primul rînd îl interesau francezii și aliații lor venețieni, care-i stăteau în coaste, apoi otomanii ce se apropiau de Italia. Se întreba ce se petrecea acolo, în acel teritoriu enigmatic stăpînit de Semilună. Împăratul era sigur că un singur om îi putea spune, anume contele Jakob Fugger, ai cărui agenți mișunau peste tot.

Jakob a primit încîntat însărcinarea noului său suveran, cu atît mai mult cu cît serviciile sale nu erau gratuite. Trebuia deci introdus un spion de prima clasă chiar în tabăra inamică. Iar acest om încercat nu putea fi decît doctorul Theophrastus.

Theophrastus, cu ochiul lui fin și adînc pătrunzător, a constatat repede, traversînd Balcanii, ceea ce alții nu vedeau. Lui Soliman îi surîdea ideea de a ajunge la Roma dar, pentru aceasta, el știa că trebuia mai întîi să-i înfrîngă pe Habsburgi la ei acasă, în Austria. După care, potrivit zicalei; toate drumurile către Cetatea Eternă și deci ale Europei, urmau să-i stea deschise. Sigur, Magnificul avea și el necazurile sale în Egiptul abia supus, ba chiar și în inima imperiului pestriț ce-l stăpînea, în Anatolia și la Adana, unde țărani nu-l țineau la suflet, amenințînd stabilitatea tronului.

Iscusitul drumeț și-a făcut datoria, avertizîndu-și stăpînul la Augsburg cam cum stăteau treburile. Scrisoarea lui, indescifrabilă pentru oricine în afara bătrînului bancher, predată unui zaraf grec din Fanar, străbătînd căi

întortocheate, peste Grecia și Dalmația, a ajuns în fine, la Fiume, după care un curier anume, alergînd călare, a dus-o la destinatar.

În timpul acesta, conform ordinelor, îmbarcat pe o corabie, Theophrastus a traversat Adriatica, debarcînd la Veneția, ca medic elvețian, venind din Orient. Venețienii l-au primit fără reticențe și suspiciuni, căci nimănui nu i-ar fi trecut prin minte intențiile proaspătului sosit care, potrivit unui plan bine socotit, înconjurase continentul spre a înșela vigilența inamicilor. Cum venețienii tocmai începeau războiul, alături de francezi, lui Theophrastus i-a fost lesne a se angaja ca medic militar în tabăra celor ce aveau să-l atace pe Carol Quintul. De aici, rapoartele lui, transmise printr-un om de încredere, ajungeau în marea taină exact în momentul oportun, la imperiali, spre a zădărnici eforturile trupelor franco-venețiene, hărțuite continuu de nemții ce apăreau întotdeauna acolo unde acestea se așteptau mai puțin.

Ultima ispravă în tabăra franco-venețiană a lui Theophrastus a fost consemnată la 24 februarie 1525, chiar înainte de șarja nebunească a cavaleriei franceze, care avea să piardă o bătălie stupidă. Căci el, aflat în preajma cortului regal și nu din întîmplare, avusese suficient răgaz spre a afla planul de bătaie al monarhului. O astfel de informație o vedea plătită în aur greu și n-a ezitat să încalece imediat spre a duce veștile, cu orice risc, dincolo, la ai săi. Sărmanul Francisc n-a aflat niciodată cum de s-a putut întîmpla ca tocmai el, suveranul Franței, să cadă ca un biet peștișor, în plasa deasă a lăncierilor împăratului, care îl așteptau preveniți, spre a-l cuprinde, deodată.

Gestul temerar al medicului a fost firește răsplătit de contele Jakob Fugger. Însă aventura încă nu se încheiase. Theophrastus își făcea socoteala să petreacă puțin la

Milano, cheltuind pungile serviciilor sale, dar totul s-a dovedit, ca de obicei, o iluzie deoarece patronul său avea alte gânduri. La Augsburg ajunseseră vești ciudate despre planurile ascunse ale lui Soliman de a cucerii Ungaria. Aceeași Ungarie, la tronul căreia rîvnea Ferdinand de Habsburg, ruda împăratului. Pe de altă parte, maurii de pe Coastele Barbarești, conduși de piratul Khizr Barbarossa, înălțat de sultanul Soliman la rangul de beglerbeg, adică de bei al beilor, recuceriseră Oranul și Algerul, apoi toate forturile supuse anterior cu greu de spaniolii lui Ferdinand Catolicul. Într-atît de puternică era armata și flota piratului, încît, în 1519, amiralul spaniol Hugo de Moncada, aflat în fruntea a cincizeci de vase de război și a unei neînfricate trupe, a fost respins după cîteva singeroase încăierări. Și nici nu este de mirare, căci beglerbegul Algerului avea în subordine cea mai teribilă colecție de căpetenii de bandiți și pirați, recrutați de oriunde, indiferent în ce dumnezeu credeau și în ce limbă vorbeau.

2. Theophrastus, care nu pregeta niciodată să pornească la drum, de această dată nu avea nici un chef să părăsească Italia. Însă ordinul bancherului era categoric. Trebuia să facă orice spre a strînge informațiile cele mai bune de la Stanbul. S-a întors deci la Veneția, sosind tocmai la timp pentru a se îmbarca pe o corabie turcească, ajungînd la Izmir, unde trona însuși beglerbegul, în slujba căruia dorea să intre, ca medic.

Beglerbegul își ținea la Izmir unul din depozitele lui ticsite cu mărfuri jefuite în raidurile piraterești ale corăbiilor sale. L-a primit pe medicul european cu toată cinstea cuvenită, dar mai ales cu interes. Căci el, marele beglerbeg era totuși un bărbat care, deși respecta Coranul, mai călca pe alături. Viteazul, neînfricatul și stăpînul Mediteranei, sub al cărui iatagan căzuseră sute de capete, zăcea ca un motan otînjit, cuprins de febră.

— Doctore, te îmbrac în aur, dacă mă faci bine, i-a promis el, cu glas stins, de cum l-a văzut în iatacul plin cu saltele moi și perne pufoase, unde-l răcoreau doi ieunuci negri, agitînd fiecare cîte un evantai enorm din pene de struț.

Theophrastus l-a examinat pe îndelete, tăcut, abordînd o îngrijorare profundă, care nu putea trece neobservată de vicleanul pirat. Totul era, bineînțeles, un truc profesional, menit a-i spori importanța, căci el, versatul, s-a lămurit repede că pacientul avea o banală răceală însă, alintat cum se afla, beglerbegul nu putea suporta nici măcar o durere de cap.

L-a vindecat, rămînînd în continuare în saraiul lui Khizr, ospătat regește, ba chiar însoțindu-și pacientul la Istanbul, de unde printr-un om al Fuggerilor, și-a reluat corespondența cu contele Jacob. Însă acesta zăcea de cîtva timp bolnav pe moarte. Singurul om care putea descifra mesajele trimise cu atîta trudă chiar din inima otomană era incapabil nu numai să afle că într-adevăr Soliman își pregătea oștile spre a porni spre Budapesta și Viena, prevenindu-și în consecință împăratul, dar nici măcar nu putea ține în mînă o biată hîrtie.

Jakob II, poreclit Bogatul, conte al Imperiului, s-a stins, lăsînd uitat la Stanbul, cel mai bun agent al său.

3. Cîteva luni, Theophrastus a așteptat liniștit un semn oarecare de la patronul său, neștiind că acesta stătea de mult zidit în cripta familiei, moștenirea revenindu-i nepotului Anton, zurluiul bătauș, care-l ura încă din copilărie.

Anton rămînea mut la scrisorile trimise din Stanbul de Theophrastus, neînțelegînd nimic din literele ciudate înșirate pe hîrtia aspră. Cu buzunarele aproape goale, agentul unchiului Jacob se zbătea neputincios, alergînd

mereu în port după vești din țară, spre a se întoarce de fiecare dată tot atât de intrigat, constatînd zi cu zi care trecea că Augsburg-ul îl uitase. Atunci a încercat o cea din urmă tentativă, aceea de a trimite un ultim apel, al disperării, cerînd ajutorul abandonatului.

— Cui trebuie să parvină această scrisoare, domnule, l-a întrebat căpitanul corăbiei napolitane care s-a însărcinat să o ducă în Italia, contra unei sume bunele.

— Domnului conte Jakob Fugger, doar scrie limpede pe hîrtie. Dumneata însă o vei înmîna bancherului Augustano din Napole, care va avea grijă ce să facă mai departe.

— Eu așa voi proceda, precum doriți, însă vă rog să mă iertați dacă îmi dau cu presupusul. Nu cred că domnul conte va mai primi scrisoarea.

— Asta-i bună. Nu cumva îți bați joc de mine? Și pentru ce mă rog?

— Uite așa, pentru simplul motiv că adresantul dumneavoastră și-a luat tălpășița dintre cei vii. Iar, după cîte am auzit, împăratul nostru a fost tare mîhnit din pricina aceasta, căci o știe toată lumea cît l-a ajutat bătrînul cu gologani.

— A murit contele Jakob? Ești sigur? făcu neîncrezător Theophrastus, începînd să înțeleagă abia acum tăcerea Augsburgului.

Vestea i-a confirmat-o mai apoi și funcționarul Fuggerilor din Istanbul, pe care-l ocolise pînă atunci, suspectîndu-l de necinste, căci pe seama manevrelor lui pusesese tăcerea bancherului. Că banca din Augsburg era patronată acum de Anton, puțin îi păsa. Dar că noul lui șef nu-l lua în considerare, îl infuria, deoarece el, credincios firmei, își risca viața spre a aduna informațiile cele mai confidentiale.

Și iată cum, lipsit de veștile atît de utile politicii sale imperiale, Carol Quintul, jubilînd după norocoasa bătălie de la Pavia, unde-i căzuse prizonier însuși orgoliosul său inamic, regele Francisc al Franței, se odihnea liniștit și petrecea voios la Milano, înconjurat de invicibili săi cavaleriști, fără a gîndi cituși de puțin la Soliman, ale cărui oști înaintau pe ascuns prin Balcani, din tîrg în tîrg, din oraș în oraș, spre centrul Sfîntului imperiu. Un ciudat joc al răutății și prostiei întruchipate mai ales în răzbnătorul moștenitor al băncii Fugger decidea acum soarta unei bune părți a Europei, pe mai multe secole. Cum ar fi arătat istoria, dacă Anton Fugger ar fi citit scrisorile lui Theophrastus și ar fi prevenit pe împărat, la timp?

4. Theophrastus, cu mîndria zdrențuită, părăsit printre musulmanii pe care nu-i înțelegea și-l înfricoșau cu moravurile lor rurale și ciudate pentru un citadin cum era el, dar mai cu seamă pentru fanatismul cu care credeau în steagul profetului lor, ale cărui falduri ei visau să le avînte peste Europa cezarilor de odinioară, din Bizanț, la Roma, nu mai avea acum decît gîndul întoarcerii printre ai săi. El intuia că treburile nu vor mai merge ca înainte, căci ura nedisimulată împotriva lui, pe care i-o nutrea de ani proaspătul patron al băncii Fuggerilor, era de natură să-l facă a gîndi cum să-și cîștige piinea mai departe, rămîinînd fidel doar profesiunii sale de medic și eventual preocupărilor în alchimie. Bineînțeles, situația nu-l încînta deloc, căci el, obișnuit cu punga plină de arg $\div$ nți, se vedea săracit deodată și mai cu seamă înjosit după atîta trudă și pericole prin care trecuse spre a-și servi stăpînul. Cu ultimii bani, Theophrastus reuși să ajungă în insula Rhodos, ocupată de turci cu trei ani înainte doar, de unde alungaseră pe cavalerii ioaniți. După care a debarcat la Veneția.

5. Spre toamna anului 1525, Theophrastus a sosit la Augsburg. Tînărul conte Anton l-a primit rece, arogant, dîndu-i a înțelege că se dispensa de serviciile sale.

— Această-i recunoștința voastră a Fuggerilor, după atîția ani de credință ? izbucni mînios Theophrastus, dîndu-și seama, în cele din urmă, că fusese doar o simplă unealtă în mîinile bancherilor.

— Îndrăznești să mă înfrunți, nemernicule. Tu, un țărănoi necioplit, adunat de pe drumuri de unchiul Jakob ? Dacă mai scoți o vorbă te trimit la galere și vei putrezi în Indii, îl amenință noul patron al firmei, înroșindu-se de furie.

La auzul unor asemenea injurii, Theophrastus simți cum sufletul i se revoltă, într-atît încît strîngînd pumnul pe mînerul uriașei sale spade, care contrasta caraghios cu trupu-i firav, era gata să lovească, plătind cu vîrsare de sînge ofensa îngrozitoare. Se stăpîni însă, jurînd în sine răzbunarea cea mai cumplită.

— Oricum, conte, nu tu mă vei distruge ci, ia aminte, eu voi fi acela care te va răpune. Cît privește serviciile ce am adus casei tale, le socotesc încă prea puțin plătite. Așa încît mă voi adresa măritului nostru împărat, ca să-mi facă dreptate, aducîndu-i la cunoștință și veștile despre vicleana înaintare a păgînului Soliman, spre Viena, punînd astfel în pericol Sfîntul nostru imperiu, pe care domnia ta din nesocotință nu ai catadicsit să i le înfățișezi, deși eu cu atîta greutate și pericole le-am aflat și le-am trimis aici la Augsburg.

— Mă și ameninți, canalie, răcni Anton, repezindu-se asupra lui cu un pumnal în mînă, intențiile sale de a-l răpune fiind absolut limpezi.

Theophrastus eschivă lovitura, intrînd în gardă, printr-o mișcare abilă, împungînd cu spada pieptul agresorului, fără a-l răni.

— Paza, paza, strigă livid contele, cerînd ajutor, văzîndu-se încolțit într-un mod atît de prompt, tocmai el spadasinul temut, care nu pierdea nici o ocazie spre a se încăiera cu oricine, nobil sau vagabond.

Doi zdrahoni năvăliră imediat în salonul particular al contelui, unde avea loc această scenă, forțîndu-l pe firavul medic să se retragă, însoțit de înjurăturile amfitrionului, care se dezbrăcase fără pudoare de bunele maniere.

Acum după arțăgoasa întîmplare, Teophrastus se afla pe deplin sigur că orice stîpendie din partea Fuggerilor încetase și nu era atît de neghiob să spere într-o împăcare. Privi deci cu dispreț batjocoritor falnicul palat al contelui, își potrive meticulos hainele și se depărtă cu pași stăpîniți, chinuit de dorul pătimaș al răzbunării, care-i înflorea în suflet.

CAPITOLUL IV

1. Ca orice fiu răătăcitor, Theophrastus s-a întors la Vilach, în locurile copilăriei carintiene, minat nu de nostalgia anilor trecuți, cît de nevoia refacerii sale sufletești și, în ultimă instanță, materiale căci, lipsit de gologani, avea din plin simțămîntul frustrării. Însă lui, veșnicul călător, care văzuse strălucitoare metropole ale Europei, bietul Vilach i se părea acum, după atîta vreme de la despărțire, o carceră afurisită, în care nu se putea mișca, iar profesarea medicinei acolo o considera demnă doar de ratați și incapabili.

Vilachul i-a dat însă posibilitatea de a-și reface cumva bunăstarea, căci țărani, aflînd despre sosirea lui, se înghesuiau la ușa medicului împăralesc, cum îl socoteau ei, convinși că vor fi vindecați de toate bolile. Theophrastus culegea acum, în mod nesperat, roadele unei faime inventate cu naivitate și dragoste de însuși tatăl său, care departe de fiu, își hrănise dorul paternal, citind adesea în public scrisorile trimise cine știe de unde, de către Theophrastus, comentîndu-le pătimaș, înflorind textele, după imaginația sa.

La un timp, spre marele regret al concetățenilor, medicul și-a făcut din nou bagajele, alergînd la Salzburg, la castelul cancelarului Mathias Lang, care-i îngăduise o întrevvedere. Cancelarul, abil politician, care manevra din culise și cu subtilitate destinele uriașului imperiu condus de Carol Quintul, l-a primit sobru, cu reticența cuvenită unui mare demnitar însă, pe măsură ce Theophrastus depăna episoade ale aventuroasei sale vieți, avatarurile profesiei sale de agent în slujba Fuggerilor, conversația devenea mai fierbinte, dezghețînd atmosfera oficială, săvîrșind prin a deveni de-a dreptul amicală.

— Într-un cuvînt, ce ceri de la mine, doctore von Hohenheim, conchise amical cancelarul Mathias Lang, privindu-și admirativ oaspetele.

Theophrastus a stat o clipă în cumpănă, socotind dacă nu cumva sosise momentul a-l ponegri, cum se cuvenea, pe încrezutul Anton Fugger. Rutinat, evită însă răspunsul direct, ascunzîndu-și cu șiretenie dorința aprigă a răzbunării, care l-ar fi compromis imediat în ochii marelui demnitar imperial. Încercă deci o cale ocolită.

— Alteță, m-am înfățișat dumneavoastră numai din dorința de a vă aduce la cunoștință cele aflate de mine, cu grele sacrificii, chiar la curtea marelui sultan. Știu sigur că oștile otomane vin într-aici și curînd vor fi la Viena, amenințînd imperiul nostru catolic sfînt. Eu, sărmanul, care am văzut pornind hoardele asiatice, urlînd însetate de sînge creștinesc, mă cutremur și vă conjur să vestiți pe măritul împărat care încă se află departe, în Italia, după cîte știu. Dacă nu cumva este acum destul de tîrziu, căci eu, de mult l-am rugat pe domnul conte Anton Fugger să vă aducă toate acestea la cunoștință. Dar știți, așa-i cu tinerețea, mai duce uneori la nesăbuință, își înfipse Theophrastus săgeata otrăvită a intrigii.

Cancelarul tăcu, o umbră de neliniște acoperindu-i fața pînă atunci calmă.

— Eu, neștiutorul, continuă Teophrastus, cutez totuși cu îngăduința înălțimii voastre, să cred că sultanul de va fi lăsat să-și facă jocul acum se va îndrepta spre Roma, cu gîndul fățiș de a pune laba-i spurcată pe moștenirea imperiului cezaric, al cărui stăpîn se și consideră din moment ce domnește în Bizanț. Și greu va fi Europei de a se scutura de sub iataganele ienicerilor, adăugă el profetic.

— Ei bine, domnule von Hohenheim, să lăsăm politica pe seama celor îndreptățiți să o facă, iar sabia în mîna prea-măritului nostru împărat, pe umerii căruia stă povara apărării creștinătății de păgîn, făcu Mathias Lang, considerînd că totul fusese spus.

Theophrastus se înclină ceremonios, înțelegînd că audiența luase sfîrșit, dînd să plece.

— Stai domnule, unde te duci, îl opri cancelarul. După ce m-ai delectat cu poveștile dumitale, nobile von Hohenheim, drept este a-ți acorda cinstirea cuvenită. Iată deci, te poftesc să fii oaspetele meu și profitînd de aceasta să poți cerceta biblioteca mea.

O asemenea invitație, care-l măgulea, i-a dat prilejul lui Theophrastus nu atît să citească cîteva volume de memorialistică și cronici antice, care l-au introdus în domeniul istoriei, ignorat pînă atunci de el, dar să și deslușească ițele politicii împăratului, pe care le descoperea pe rînd, cu mintea-i ascuțită, în cursul lungilor conversații cu cancelarul Mathias Lang. Înțelegea acum perfect ce se petrecea în Europa văzută de altfel de el cu ochii unui călător curios, plătit să observe. Continentul îi apărea deodată ca un cazan în care toate se amestecau și fierbeau cînd mocnit, cînd în clocote, la focul aprins violent sau

ostoit, dar niciodată stins sub voința cîtorva, cocoțați în vîrfurile piramidei lumii pe saci de bani și grămezi de cadavre.

Theophrastus era lămurit pe deplin că demersurile lui pe lîngă Mathias Lang, împotriva bancherului Anton Fugger erau sortite eșecului, atîta vreme cît cancelarul nu pusese preț pe informațiile sale. Bineînțeles că, într-o asemenea situație, el trebuia să găsească o nouă cale spre a-și ciștiga existența și alte metode de pedepsire a tînărului conte, pe care-l ura și-l disprețuia din ce în ce mai profund. Dușmănia lui se revărsa, în cele din urmă, împotriva tuturor nobililor, a banilor, zarafilor și negustorilor.

Cancelarul Lang l-a angajat nu medic, ci prospector de mine în Suabia și de ape minerale la Baden, atîta doar. Furios, Theophrastus bea tot timpul.

— Papa, regii și prinții, prin purtările lor, necinstesc credința noastră creștinească, se trezi el strigînd, în timp ce sporovăia la hanul lui Hermann cel gros, împreună cu cheflii, rubiconi și puși pe harță.

Vorbele lui au căzut ca un tunet, făcînd să se așeze liniștea în încăperea înegrită de fumul grătarului ce sfîrșia sub hălțile mari, de carne fragedă, ascuns după tejgheaua negustorului, care învîrtea din cînd în cînd, în aer, cu dexteritate, un clește negru și unsuros, ținîndu-i loc de frigăruie, furculiță și cuțit.

Un țaran, înghesuit între doi saci de cîneapă, ofta, scoțîndu-și pălăria-i coșcovită, fără culoare, așezîndu-și-o în poale. Hanz, potcovarul, se ridică înalt, murdar și transpirat, suflecîndu-și mînecele, privindu-l drept în ochi pe Theophrastus. Mutra amenințătoare, aproape fioroasă, a matahalei, îl paraliză de spaimă, simțîndu-se deodată fără nici o apărare, în mijlocul unei gloate de nestăpînit.

— Ascultă străinule, spuse acesta. Săptămîna trecută, unul ca tine, o iscoadă, desigur, a zbierat, în piață, cuvinte cum ai spus tu. Calfa mea, care tocmai trecea pe acolo, l-a aprobat în gura mare, și numai pe el l-a înhățat straja. L-au tîrit la castel și nimeni n-a mai auzit de dînsul. Nu cumva te ocupi și tu cu astfel de fărădelegi, i-a spune, dar repede.

La auzul unei asemenea bănuieli, privind fapte pe care le socotea nedemne, Theophrastus se înfurie de-a binelea, punînd mîna instinctiv pe mînerul uriașei sale săbii, de care nu se despărțea niciodată.

— Ha, ha, rîse batjocoritor potcovarul, observîndu-i gestul. Nu cumva vrei să-ți găuresc scăfirliia? adăugă, arătîndu-i cu degetul capul, ca și cum vorbele sale n-ar fi fost suficient de clare, după care zmuci o bancă grea de stejar, ridicînd-o ca pe un fulg, gata să o prăvălească peste oricare i s-ar fi împotrivit.

— Cred că nu ne-am înțeles, domnule bîigui Theophrastus, neliniștit. Eu ce spun, cred. Așa că sînt gata să mai afirm că sfînta noastră biserică este în pericol, iar cei care o sfărîmă pe dinăuntru sînt tocmai cei de la Roma.

— Ia te uită, bombăni hîrîit Hanz potcovarul, potolindu-se. Parcă ai fi preacuviosul Luther.

Theophrastus tăcu, el socotind că augustinul Luther, crezîndu-se apărătorul credinței, servea fără voia lui prinții și pe împărat. O revoltă surdă îi umplu inima. Ah, nu, el nu se dorea o simplă piesă de manevră pe eșichierul împărătesc, numai un protestatar ca Luther, hăituit de soldați și Inchiziție. El se vedea deodată un răzbnător al celor năpăstuiți, un erou al credinței, un adevărat reformator. Această bruscă revelație, care avea mai tîrziu

să-i domine existența, îl întări, dîndu-i o forță interioară de neînvins. Ridică fruntea semeț și chipul i se lumină străniu, conturat de un zîmbet ciudat.

— Eu nu sînt al doilea Luther, strigă cu o voce ascuțită, vădit iritat. Oameni buni, eu mă ridic aici ca apărătorul vostru și al unei noi credințe, fără popi hrăpăreți. O credință întemeiată de mine, mai adăugă, buimăcindu-și auditoriul, într-atît încît potcovarul, intimidat, lăsă să-i cadă banca din mîini, stîrnind un zgomot teribil.

Poate că lucrurile ar fi luat cine știe ce întorsătură, în acel an de revolte țărănești singeroase care izbucneau mai pretutindeni, dacă în cîrciumă n-ar fi intrat chiar atunci un flăcău, precipitîndu-se drept spre tejgheaua hangului.

— Soldații, fugiți, strigă el, gîfîind. Vin într-aici.

În îmbulzeala care s-a iscat, Theophrastus abia a avut vreme să se strecoare pe ușă, înghesuit și înghiolțit. Prea tîrziu, însă, căci el nimeri drept în mijlocul străzii, ce aștepta ascunsă în întuneric să-i cadă în plasă mușteriii prea vorbăreți din hanul lui Hermann cel gros, spre a-i tîri în beciurile castelului cancelarului. Căci ordinul era ca niciunde să nu se adune mai mult de doi oameni să discute ceva și deci, la cîrciumă, oricînd petrecăreții călcau dispozițiile cîrmuirii.

Pe Theophrastus l-a eliberat din închisoare însuși Mathias Lang care, cu delicateță l-a dojenit, dîndu-i a înțelege, însă, că ospetia lui a luat sfîrșit, o dată cu acest episod, de neînțeles pentru înaltul demnitar. Medicul i-a mulțumit politicos, reținîndu-și aversiunea față de aroganța cancelarului, ale cărui acțiuni arbitrare îi sporeau ura împotriva nobililor și, în general, a tiranilor. Nu-i trebuia nici un efort să-l înțeleagă pe Mathias Lang, purtările lui fiindu-i dictate de slugărnicia cu care servea interesele împăra-

tului, gata să-și trădeze propriul popor, prea îngenuncheat de abuzurile papei, episcopilor, popilor și călugărilor catolici care mișunau pretutindeni, gata să cumpere și să vîndă pe oricine. Theophrastus nu era un conformist și nici nu ar fi putut să fie, atîta vreme cît se considera un copil al naturii, pe care o iubea cu nesăț și mai ales o stima cu venerație, considerînd-o alfa și omega vieții. Se confunda cu natura, socotindu-se un element infim al ei, credință devenită cu timpul, în lungile meditații prilejuite de vagabondajul său neconținut, pe drumurile Europei, un fel de axiomă a unei filosofii sui-generis. Iar acum, cînd toful fierbea în jurul său, iar mințile, chiar și ale țăranilor analfabeți și înrobiți superstițiilor moștenite cine știe de cînd, din trecutul lor barbar și germanic, începeau să despartă cu îndrăzneală binele de rău, el medicul care făcuse de toate, sfidînd hazardul și înfruntînd moartea, cu surîsul pe buze, improvizînd și inventînd mereu ceva, descoperind cu încetul corpul omenesc, așa cum nimeni altul nu o făcuse pînă atunci, nu putea rămîne de o parte. Se simțea chemat, ca un nou Messia, să-și salveze poporul. Era acum împotriva Fuggerilor, acei nobili zgîrciți, care se folosiseră de el cu abilitate, dar și a fizicii aristotelice. Blama necredința în Dumnezeu, dar nu se da în lături să facă vrăji și să invoce diavolul, cochetînd cu pericolul de a fi aruncat în temnițele Inchiziției. Trecea drept astrolog, magician, alchimist și chiar era un servitor fidel al gândirii mistice, ceea ce nu-l împiedica să combată științele medicale ale vremii, intrînd astfel în conflict cu toți confracții săi. Iubea experiențele și era de-a dreptul fericit cînd îi reușeau, proclama cu ardoare valoarea lor, declarînd profetic că numai astfel medicina și toate științele vor progresa. Însă nu excludea în tot mecanismul fenomenelor pe care le surprindea întotdeauna cu mirare, influența astrilor în toate,

ba chiar era convins că omul avea posibilitatea să evite or să o folosească, dacă descoperea formulele secrete ce țineau înlănțuite forțele naturii.

Încăpățînat, ca oricare muntean ce se respectă, nu putea fi un partener prea plăcut într-o discuție cît de banală, care-i putea știrbi orgoliul. De aceea, prea adesea intra în conflict cînd cu unul, cînd cu altul, mai ales în ultimul timp, de cînd se deprinsese cu băutura. Sigur, unii bețivi devin hazlii și vorbăreți, ba chiar simpatici, după vre-o cîteva halbe. Alții cad în apatie, sfîrșind prin a adormi cu capul pe mese, spre disprețul obștii. Sînt și arțăgoși, care se încaieră prosteste, umplîndu-se de sînge, regretînd totul la trezie. Theophrastus, însă, avea din toți cîte ceva, trecînd pe negîndite dintr-o stare într-alta, stupefiindu-și asistența.

Scăpat din temnița castelului, primul gînd i-a fost să bea și să uite totul. A scos unicul galben din pungă, l-a pus pe tejgheaua hangului și a cerut bere. Apoi a ronțait o coastă de berbec și iar a băut. Dimineața s-a trezit amorțit, întins pe o laviță, sub scară, cu capul greu și limba încheiată.

— Hei, domnule, s-a înălțat soarele și-i vremea de plecare, l-a avertizat hangul, care-l zgîlția de zor spre a-l face să-și revină din mahmureală.

— Unde sînt? întrebă buimac Theophrastus, nerecunoscînd nimic în jurul său.

— Deocamdată mai ești aici, la noi, în ospetie și siguranță. Dar, după cîte ai îndrugat, domnule, toată seara, îți pot mărturisi că ai avut noroc.

— Adică ce vrei să spui, cu aceasta, jupîne?

— Nimic altceva decît că ne-ai ținut la predici, de parcă biata mea cîrciumă era biserica parohială. Iar asta n-ar fi fost nimic, dacă nu te-ai fi proclamat unsul lui Dumnezeu, susținînd niște chestii, domnule, nemaiauzite.

— Ia te uită ! Și ce-am spus ?

— Aaa, ceva grozav. Anume că noi credincioșii care vorbim limba germană, trebuie să alungăm popii ce vorbesc pe latinește, căci ei sînt mîna Romei, iar romanii din totdeauna ne-au fost dușmani de moarte. Apoi ai înjurat pe alteța sa cancelarul, iar pe împărat l-ai împodobit cu titlul de venetic catolic răsufat. Ca să fie totul în ordine, ai găsit de cuviință să ceri tuturor să treacă la o nouă biserică, fără popi, fără dogme și fără slujbe. Unul te-a întrebat ce fel de biserică este aceasta, iar dumneata i-ai răspuns că nu există încă, dar curînd va lua ființă spre fericirea drept credincioșilor.

— Am spus eu toate acestea, făcu oarecum mirat Theophrastus ?

Hangiul îl încredință că nu exagerase cu nimic, sfătuindu-l totodată să-și ia tălpășița cît mai repede, nu cumva vre-un oarecare să-l fi pîrît Inchiziției. Argumentul i se păru destul de solid, încît, potrivindu-și puțin hainele, o luă la pas, îndepărtîndu-se de han. Abia acum realiză situația îngrozitoare în care se afla, sărac, fără un gologan, lipsit de adăpost și prieteni. Doar o clipă se gîndi la Villach-ul cel ospitalier, unde țărani l-ar fi reprimut cu bucurie. Dar el, care-și propusese țeluri atît de îndrăznețe, cum și le-ar fi îndeplinit acolo, înmormîntat de viu într-un tîrg în care nimic nu se schimbase de secole ? S-a hotărît brusc pentru o direcție total opusă și, iată-l, drumetînd nu spre sud, ci pe bătătorita cale a negustorilor de bere münchenezi. Mergea încet, din sat în sat, oferindu-și serviciile oricui, săracului și castelanului, mulțumindu-se cu puțin de la țărani, pretinzînd avuților onorarii mari.

2. Spre sfîrșitul primăverii a ajuns, ocolind Augsburgul Fuggerilor pe care-l detesta, la Tübingen. Nici nu i-a fost greu să-și găsească aici clientela, lui care pre-

tindea că poate vindeca pe loc „boala franțuzească“, ba chiar și temuta lepră, adusă de cruciați din Orientul Apropiat. Cîțva timp, totul a mers perfect, și chiar el credea că, în fine, se va stabili aici, unde tîrgoveții îl adulau și-i ascultau lungile lui perorații despre reforma catolicismului și noua biserică a creștinătății.

— Domnule Theophrastus, colegiul universității ar fi dorit să predați științele medicale, la noi, l-a încercat rectorul Joachim. Dar se spune că sînteți adeptul lui Luther. Eu nu știu nimic despre credințele dumitale, însă vedeți, dacă lucrurile stau așa ne va fi greu să vă primim în corpul profesoral, cu toată faima dumneavoastră de chirurg neîntrecut.

Theophrastus l-a privit lung, intrigat, la început, de o asemenea arogantă intervenție. Apoi, dîndu-și seama de nimicnicia celui care-i stătea înaintea, se revoltă, devenind stacojiu.

— În primul rînd, mă confundați maestre. Eu nu sînt adeptul nimănui.

— Slavă domnului, răsufală ușurat rectorul.

— Așa, deci, să luați aminte. Dacă cineva va reforma catolicismul, eu o voi face, punînd bazele unei noi biserici, a omului. Ai înțeles, magistre ?

La auzul acestor cuvinte, rectorul înlemni, crezînd că are de-a face cu un nebun, gata să-i sară de gît dacă-l contrazice. Așa că se prefăcu liniștit, pîndind momentul cel mai bun spre a-și lua tălpășița.

Văzîndu-l cum fuge, cu roba-i neagră fluturînd, ținîndu-și cu mîna toca lucitoare, să nu-i cadă, pe Theophrastus l-a apucat rîsul. A hohotit acolo, înveselit de neghiobia rectorului, pînă a realizat că, în fond, totul era deșertăciune. Cît despre numirea sa ca profesor, ce putea spune, atîta vreme cît n-o ceruse nimănui și nici gînd nu avea să aspire la un astfel de post.

După o asemenea ciocnire, pentru Theophrastus era evident că rectorul, fire răzbunătoare și suflet mic, îi va purta pică. Ceea ce s-a și întâmplat, întregul corp profesoral, instigat de conducătorul său, devenindu-i subit ostil. Bineînțeles, atitudinea nici pe departe nu l-ar fi afectat, el văzându-și înaintea de clienții săi, care-l căutau. Și chiar dacă invidia confrăților creștea proporțional cu numărul celor care-l sollicitau ca medic, Theophrastus tot nu s-ar fi sinchisit, fiind de mult obișnuit cu asemenea situații. Dar rectorul era membru în Consiliul primăriei, iar consilierii, catolici cu frica lui Dumnezeu. Când le-au ajuns la urechi că medicul străin și-a pus în gând să se războiască cu papa de la Roma, spaima le-a fost atât de mare, încât pe loc au hotărât să-l izgonească din oraș, mai înainte ca episcopul să prindă de veste și să iasă cine știe ce tevatură, tocmai la ei în Tübingen, păgubindu-le afacerile.

— Ce face el este vrăjitorie, a hotărât primarul. Theophrastus, auzind hotărârea prea cinstiților consilieri, n-a așteptat să fie azvîrlit cu forța din oraș sau dat pe mîna Inchiziției. Și-a strîns lucrurile și a plecat, de bună voie, la Friburg, în Brisgau, spre mîhnirea pacienților, care ar fi dorit să-l aibă printre ei. A tras la negustorul Rottenminster, o mai veche cunoștință, care l-a primit frățește. Și, ca întotdeauna, casa i s-a umplut de suferinzi. Consulta fără odihnă, nepregetînd să alerge, noapte de noapte, la căpățiul bolnavilor, sporindu-și faima de medic minunat. Bietul Rottenminster, asediat în propria-i casă de mulțimea care-l aștepta pe Theophrastus, ca pe un dumnezeu salvator, nu știa ce să facă. Ar fi dorit ca prietenul său să-i rămîna oaspete dar, pe de altă parte, îmbulzeala și strigătele necurmăte ale sărmanilor îi stînjeneau negoțul. Spre liniștea lui, Theophrastus l-a părăsit și pe el și Friburgul, plecînd pe negîndite, cînd totul părea că merge teribil de bine.

— Prietene, aici, la voi, unul ca mine n-are ce căuta, i-a spus Theophrastus, luîndu-și rămas bun. Eu am alt rost în viață. Trebuie să fac în așa fel încît omenirea să nu mai suferă. Am găsit leacuri pentru boli, dar nu-i suficient.

— Ce vorbe aud, Theophrastus. Nu-i deajuns că oamenii care i-ai vindecat te slăvesc? Oare ce mai dorești?

— Să mîntui omenirea, aceasta vreau. Să o scap de șarlatanii îmbrăcați în sutane și de prinții pe care îi servesc.

Rottenminster păli, înfricoșat de vorbele medicului.

— Bine, prietene, dar o asemenea voință, dacă o dai pe față, te va duce la pieire. Frații inchizitori nu te vor ierta. Cît mă privește, n-am auzit nimic, ține minte! Chiar de vei mărturisi, în chinuri, că mi-ai vorbit despre toate acestea, eu voi tăgădui. Deoarece îți sînt credincios și-mi este străină lașitatea.

Theophrastus îl îmbrățișă cu efuziune și ieși fără nici un cuvînt, urmărit cu privirea de gazdă, ușurat că scapă de un oaspete atât de periculos.

3. Următorul lui popas a fost liniștitul Strasbourg, în Alsacia. Se apropia iarna, dar Rhinul, cu apele sale molcome, era la fel de populat ca și vara de mulțimea corăbiilor și barcazurilor, ce-și învolburau pinzele colorate în bătaia vîntului rece din nord, încărcate cu mărfuri. Burgul nu strălucea, doar catedrala din centru, cu zidurile sale magnifice, se ridica aidoma unui uriaș cub, deasupra căruia se cățara înalt și foarte ascuțit, turnul-clopotniță, zidit în cea mai gotică tradiție de meșteri francezi.

Lui Theophrastus orașul nu-i era cu totul străin și nici nu-i dispăcea deși, parcă, tot mai frumos era Villachul părintesc. Venea aici nu atât din dorința de a răspunde chemării familiei markgrafului Philipp I von Baden, care-i trimisese la Friburg o politicoasă scrisoare, cît mai ales

de a se liniști oarecum după necurmatele aventuri ce i le oferise viața, hotărînd să rămînă cît mai mult în acest oraș. Markgraful era suferind, într-atît încît i se aștepta sfîrșitul și chiar medicii burgului refuzau cu diplomație să-l mai viziteze, fiind neputincioși în fața bolii acestuia. Theophrastus l-a consultat conștiincios, dîndu-și seama că nefericitul castelan nu fusese tratat corect, datorită lipsei de experiență a confracților. I-a prescris deci leacurile sale și, curînd, bolnavul s-a însănătoșit. Era evident o victorie a medicului care părăsise metodele învechite de tratament, în favoarea altora noi, ce apelau nu la cunoștințele antice, prea adesea legate de superstiții și prejudecăți, ci la practici îndelung verificate de tîmăduitorii vulgari.

— Cere-mi orice, l-a conjurat markgraful, și-ți voi da bucuros, deoarece mi-ai salvat viața.

Theophrastus zîmbi, gîndind că astfel de cuvinte mai auzise, dar niciodată nu se alesese cu ceva de pe urma unor asemenea declarații. Un gînd îi zbură prin minte. Să ceară cetățenia alsaciană, astfel încît nimeni să nu-l mai poată alunga, ca pe un cerșetor de pripas.

— Înălțimea voastră, nu-mi doresc altceva decît să rămîn aici la Strasbourg, pînă la moarte.

— Într-atît ne iubești, scumpul meu ? rîse satisfăcut markgraful. Nimic mai simplu, continuă el. Îți voi da chiar astăzi patentă de cetățean alsacian. Iar pe deasupra te numesc profesor la universitatea pe care o deschid aici la Strasbourg. Cît privește onorariul, să nu-ți faci griji, ți-l voi trimite acasă. Dar unde ai tras, maestre ? Dacă nu ai locuință suficient de bună, te poftesc aici la castel, ca oaspete perpetuu. Ce spui ?

Theophrastus a mulțumit călduros, măgulit de o asemenea invitație, dar nu a primit. Lui, fire independentă,

nu-i priau zidurile groase și reci de cetate, care-l sugrumau. El se dorea liber, neîngrădit de nici o opreliște, spre a-și răspîndi ideile.

Avea treizeci și trei de ani, vîrstă de la care spera înțelepciune și puterea de a-și îndeplini idealurile. Sigur, succesul în profesie îi era asigurat de faima care-l urmărea pretutindeni și pe care și-o întărea singur prin seriozitatea cu care-și trata bolnavii și leacurile preparate de el. Înscris în registrul comunal la 5 decembrie 1526, noul cetățean alsacian s-a grăbit să devină membru al unei corporații, spre a fi respectat ca onorabil și deplin cetățean al burgului. A ales mai întîi pe cea a bîrbierilor, chirurgilor și micilor negustori, evitînd pe medicii de la care nu aștepta decît invidia și răutatea. Însă lui, fire neastîmpărată, nu-i era dat să trăiască în tihnă căci, prea adesea, în dorința arzătoare de a face întotdeauna lumină, de a-și apăra punctul de vedere, chiar dacă uneori nu avea dreptate, își găsea adversari răzbunători, perfizi. N-au trecut decît cîteva săptămîni de cînd se afla la Strasbourg și iată-l deci într-o violentă controversă cu chirurgul Wendelin Hock, pe probleme de anatomie. Sigur, Theophrastus avea infinit mai multe cunoștințe medicale decît înfumuratul alsacian, însă, cum se întîmplă mai întotdeauna învinge nu cel mai studios, ci individul cu relații influente. Chirurgul Hock, invidios pe reputația concurențului său proaspăt intrat în oraș, a făcut tot ce a putut spre a-i strica bunul renume, ajungînd pînă acolo pînă a-l acuza de șarlatanie. Hock i-a opus doi martori, care jurau că din cauza lui muriseră la Graz vreo trei soldați răniți, rău operați. Era o minciună, dar cum să te aperi împotriva unor asemenea răufăcători, mituiți de nemernicul său coleg ? Theophrastus, mîhnit, a hotărît să părăsească imediat breasla chirurgilor care nu l-au ocrotit, trans-

ferindu-se în cea a morarilor și brutarilor. Bineînțeles, n-avea nimic cu meseria acestora, dar se angajase să-i consulte conștiincios pe toți, cu atât mai mult cu cât serviciile sale erau onorate de corporație. Mișcarea aceasta diplomatică nu l-a scăpat însă de furia lui Wendelin Hock, în memoria căruia rămăsese întipărit dialogul public cu Theophrastus, întrebările batjocoritoare și comentariile sarcastice ale acestuia, care stîrniseră zîmbetele auditoriului. Iată-l deci pe Hock organizînd un complot diabolic împotriva lui Theophrastus. Asociindu-și și mai mulți medici din oraș, el a scris cu ură o petiție către markgraf, sfătuindu-l să renunțe la serviciile lui Theophrastus.

— Ce motive să am, domnule, l-a întrebat Philipp I von Baden, pe înrăitul chirurg, chemat în fața sa.

— Principalul motiv, înălțimea voastră, ar fi acela că domnul Theophrastus este un șarlatan, pretinzînd onorarii de la oameni care se vindecă singuri.

— Ce vrei să spui cu aceasta ? Nu-mi plac acuzațiile fără teme. Vreau fapte, domnule chirurg.

— Fapte doriți, înălțimea voastră ? zbieră chirurgul, plin de furie, uitînd înaintea lui se afla. Ei bine, fapte vă ofer. Martor sînteți chiar dumneavoastră.

— Chiar eu ? rîse foarte amuzant markgraful, la auzul unei asemenea povești. Și ce anume vrei matale să dovedești ?

— Că înălțimea voastră a fost dus de nas, să-mi fie cu iertare, chiar de șarlatanul despre care vorbesc aici. Căci nu leacurile sale v-au făcut sănătos, ci natura înseși, deoarece trupul dumneavoastră puternic nu a putut fi învins de boală.

Markgraful rămase pe gînduri.

— Mda, mormăi el, într-un tîrziu. Poate că ai dreptate. Ba chiar așa este, dacă stau să cuget mai bine. Da, sigur, musiu Theophrastus nu merită nici un onorariu.

După o asemenea chibzuință, markgraful s-a ținut de cuvînt spre marea satisfacție a intrigantului Wendelin Hock.

Bineînțeles, Theophrastus s-a înfuriat nu atât de infa-mia confrăților, cu care, de altfel, era obișnuit, ci pe ingrati-tudinea nobilului.

— Ah, voi cei cu blazoane și fumuri, va veni vremea cînd eu, Theophrastus, am să vă distrug, exclamă plin de ură, bătînd cu pumnul în masă.

Apoi izbucni într-un plîns nervos, care-i zguduia între-gul trup atât de firav. S-a liniștit cu greu, simțindu-și capul înfierbîntat. Lipsit de vlagă a căzut pe laviță, amorțit, ca într-o letargie, rămînînd astfel pînă în zori. S-a ridicat cu greu în picioare, tîrîndu-și pașii pînă la fereastră spre a o deschide larg. Aerul proaspăt și rece a năvălit înăuntru vio-lent, înfiorîndu-l. Trezit ca după o beție, totul i se părea acum altfel.

— Ei, tu, dirzule Theophrastus, trebuie să lupti, exclamă el cu forță, ca și cum s-ar fi adresat cuiva în depărtare.

Se simți deodată puternic. Înviorat, își puse pelerina și plecă în oraș, bătînd străzile, fără a întîlni pe nimeni. Doar în piață era oarecare animație, iar la catedrală, doi călu-gări măturau cu luare aminte scările.

— O, voi sărmani servitori, pe cine slujiți ? Pe Dumne-zeu sau pe papa de la Roma ? Li se adresa, lăsîndu-i cu gura căscată, de mirare.

Timpenia călugărilor l-a amuzat, liniștindu-l cumva. Simțea acum o dorință aprigă să bea ceva, într-atît încît să se înece în alcool. Intră deci hotărît în vechiul han „Cheia de Aur“, fără a observa cîtuși de puțin că fusese urmărit cu discreție de doi tineri, cu pelerine largi și pălării

negre, ale căror boruri mari le ascundeau fețele. Tinerii au rămas afară, așteptînd cu răbdare, chiar în fața hanului, vreme de cîteva ceasuri, pînă cînd, amețit de aburii băuturii, Theophrastus ieși clătîindu-se, tîrîndu-și imensa-i sabie. S-au luat după el, păstrînd o distanță rezonabilă, suficientă spre a-l observa, dar și de a nu fi văzuți, deși omul lor nici gînd nu avea să privească în jurul său, singura lui preocupare fiind de a găsi cît mai multe blesteme pe care le rostea silabisindu-le, împotriva markgrafului, căruia îi dorea toate bolile din lume și-i oferea un loc la sînul Satanei. Theophrastus a ajuns cu greu acasă și imediat s-a trîntit în pat, încălțat, cu sabia peste el, adormind imediat. Cei doi au pîndit o vreme lîngă casă, pe trotuarul îngust pavat cu bolovani rotunzi de rîu, după care s-au apropiat ușurel, spre a trage cu ochiul rînd pe rînd prin fereastra murdară și văzîndu-și omul tolănit cît era de lung, s-au strecurat în casă nestîngerii, ușa căscată larg îndemnîndu-i să intre. Și-au greșit totuși socoteala căci Theophrastus, chiar amețit de băutură, păstra încă viu un sălbatec simț al vegheii, aidoma animalelor pădurii, pe care un firav foșnet de frunză le pune în gardă.

— Aha, v-am prins, tîlharilor, strigă el deodată, sărînd drept în picioare, zmucind sabia spre a o roti amenințător deasupra capului.

Mișcarea a fost atît de neașteptată, încît cei doi intruși au rămas locului, încremeniți și înfricoșați.

— Ați venit la furat, hai? Tocmai la mine care n-am altceva decît o ladă cu cărți și prafuri pentru bolnavi.

— Domnule doctor, se dezmetici cel care părea ceva mai copt dintre necunoscuți. Noi nu sîntem tîlhari, vă rog să ne credeți.

— Dar ce altceva, domnii mei, dacă ați avut curajul să-mi intrați în casă fără încuviințarea mea?

— Vă rog să ne iertați, dar am îndrăznit, deoarece crezînd că vă este rău, ne-am gîndit să facem ceva pentru dumneavoastră:

Theophrastus i-a privit amuzat, la auzul unui asemenea argument, găsind că, indivizii, aveau pe lîngă îndrăzneală și o doză mare de fantezie.

— După cîte lăsați să se înțeleagă, sînteți niște persoane foarte caritabile, gata să veniți în ajutorul oricui, continuă pe un ton ironic, care nu a scăpat oaspeților nepoștiți.

— Aveți dreptate, așa este, zise imperturbabil celălalt intrus. Profesia noastră ne-o cere, sublinie el serios, ceea ce îl făcu pe Theophrastus să izbucnească în rîs.

— Nu rîdeți domnule, noi sîntem studenți și am venit să vă rugăm a ne fi magistrul, adăugă tînărul.

Theophrastus se potoli pe dată, devenind serios. Chesonîndu-i, magistrul s-a convins că, într-adevăr, în fața lui se aflau doi bieți studenți, fără bani, gata să-l urmeze, ca simpli servitori, numai din dorința de a învăța de la el, cel mai vestit medic, tainele profesiunii. Unul se numea Johan Herbst, celălalt Franz von Weissen.

— Ascultă Johan, ție am să-ți spun Oporinus, sună mai academic acest nume. În ce privește pe Franz, pe el îl salvează particula de noblețe, deși n-are o para în buzunare.

La Strasbourg, clientela creștea, într-atît încît Oporinus și Franz nu pridideau în a prepara tincturi, alifii și prafuri prescrise de magistrul. Veneau oamenii de departe, ca la un miracol, așteptînd să fie văzuți și pipăiți de medicul despre care unii zvoneau că vindecă orice boală, deoarece făcuse pact cu diavolul, fiind în realitate un mare vrăjitor.

4. Theophrastus o ducea destul de bine și discipolii săi nu aveau a se plînge de altceva decît de oboseala care-i zdrobea cîteodată. Aparent era liniștit, însă în sufletul lui se zbuciuma dramatic, sfîșiat de sentimentul neîmplinirii. În taină se compara cu Luther, găsindu-l un naiv bigot, fără idei, pe cînd el se considera un reformator integru, făuritorul unei doctrine mistice menite să salveze omenirea din eroarea tragică în care fusese tîrită de catolicism. Theophrastus ura deopotrivă preoțimea și călugării, văzîndu-i afișîndu-și profesional smerenia, spre a-și ascunde viciile, dar și nobilimea, deși el însuși era nobil de țară. În inima lui mocnea o aversiune chinuitoare împotriva tuturor celor care-l ofensaseră, găsind printre aceștia, cel mai demn de dispreț pe flușturaticul nepot al contelui Jakob Fugger. Pe el dorea să se răzbune, mai întii, așa precum îl amenințase. Vișa să ajungă puternic, în fruntea mulțimii care să-l urmeze credincioasă, aidoma unui nou Mesia. Se credea cel chemat să salveze omenirea de tirania stăpînilor, indiferent dacă aceștia erau îmbrăcați în sutane sau zale. Se vedea adulat și zeificat și, în această ipostază, atît de puternic încît, la un simplu semn disprețuitor, Fuggerii i s-ar fi prăbușit la picioare. Iar după ei, însuși împăratul ar fi urmat să i se închine, constrîns de împrejurări, de faptul că banii ar fi încetat să curgă din bănci, spre arsenale și cazărmi, pentru a-i satisface pornirile războinice și grandomane.

Theophrastus visa, pradă unei neliniști sălbatice, care-i stîrnea patima orgoliului nemăsurat. Cu ochii injectați de furie, bolborosea adesea cuvinte neînțelese, refulînd gînduri care-l măcinau cu încetul. Scornea planuri de răzbunare, pe care le abandona, pînă la urmă, scirbit. Totuși, o idee nu înceta să-l părăsească. Socotea, de dreptul lui, ca medic, să

denunțe lipsa de eficiență a gaiacului, lemnul acela considerat leac împotriva „bolii franțuzești“ care, de fapt, nu vindeca nimic, ci grăbea sfîrșitul bolnavilor. Căci, înfierînd gaiacul, știa că lovea implicit în Fuggerii care dețineau monopolul acestui produs ineficace, răspîndit cu atîta reclamă. Theophrastus blama lipsa de scrupule a medicilor care recomandau gaiacul, știindu-l fără efect, dar și cinismul negustorilor ce-l vindeau, ca pe o marfă de lux. I-a înflorit astfel un gînd. De-ar lua părtași medicii onești, convingîndu-i să renunțe la așa-zisul leac salvator, inerent vor fi zdrobiți Fuggerii, căci aceștia, pierzînd negoțul, ce le aducea venituri fabuloase, vor sfîrși prin a se ruina. Planul însă trebuia ținut însă secret, chiar și față de viitorii lui discipoli.

CAPITOLUL V

1. Primul atac l-a dat la Universitate, în fața profesorilor convocați de el, spre a le împărtăși concluziile sale medicale, profitînd de faptul că tocmai murise cavalerul von Hutten, care se tratase cu gaiac, refuzîndu-i leacurile cu mercur prescrise de el.

— Gaiacul, stimați colegi, este o vorbă goală, o himeră de care se agață bolnavii, la sfatul nostru. Nimeni nu s-a vindecat cu gaiac. Leacul este doar tinctura de mercur, preparată cu grăsime naturală sau în licori. Să renunțăm, domnilor, la acest procedeu nedemn pentru renumele profesiei noastre, pe care-l reprezintă tratamentul cu rumeguș de gaiac. La naiba cu el! conchise Theophrastus patetic.

În sală s-a lăsat o liniște adîncă. Chirurgul Wendelin Hock, veșnicul lui inamic, a încercat să-l contrazică, fără succes însă, stîrnind o impresie penibilă.

Afirmațiile lui Theophrastus au ajuns repede la urechile lui Anton Fugger. Cum era și firească, nu putea rămîne pasiv la un asemenea atac, susținut într-un for academic, riscînd să piardă partida. Acolo, la Augsburg, bancherul a hotărît deci, să-l elimine pe medicul recalcfîrant, chiar de pe terenul acestuia.

Theophrastus, scîrbit de intrigile și prejudecățile care-l înconjurau, renunță pentru moment la duelul verbal, decis să se facă mai bine înțeles în scris. În zile și nopți de trudă, a pus pe hîrtie o carte magistrală „De gradibus et de compositionibus receptorum” (Despre gradația și alcătuirea rețetelor). Era un tratat magistral în care dezvoltă strălucitor posibilitățile de combatere a bolilor, cu ajutorul tincturilor metalice și al substanțelor chimice, printre care și oxidul de mercur, pe care îl recomanda pentru tratamentul „bolii franțuzești” pe cale orală. Volumul semnat Paracelsus, spre a-și impresiona cititorii cu un sonor nume latinizat și, firește, pentru derutarea inamicilor, l-a încredințat tipografului Froben din Basel, care introdusese literele italice în Germania.

Spre a supraveghea tipărirea, Theophrastus-Paracelsus, a plecat la Basel, cu cei doi ucenici ai săi, sfătuit de altfel, atît de Froben, cît și de alți remarcabili oameni de litere, care-i erau favorabili, printre care Erasmus, Ocolampadio, Nicolaus Cerebius și Kaspar Hedio. Bucurîndu-se de un prestigiu enorm în rîndul concetățenilor, Erasmus, dar mai cu seamă Ocolampadio, care devenise conducătorul unei grupări protestante puternice, au obținut pentru el postul de medic-șef al orașului, cît și o catedră la universitate. Avea deci o situație de invidiat, pe care ar fi putut să și-o conserve prin abdicarea de la crezurile sale. Dar el nu era omul predispus la compromisuri. Iată-l deci, din nou, în luptă, denunțînd un acord secret între medici și farmaciști care se sprijineau unii pe ceilalți, făcînd vînzare unor produse dubioase și cel mai adesea păgubitoare pentru bolnavi. Un val de ură s-a abătut mai apoi asupra lui din partea celor lezați, care căutau momentul să-l distrugă. Focul era ațîțat din umbră de oamenii lui Fugger, gata să dea o mîină de ajutor la

această întreprindere ticăloasă. Ei au stîrnit studenții lui Theophrastus să ardă în piață cărțile lui Galen și Avicena. Scandalul a izbucnit cu violență, declanșat premeditat de obtuzii profesori ai universității. În oraș au apărut imediat afișe tipărite pe gologanii lui Anton Fugger, în care Paracelsus era învinuit de pactizare cu diavolul, stîrnind o stare de spirit ostilă medicului-șef, care cuprinsese pe toți, chiar și pe cei care niciodată nu auziseră ceva despre el. Paracelsus nu s-a lăsat intimidat de provocare, văzîndu-și liniștit de cursuri, predînd studenților care-l aclamau, cu atît mai mult cu cît Consiliul orașului, căruia îi ceruse să ia măsuri împotriva instigatorilor, lăsase totul la voia întîmplării. Era și aici mîina lui Fugger, dar Theophrastus-Paracelsus nu avea de unde să știe.

În vară, după închiderea cursurilor universitare, Paracelsus s-a consacrat cu totul unui viguros tratat privitor la tratamentul „bolii franțuzești” pe baze noi, cu săruri de mercur, denunțînd din nou ca ineficace și chiar periculos, gaiacul. Apoi, cu manuscrisul în brațe a alergat la Zürich să i-l tipărească în secret meșterul Froschauer. Însă tipograful era mai întîii negustor și firește foarte prudent, căci nu dorea să supere sus-pușii, de teapa lui Fugger și, în cele din urmă, pe împărat, sub a cărui aripă aceștia se aflau. Apoi, el mai fusese convins să ezite și de banii emisarului Fuggerilor care, aflînd de intențiile lui Paracelsus, alergase să mituiască pe tipograf, oferindu-i o sumă apreciabilă, numai să nu scoată cartea. Iată cum, sărmanul autor s-a văzut amînat zi după zi, fără a cunoaște mobilul real al tertipurilor lui Froschauer. În toamnă, el s-a întors la Basel, spre a-și preda cursurile, lăsînd cartea de izbeliște. Însă urmărirea lui ascunsă continua. Într-o seară l-a vizitat Erasmus.

— Viteazule Theophrastus, am o veste proastă pentru tine, i-a spus oaspetele fără ocol. Corporația medicilor te-a acuzat de legături cu diavolul, cerînd arestarea ta. Ceva nu-i în ordine, dar n-am prins firul. Oricum, îți dai seama de gravitatea situației, nu ?

Theophrastus rămase pe gînduri, înțelegînd că totul era pierdut la Basel, în fața perfidiei confrăților, neștiind că afacerea fusese regizată tot de Anton Fugger.

— Ce să fac ? întrebă el, palid.

— Strînge lucrurile și fugi, chiar acum. Nu pierde vremea.

2. Fugar, cu cei doi ucenici după el, a ajuns la Colmar, fiind găzduit de Lorenz Fries, autorul unei vestite cărți de medicină populară, în limba germană. Însă n-a rămas mult acolo. Simțea că este urmărit cu ură, nu numai din atitudinea ostilă a medicilor care-l calificau pe nedrept ca șarlatan, dar și din cea a tipografilor, ce-i refuzau politicos lucrările. Proscris, alerga din oraș în oraș, străbătînd Elveția, Austria, Boemia, fugărit uneori de străjile primăriilor, stîrnite și stimulate de agenții Fuggerilor, care-l urmau ca umbrele pretutindeni. La Esslingen, Theophrastus a căzut bolnav, fără o lețcaie. Nerecunoscător, Oporinus, devenit între timp el însuși spionul lui Fugger, l-a părăsit pe ascuns. Credincios, Franz von Weissen l-a îngrijit cu devotament. Într-o dimineață, Theophrastus și-a revenit, ca prin farmec.

— Magistre, sînt fericit, îl îmbrățișă Franz.

— Îți mulțumesc, fiule, dar te văd tare slăbit, murmură convalescentul, deși el însuși arăta ca o stafie. Simt că foamea îmi taie stomacul, continuă. Este semn bun, așa că dă o fugă la han, adu ceva de mîncare și o cană de vin să ne înzdrăvenim.

Franz îl privi pieziș.

— Ce ai, de te uiți astfel la mine ? Arăt oare atît de rău ?

— Ah, nu, magistre, dar cu durere trebuie să te anunț că nu mai avem nici un bănuț.

— Hm, făcu Theophrastus, căutînd cu mîna tremurîndă, sub pernă. Iată aici un florin, reuși el să scoată de acolo o monedă păstrată pentru zile negre. Du-te la farmacie și cumpără-mi mercur.

— Bine, dar ce vom mîncea, îndrăzni să biîguie Franz.

— Fă precum ți-am ordonat, se minie Theophrastus.

După un timp, Franz s-a întors cu mercurul. Magistrul l-a învățat apoi să-l pună să se încălzească la foc mocnit și să determine transmutația lui în aur.

Au așteptat în liniște, cîteva ore, apoi Theophrastus l-a trimis să vadă ce se petrecea în vasul pus pe cărbuni.

Franz ridică ușurel capacul.

— Ei, ce-i acolo ?

— O masă galbenă, strălucitoare.

— Așa trebuie să fie. Lasă aurul să se răcească și după aceea du-l la bancherul care stă lîngă farmacie și spune-i să-ți dea bani pe el.

Franz s-a executat, revenind mai tîrziu cu un prînz copios și o mulțime de gologani. Erau salvați.

— Acum să ne grăbim, băiete, a hotărît magistrul, terminînd masa. Esslingen-ul nu-i de noi.

Discipolul împachetă repede lucrurile, convins în fundul cugetului că magistrul avea totuși ceva pe conștiință dacă-l zorea într-atît. Oare aurul să fi fost aur sau vre-un șiretlic de alchimist. Franz își bănuia magistrul. Se înspăi-

mîntă. Nu cumva era totuși adevărat că acesta pactizase cu diavolul ? Un fior rece l-a paralizat o clipă. De bună seamă, la momentul potrivit va trebui să-și ia tălpășița, socoti el.

3. Au ajuns la Nürnberg. Vremurile erau tulburi. Împăratul, deși învingător asupra rivalului său francez Francisc I, căruia îi retezase pretențiile asupra Italiei, prin pacea de la Cambrai, era atunci, în 1529, mai nesigur ca niciodată asupra Germaniei, unde protestanții deveniseră foarte activi, după ce Dieta de la Speyer hotărîse aplicarea riguroasă a Edictului de la Worms, prin care preceptele lui Luther erau declarate eretice. Și, peste toate, Soliman năvălise cu ienicerii și spahii lui în Ungaria și Austria, înconjurînd Viena.

Theophrastus, în această conjunctură deloc limpede, s-a văzut deodată mai liber. Clientela a început să devină din ce în ce mai numeroasă, spre spaima și invidia medicilor din oraș. Suferinzii de „boala franțuzească” alergau la el, în pelerinaj, succesele tratamentelor ajungînd subiect general de comentarii, dar și de discordii. Încurajat, Theophrastus s-a apucat din nou de scris, tipărind un tratat contra gaiacului. Cartea l-a luat prin surprindere pe bancherul Fugger, care pe loc a trecut la represalii, mituind corpul medical spre a cenzura și boicota volumul. Cu toate acestea, lumea continuă să năvălească de pretutindeni, apelînd la ajutorul lui Paracelsus, cum i plăcea acum lui Theophrastus să fie numit, ceea ce indispucea autoritățile și ele mînjite de atențiile pecuniare ale bancherului. Theophrastus, în plin asalt, nu se lasă și editează iute, în secret, împreună cu Frederic Peypus, ce i se aliase, un nou volum contra gaiacului. Pentru Fugger, afrontul era din cale afară insuportabil, făcînd apel la împărat pentru interzicerea cărții. Și monarhul, în loc să-și vadă de treburile sale politice și militare atît de dificile atunci, l-a satisfăcut, semnînd un decret

anume, întărit de avizul Facultății de medicină din Leipzig, semnat de ștersul Heirich Stromer din Auerbach, amic și client al familiei Fugger.

Lui Theophrastus i s-a făcut un serviciu, prin acest decret, căci el și-a dat seama mai întîi că răzbumarea sa își atinsese ținta, apoi cine se afla, în fapt, la spatele tuturor manevrelor care-i barau drumul, mereu compromițîndu-l. Din prudență, evitînd un deznodămînt grav, căci avea experiența tristă a curselor întinse de denunțatori și ticăloși, s-a retras discret la Beratzhausen.

4. La Beratzhausen și-a interzis să mai dea consultații. De altfel sosise acolo noaptea, trăgînd la hanul cel mai bun din localitate, închiriînd o singură cameră pentru el și Franz, fără a-și divulga nici numele adevărat, nici profesia. Beratzhausen a fost ca o vacanță, departe de lumea ostilă a invidioșilor confrăți și de spionii lui Fugger, care-i pierduseră urma. Stătea mai tot timpul în casă, adunîndu-și gîndurile și notîndu-le pe foi mari de hîrtie, totul adunîndu-se într-un top voluminos. Își dădea seama că pierduse timpul în întreprinderi care nu erau ale lui, șubrezindu-și sănătatea, nervii și acum simțea nevoia să spună totul deodată, să lase ceva omenirii din ideile și experiența sa atît de bogată. Scria într-una, de dimineață, pînă spre înserat, cînd pleca cu Franz să cutreere ulițele spre marginea orșelului, întorcîndu-se noaptea, cînd se așezau la o masă retrasă în cîrciuma hanului, sporovăind în jurul unei căni cu bere sau cu vin, cum se nimerea, pînă îi cuprindea pe amîndoi oboseala.

Zi cu zi, din pana lui grăbită s-a întrupat o capodoperă, pe care a intitulat-o „Paragranum” zidindu-și acolo, ca într-un sanctuar, întreaga lui filosofie despre natură, descriînd cu vervă și eleganță raporturile inerente dintre om și Cosmos, ca ființă cosmică, remediile oferite de substanțele chimice

pentru vindecarea bolilor, puterea personală a adevăratului medic care poate influența în bine bolnavul și valoarea inegalabilă a plantelor medicinale, fără a-și refuza, în final, un violent atac frontal împotriva ineficacelor și adesea periculoaselor precepte ale medicinei moștenite din antichitate.

În sfârșit, spre toamnă, cartea a fost gata. Se simțea înviorat, despovărat de o grea apăsare, gata să ia totul de la capăt.

Și-a făcut planul să se întoarcă la Nürnberg, dar câteva scrisori trimise de amici l-au descurajat. Nici acolo nu putea reveni, riscînd să fie pus în lanțuri. Dar unde să se ducă?

— Franz, medicina este o profesiune dezonorantă, atîta vreme cît ea ucide oamenii și doctorii nu sînt altceva decît negustori, intriganți, denunțatori și slugi ale mai marilor imperii. Mi-e silă de această meserie, se răzvrăti Theophrastus.

— Dar, magistre, nu toți confrășii apar astfel, cei mulți sînt onești, îndrăzni ucenicul să-l contrazică.

— La naiba, dacă le iei apărarea n-ai decît să pleci, rămînînd în tagma lor. Eu m-am hotărît să devin un cerșetor, decît să prescriu leacuri vindecătoare, apoi să trag toate ponoasele. Tu, băiete, du-te!

Franz nu l-a părăsit totuși, deși Theophrastus se afla tot mai des pradă unor crize de disperare. Plîngea și urla, după care dădea pe gît cantități enorme de vin.

— Eu nu sînt medic, mă confundați, se adresa el, cu limba împleticită unui public invizibil. Eu sînt trimisul lui Dumnezeu să alin suferințele oamenilor. Urmați-mă, fraților, striga răgușit, spre spaima lui Franz, care-l urmărea să nu se prăbușească. La dracu cu papa de la Roma, cu regii și împărații. Eu sînt regele vostru.

— Liniștește-te magistre, căuta ucenicul, în zadar, să-l potolească.

Însă Theophrastus nu-l auzea, căzut într-o lume iluzorie, pe care credea că o conduce.

— Cine sînt eu? zbiera el în noapte, întăritînd cîinii cu glasul ascuțit.

— Ești Luther al medicinei, magister, răspundea Franz.

— Ba nu, Luther este un țărănoi necioplit, un călugăr puturos, care se ceartă cu popii lui. Eu sînt Paracelsus, mai mult decît acela cu care mintea ta proastă mă compară. Eu sînt eu însumi, monarhul medicilor. Auzi? Eu domnesc peste un regat care reunește toate țările pămîntului. Perii rari de pe chelia mea știu mai multe decît toți doctorii din lume, botinele mele sînt mai pricepute decît toți chirurșii, iar barba mea nerasă este mai valoroasă decît universitățile pe unde am colindat, spunea cu grandoare.

Bietul Franz, cu greu îl țira în casă, trîntindu-l în pat, așa îmbrăcat cum era, să adoarmă.

Cu un astfel de scandalagiu, care trezea tîrgul în miez de noapte, alarmînd gărșile, urbea nu se putea împăca. După o reprezentație de pomină, cînd tihniții și evlavioșii tîrgoveți, urcați în pat de cum apunea soarele, s-au perpelit în spaime pînă în zori, doar după ce chefliul a catadicsit să se astîmpere, primarul l-a poftit să-și ia tîlpășița.

Următ de Franz, Theophrastus și-a găsit adăpost la Regensburg, în Bavaria, pe malul Dunării, un oraș frumos, loc de întîlnire pentru membrii Dietei imperiului, unde spera să nu mai fie pus pe fugă, atît de dezonorant, ca în prăpăditul de Beratzhausen. Dar n-a fost precum plănuiise căci, după ce a scris o carte despre „boala franțuzească“, s-a trezit din nou alungat, fugărit și cu bagajele pierdute.

CAPITOLUL VI

1. Theophrastus se convingea mereu acum că toate relele i se trăgeau, fără excepție, de la contele Anton Fugger, care nu-l putea absolvi de toate atacurile sale împotriva gaiacului. Realiza că, așa cum era, lipsit de mijloace materiale, fără a fi sprijinit de nimeni, cu greu va putea să-și îndeplinească menirea sa de reformator al medicinei, ce și-o asumase, căci avea în față nu numai gloata de ignoranți a medicilor prea înfundați în mentalități străine de știință, dar și banii lui Fugger capabili să pervertească și cele mai oneste porniri.

— Trebuie să dispar, Franz, să ies din canavaua de intrigi țesută de Fugger în jurul meu. La dracul cu medicina ! Voi porni ca un apostol, să ridic țara lângă mine, se agita el.

Franz mai credea că-l va putea liniști. Se înșela. Theophrastus nu era omul jumătăților de măsură. Magistrul, hălăduind din sat în sat, cerșind ca un vagabond, căci refuza într-una a se mai considera medic, s-a retras la Saint-Gall, în Cantonul Appenzell, spre a vinde biblie, ținând predici la răspântii și pe treptele bisericilor, propovă-

duind, ca un biet călugăr de țară, „grația sărăciei“, „voința lui Dumnezeu în cer și pe pământ“, „pocăința“ și alte asemenea teme răsuflate, dar care-i aduceau cîțiva bănuți pe zi, atît cît să nu moară de foame. Pe ascuns, înghesuit într-o mică odaie din clădirea parohială, ce-i fusese oferită de preotul satului, un bătrîn evlavios, care-l credea pe înflăcăratul predicator un neînfricat apărător al catolicismului, Theophrastus își consacra o bună parte din timp realizării unei cărți de mult visată, pe care o intitulase încă înainte de a fi pus mîna pe pană „Opus Paramirum“. Era un tratat meticolos întocmit, în care-și dezvolta strălucit, cu toată forța imaginației sale, noile doctrine medicale și filosofice gîndite de el.

În mijlocul țăranilor săraci își ducea existența pe pragul mizeriei. Era o umilință dorită și calculată, căci își urmărea cu încăpăținare țelul ascuns de a deveni reformatorul recunoscut al Bisericii catolice. Dar se afla departe de a înțelege că ideile sale erau nu numai nefolositoare pentru nobilime, ba chiar socotite periculoase de către aceasta. Din asemenea considerente nu i se rezerva un viitor ci, dimpotrivă, era permanent urmărit din umbră, pas cu pas. Singur, Theophrastus, cu mintea lui ascuțită, de fost spion, a priceput ce se petrecea, cînd acolo, în munții cei aspri și neospitalieri unde se ascunsese, s-a pomenit din senin cu Oporinus.

— Magistre, te-am căutat pretutindeni, pînă cînd Dumnezeu a vrut să te găsească.

Theophrastus l-a examinat cu atenție, mirat de apariția stranie a fostului său învățăcel, băgînd de seamă că omul lui nici pe departe nu mai era răpănosul de odinioară, hainele și fața-i buclată, întreaga-i înfățișare trădînd o bruscă bună stare.

— Ascultă Oporinus, parcă mi-aduc aminte că m-ai părăsit fără nici o remușcare. Cred că ai fugit ca să-ți schimbi meseria și văd că ți-a priit, după cum arăți.

— Ah, nu, magistre, nu m-am depărtat de profesiunea nobilă în care m-ai inițiat.

— Nobilă, zici ? La dracul. Doi bani nu face. Cît privește bogăția, nu prea cred că medicina este cea care te-a lustruit așa. Un medic este un apostol, un zaraf, amice. Ia spune, nu cumva ai devenit omul lui Fugger, îl străpunse cu privirea, așteptînd un răspuns care nu venea.

Oporinus roși, trădîndu-și, semn care nu-i scăpă lui Theophrastus. Dar, mulțumit că se edificase, n-a mai insistat. Acum știa, din tăcerea mărturisitoare a lui Oporinus, că bancherul nu-l uitase, dar și că încă se mai temea de el.

Pe Oporinus nu l-a primit la el, lăsîndu-l să se descurce cum putea.

— Fă-te sărac și cerșetor ! Închină-te lui Dumnezeu, Oporinus, ca să te mîntuiești, nu sta împopoțonat ca un amoretz răsuflat, îl șicana adesea.

Theophrastus îl evita cît putea, bătînd drumurile din sat în sat, pe văi și peste munți, văzîndu-și de predicile lui, scriind într-ascuns cărțile pe care le tipărea ici-colo, unde știa că nu-l poate bănuși spionul bancherului, care turba de furie, mereu dojenit de patron.

Pe rînd văd lumina tiparului cărți despre bolile mine-rilor, după ce predică la Hale și Schwaz și cunoaște mizeria sărmanilor muncitori care trudeau în adîncuri, pe un salariu de nimic ; despre „puterile oculte“ ale apelor minerale care-l fascinau, de la St.-Moritz și Pfäfers-Ragaz, unde a încurajat bolnavii, cerîndu-le răbdare și pocăință în numele crezului său. Ciuma, care izbucnise cu violență în 1534, l-a determinat, dintr-o pornire profund umană, să-și calce hotărîrile,

redevinind deodată medic, ajutînd din răputeri la înlătura-rea molimei. Obosit și slăbit ia drumul spre satul natal, ajungînd la Vilach. Dar oamenii erau acum alții decît cei din tinerețea sa. Într-o duminică dimineată a încercat să le vorbească despre dreapta credință, despre reforma Bisericii pe care o cerea el.

Asta-i omul lui Luther, trimisul Satanei, l-a apostrofat, un țaran pe jumătate beat, trîntindu-i un pumn în piept.

Theophrastus, lipsit de puteri, s-a năruit pe spate, cu răsuflarea tăiată. A dat să se ridice, dar asupra sa au căzut lovituri de ciomege, pierzîndu-și cunoștința.

A doua zi, cu fața tumefiată, a plecat pentru totdeauna din Vilachul frumoaselor amintiri, care-i lăsa acum un gust amar. Fără a-și părăsi crezul, bătea drumurile din oraș în oraș, la Kempten, Memmingen, Ulm, ajungînd la Augsburg, pe ascuns. Aici avea treabă. S-a dus direct la tipograful Heinrich Steiner.

— Meștere, am două manuscrise care ne vor face celebri pe amîndoi. Dacă ai curaj, tipărește-le.

— Curajul meu este banul, domnule. Nu știu cine ești și nu-mi pasă. Dacă-mi plătești bine lucrul, nici diavolul nu mă poate opri să-mi fac meseria.

S-au învoit și curînd a ieșit din teascuri „Marea chirurgie“ o operă capitală, în două volume, care a cunoscut un succes enorm și imediat, fiind reeditată anul următor.

— Domnule, cărțile dumitale s-au vîndut toate, l-a anunțat tipograful. Ai spus că mai ai două tomuri prevăzute mai departe. Unde sînt?

Theophrastus l-a aminat. Dorea să le scrie, dar nu mai avea putere. Îl chinuia adesea o durere tainică, o sîrșeală ce-l arunca la pat. Ca medic își dădea seama, după simptome că era otrăvit. Dar cine putea fi criminalul?

Îl bănuia pe Oporinus și prudența l-a făcut să se ferească tot mai mult de el, plecînd din nou la drum. Însă acum făcea un compromis crezurilor sale. Bazat pe vilva stîrnită de cărțile sale, a început din nou să practice medicina. Norocul a început iarăși să-i suridă, bolnavii căutîndu-l cu fanatism la Nördlingen, München, Passau, Eferding, apoi în Boemia, unde a rămas o vreme la curtea lui Johann von der Leipnik, înalt demnitar regal, pe care l-a pus pe picioare, după o boală îndelungată, căreia nici un medic nu-i făcuse față. Lipsit de nevoi Theophrastus a scris aici marele său tratat filosofic „Astronomia Magna sau Philosophia Sagax a lucrurilor superioare și inferioare“.

Apoi, plecînd spre țară, Theophrastus s-a oprit la Viena, unde confrății au grijă să-l boicoteze, deși însuși regele Ferdinand, fratele împăratului, declarase că el, Paracelsus, era singurul vindecător adevărat din cîți cunoscuse. Ceea ce nu l-a făcut cu nimic fericit pe Theophrastus, care se simțea din ce în ce mai bolnav. A socotit că aerul de țară i-ar fi putut face bine și iată-l deci în Carinthia, cînd într-un sat, cînd într-altul. Dar suferința progresa.

Obosit, greoi, prea bătrîn pentru cei 48 de ani ai săi, cu respirația apăsătoare și mersul tîrșit, s-a dus totuși la Salzburg, să-l consulte pe arhiepiscopul Ernest de Wittelsbach, care suferea de diabet.

Toată vara și-a petrecut-o, tratîndu-l, dar primind și alți bolnavi într-o casă din Platzl, la numărul 2. Venea toamna. Theophrastus își simțea sfîrșitul aproape, iar leacurile care vindecau pe alții la el nu aveau efect. La 20 septembrie 1541, cînd totul părea pierdut, a chemat notarul, să-i scrie testamentul.

— Maestre, a șoptit el, sub pat am o lădiță. Vei găsi în ea o sută de florini renani. Ți-i încredințez dumitale, spre a-i da catedralei San Sebastian pentru săraci.

Preotul a fost chemat de grabă. Au mai trecut câteva zile, și, la 24 septembrie, s-a sfârșit.

Nu a avut parte de liniște nici în mormînt. De două ori a fost dezgropat de bigoții care-l considerau vîndut Satanei. În cele din urmă și-a găsit liniștea în catedrala San Sebastian, pe mormînt așezîndu-se o inscripție, rezumînd întreaga lui aventură : „Aici zace Philipus Theophrastus, faimosul doctor în medicină, care vindeca rănilor, lepra, guta, idropizia și alte boli incurabile ale corpului, cu o știință miraculoasă și averea sa a fost împărțită și dată săracilor.“